

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | BROJ 62 | SEPTEMBER 2009 | WWW.REFOTO.CO.RS

Voda

Sve njene transformacije

REFOTO
bilbordi

FOTOSOFIA
Terme Tuhelj

NIKON D300s

Olympus Pen E-P1

PROFOTO D1

ISSN 1450-6394

DIN 250
K. M. 8
KUNA 30
DEN. 250
EVRA 4

9 771 450 639 003

62

NPCI

2008-2009

Žisel 2009

BOJE I ODSJAJI VODE

Raša Milojević

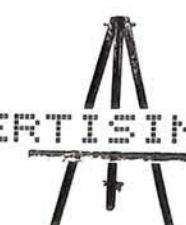
ZALJUBLJEN U STUDIO

Zoran Mrđenović

ARTVERTISING *

ALBAN HAJDINAJ ALBANIJA
DAVID MALJKOVIĆ HRVATSKA
IOSIF KIRALY RUMUNIJA
ALEKSANDAR STANKOVSKI MAKEDONIJA
ŠEJLA KAMERIĆ BIH
SONJA SLOVENIJA
ROZA EL-HASSAN MADARSKA
UROŠ ĐURIĆ SRBIJA
DANILO FRNUJAT CRNA GORA
IVAN MOUDOV BUGARSKA

ART&ADVERTISING

SEPTEMBAR-OKTOBAR 2008

NEW MOMENT MAGAZINE AWARD FOR ART&ADVERTISING

INFO: OFFICE@SELGRADIEFESTIVAL.COM

*At the heart of the image**

Proširite svoje vidike

Novi D5000.

Snimajte fotografije i HD filmove novim fotoaparatom.

Izazovite perspektivu.

REC

D5000

EXPEED HDMI

www.nikon.rs

Nikonov jedinstveni 2,7-inčni LCD ekran sa promenljivim uglom omogućava fotografisanje iz svih uglova. 12,3 megapiksela i sistem obrade slika EXPEED obezbeđuju slike visoke rezolucije. Prikaz u realnom vremenu i četiri AF režima. Funkcija za HD film omogućava veću kreativnost pri pravljenju filmskih klipova koji ostavljaju jak utisak. Gledajte na život iz drugačijeg ugla pomoću fotoaparata D5000.

Ugao za samoportretisanje

www.refot.com

sadržaj

STALNE RUBRIKE

4 U FOKUSU

Divlji konji Midžora

8 AKTUELNOSTI

Izložbe, konkursi, knjige

14 MOJE ISKUSTVO

4/3 mali format današnjice

24 PRAKSA NA DELU - VODA

Voda je jedna od najapstraktnijih materija ali i izuzetno fotogenična

30 FOTOGRAFI NA DELU - AKT

Inspirirajte se fotografijama petorce fotografija koji su nago ljudsko telo upotrebili za kreiranje sopstvenog kreativnog sveta

38 ŠTAPOM I KANAPOM

Ovoga puta spajamo printove u album i pravimo korice

40 POPULARNA ISTORIJA FOTOGRAFIJE

Uticaj Američke ekonomske krize tridesetih godina prošlog veka na fotografiju

42 DEŠAVANJA

Fotosofija - terme Tuhejlj Susreti fotografije u Arlu Bilbordi Refoto

44 IZLOŽBE

Nikon Photo Contest International 2008-2009 Žišel 2009
Ptice u objektima Poljskih fotografa Dani fotografije u Srbiji, Čačak 2009

54 RADIONICE

Photoshop radionica u Čačku Radionica "Putevima rane fotografije" Workshop Peternek

82 FOTO-KOMENTAR

86 KONKURSI

Akt, Svet u fokusu i Refoto AKT

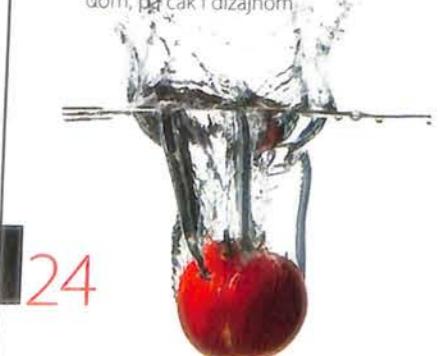
96 PISMA ČITALACA

FOTO-ŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

36 SMART OBJECTS

"Pametni objekti" predstavljaju jedan od najboljih načina da se pozabavite obradom, pačak i dizajnom

24

18

© RADOJCA-RAŠA MILOJEVIĆ

FOTOGRAFI

18 RADOJCA-RAŠA MILOJEVIĆ

U izuzetnoj seriji fotografija, "uhvatio" je boje i odsjaje zatvorene borske reke

48 ZORAN MRĐENOVIĆ

Fotograf zaljubljen u studijsku fotografiju

60

48

24

NIKON PHOTO CONTEST INTERNATIONAL 2008-2009,
HAJIME MURAKAMI, JAPAN, "SUPER HERO"

44

© NIKON CORPORATION

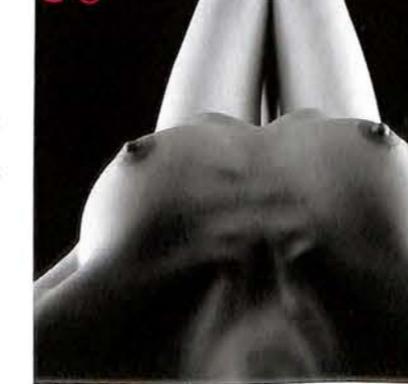

70

© OLYMPUS CORPORATION

30

© ĐANI CELIJA

65 74

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPACI

62 NOVITETI

Letnje novosti u svetu tehnike

65 PANASONIC

Predstavljeni su novi modeli kompaktnih digitalnih fotoaparata i dve kamere u Lisabonu

66 NIKON D300s

Naslednik modela D300 s prefiksom "s" dodatno je osveženje jer nudi nekoliko novih mogućnosti

70 OLYMPUS PEN E1

Šiki i avantgarda upakovana u ovaj jedinstven fotoaparat

74 SONY HX1

"Sve u jednom" – rešenje za putnike i avanturiste koji žele multifunkcionalni fotoaparat

76 STUDIJSKA RASVETA

Profesionalnim fotografima potrebna je izdržljiva, brza i tačna fleš-glava

78 MOBILNI TELEFONI

Predstavljamo proizvod kanadske firme "RIM" – BlackBerry "Storm" 9500

81 SOFT BOKS

Mini-pokretan studio u jednom

38

NASLOVNA STRANA
NIKON PHOTO CONTEST INTERNATIONAL 2008-2009
TRČA NAGRADA U KATEGORIJI "SLOBODNA TEMA"
© NEVEN JURKOVIC, HRVATSKA, "FOKUSIRANO NA OKO"

reč urednika

Sasvim drugačiju viziju vode doneo nam je Raša Milojević, koji je na maestralan način iskoristio apstraktna svojstva vode i obojio njenu transparentnost nepreglednim nijansama boje. I naslovna strana ovog broja zasniva se na još jednoj, i možda najlepšoj, osobini vode – da pravi fantastične refleksije. Pored vode, i ljudsko telo nosi jaku simboliku, pa smo se u drugom delu priče o aktu posvetili upravo tom aspektu. Vaše fotografije kao odgovor na dva konkursa s istom temom – Akt, pokazuju, za sad stidljivo, neka od vaših vrlo smelih razmišljanja, a nadamo se da će konkurs pod pokroviteljstvom časopisa i firme "Refot B" na temu akta, koji traje do kraja godine, ohrabriti sve vas da se oprobate u ovoj jedinstvenoj i vrlo atraktivnoj temi u fotografiji. Najveću izložbu na otvorenom još jednom je pokrenuo vaš omiljeni časopis, pa tako ne propustite da prošetate Beogradom u potrazi za vašom fotografijom i našim logom – sve to uklopljeno u Refoto bilborde. Verujem da ste kupanjem u nekoj od voda pročistili svoj um, dušu i telo i da jesen donosi nove izazove za vašu kreativnost. Mi smo pripremili puno novih tema, sjajnih fotografija, vesti iz regionala, prezentacija... s nadom da će Refot i dalje biti vaša najbolja inspiracija i podstrek za nova istraživanja u fantastičnom svetu fotografije, bilo onom pod vodom ili iznad nje.

IVANA TOMANOVIĆ
ivana.tomanovic@refoto.co.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji Narodna Biblioteka Srbije, Beograd

FOTO: časopis za kulturu fotografije/glavni i odgovorni urednik Ivana Brezovac – 1996, br. 1 – Beograd (Pčinjska 17): Refot B, 1996 – (Beograd: Politika), – 30 cm

Od br. 4/2001 štampa se latinicom, a naslov je Refoto. – Varijanta naslova: Refoto ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd) COBISS.SR-ID 117858055

© Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove publikacije ne smi biti reproducovan ili objavljen u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući kopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje, bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

U fokusu

NAJBOLJE FOTOGRAFIJE ČITALACA OVOG MESECA

STANIŠA MARTINović, BEOGRAD
"DIVLJI KONJI MIDŽORA"

"Na šta treba obratiti pažnju za dobar "lov" na midžorske konje? Treba vremena da se konji privuknu na nepoznate ljude. Vrlo su obazrivi, nepoverljivi i nepredvidivi. Ne sme im se prikradati. Ne treba činiti nagle pokrete. Prilaziti im treba polako i otvoreno, sa strane, da vas uvek imaju "na oku". Treba ih "podmićivati" voćem, povrćem i hlebom. Jednostavno im pokažete hranu, ostavite je i udaljite se. Kasnije, kad se privuknu na vas, pokušajte da im dajete hranu iz ruke. Treba im pričati blagim i umirujućim glasom... Kobile su najbolje za uspostavljanje prvih kontakata. Iz celog krda samo su mi dve dozvolile da ih dodirujem, ali tek nakon tri dana "ubedivanja". Nikako im ne treba dirati ždreb (mene je jedna mama kobila blago ujela za rame dajući mi do znanja da joj se ne motam oko mladunceta i da je ona sasvim dovoljna za češkanje). Čuvajte se pastuva jer su veoma agresivni i nervozni. Konji u krdu imaju veoma bogat socijalni život, ali to često ispoljavaju na grub način – ujedaju se i ritaju veoma žestoko. Posebno treba biti opreza kada iz čistog mira krdo, ili deo krda, krene u stampedo. To bude baš žestoko..."

Staniša Martinović, diplomirani inženjer geofizike i doktor tehničkih nauka, rođen je 1952. godine u Gornjanima. Trenutno radi kao menadžer odjeljenja Fizika kolektora u novosadskom "Naftagasu". Jedno vreme bio je angažovan kao profesor Univerziteta u Beogradu na predmetima Geofizički kartografi i Petrofizika. U slobodno vreme uživa u prirodi, fotografiji, vinu...

U OVOM BROJU
PRIJATELJ RUBRIKE
FOTO SVET
BEOGRAD
www.fotosvet.rs

 MILAN ZULIĆ, APATIN
"INTIMATE 007"

"Dobio sam na poklon dve stare, konfekcijske lutke iz izloga i obradovao se ideji da ih fotografišem u svom stilu. Naneo sam na lutke temeljnu belu boju, fotografišući svaki postupak bojenja fotoaparatom FinePix S9500 i s osvetljenjem obične ubodne halogenke. Još u početku opazih da ove dve lutke nisu samo kromadi obične plastike. Stajale su ispred mene poput živih modela, kao dvoje najintimnijih ljubavnika koji imaju kompletan duhovni i fizički odnos."

Roden je u Somboru, 1972. godine. Kao slikar koji se bavi i skulpturom i proširenim medijima, eksperimentisao je s fotografijom, unoseći crtez na površinski sloj fotografije i kombinujući hipermangan, razne kiseline, tuševe i boje došao je do cifre od preko deset hiljada intervencija na fotografijama. Ovu izložbu mogli su da vide i Beograđani prošle godine u Galeriji "Progres". Likovno iskustvo s analognom fotografijom odvelo ga je do sve intenzivnijeg bavljenja digitalnom fotografijom. Izlaze od 1992. godine i priredio je 21 samostalnu i preko 50 kolektivnih izložbi u zemljii i inostranstvu. Član je SULUV-a i ULUS-a. Refoto je dragocen izvor informacija koje su više nego korisne za njegov razvoj kao fotografa.

 SANDRA PERKOV, BEOGRAD
"SKLAD"

"Prvi put šaljem svoje radove, iako redovno čitam Refoto. Jako sam neodlučna u odabiru fotografija koje generalno nisu obradivane (osim cropa). Radovi su nastali u proteklih nekoliko meseci, a ova fotografija snimljena je jednog kišovitog popodneva... Malo dosade i cigarete kao trenutna inspiracija... Koristila

sam Canon 450D i objektiv 18-55 mm IS. Ekspozicija je bila 1/30 sekundi uz osetljivost podignutu na ISO 1.600."

Sandra je rođena u Beogradu, 1978. godine. U njoj oduvek postoji skrivena strast prema fotografiji. Ekonomista je po struci, doskora deo "Axel Photo" tima... Trenutno je u potrazi za snom.

 ALEKSANDAR ĐORDIĆ, BEOGRAD
"INFERNO"

"Na jednoj od svojih mnogobrojnih planinarskih tura, koje mi služe kao privremeno utoчиšte od gradske buke i vreve, naišao sam i na površinski kop jednog od naših rudnika. Otvorena rana u zemljinoj kori koja svakim danom postaje sve dublja bila je u potpunoj suprotnosti s mirom i spokojem za kojim sam tragaо. Malo je falilo da odem i da uopšte ne podignem fotoaparat. Ipak sam snimio nekoliko fotografija

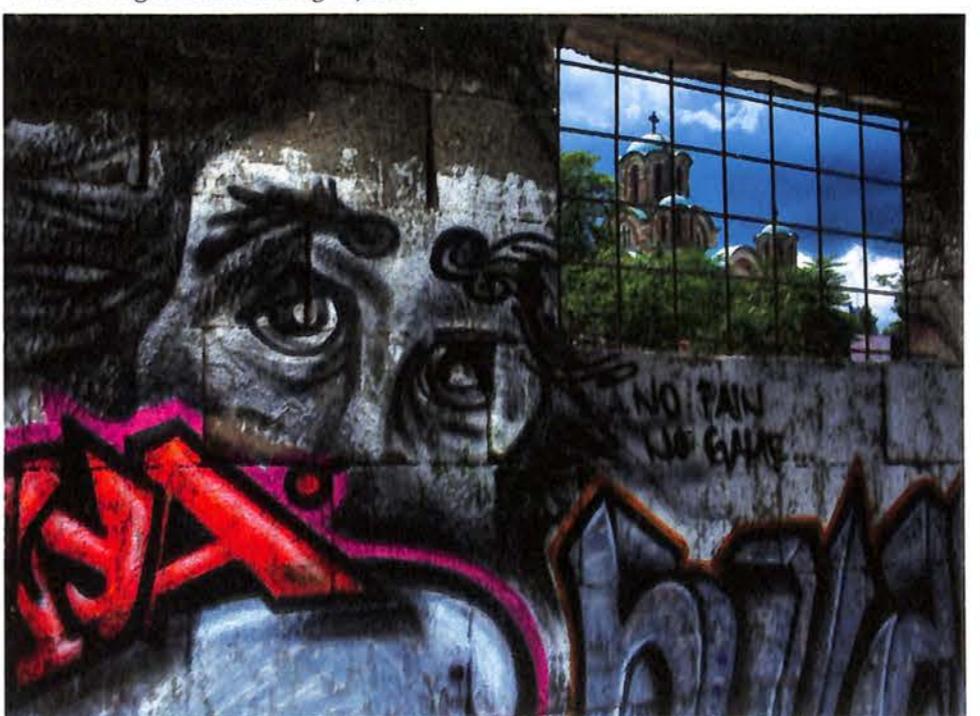
od kojih ova, nakon malo dorade, na najbolji način predstavlja kataklizmičnu viziju naše budućnosti opsednute tehnologijom."

Aleksandar je rođen 1960. u Beogradu, gde radi kao taksišta. Bavi se specifičnim vidom kolekcionarstva i sakuplja filmske plakate. Fotografijom je počeo da se bavi iz istog razloga koji imaju svi planinari, a to je da drugima pokaže šta sve lepo može da se vidi u netaknutoj prirodi koje je, nažalost, sve manje. Od opreme koristi Fuji FinePix 9600 i Olympus FE 150 kojim je snimljena ova fotografija uz minimalnu osetljivost i Creative Program opciju podešenu za maksimalnu dubinsku oštrinu.

 BORIS BAJČETIĆ, BEOGRAD
"NO PAIN – NO GAME"

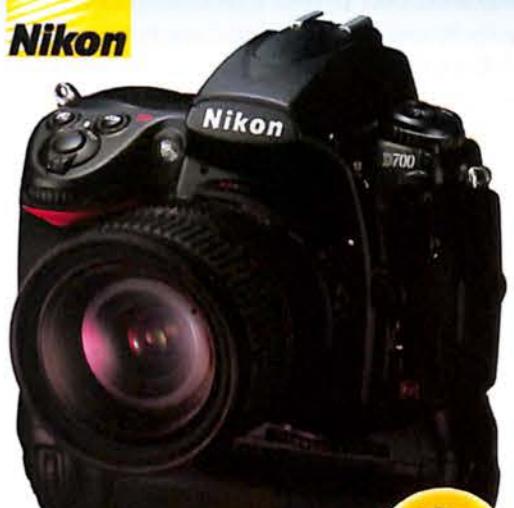
"Fotografija je nastala tokom jednog majskog dana. Šetajući Tašmajdanskim parkom u potrazi za pravim uglom i najboljim kadrom Crkve svetog Marka, bio sam privučen grajom i muzikom iz pravca Pete beogradske gimnazije. Želeo sam da snimim maturante koji su u dvorištu škole pravili žurku, a došao sam do starog, nikada dovršenog, ili čak srušenog objekta,

golih zidova išaranih grafitima koji se nalazi tik do Stadiona "Tašmajdan". U jednom trenutku pogledao sam jedan od graftita na zidu i spazio scenu koju sam snimio. Fotografija može da se tumači na različite načine, a mene je asocirala na pesmu Riblje čorbe – "Pogledaj dom svoj andeļe". Od opreme koristim Canon PowerShot G9."

FOTOPREMA
Najveća ponuda profesionalne opreme

Nikon

Canon

2 godine
garancija

TRI
GODINE
GARANCIJE

SIGMA
objektivi

Made in Japan

FOTO OPREMA d.o.o.
011/7129-136

Surčinski put 1/0
Novi Beograd

Za aktuelne cene posetite
www.photo-prema.com

ROMA ANTIQUA

STEVAN KORDIĆ, 19. 6 – 4. 7. 2009,
CENTAR ZA KULTURU "KOTOR"

Izložba "Roma Antiqua" prikazana je kao prateći program Festivala Teuta u Kotoru i bilo je izloženo 40 crno-bijelih fotografija (100x70 cm) s motivima antičkog Rima. Izložba je imala tri cjeline: Arhitekturu/arheologiju drevnog Rima; Tjelo/portret – fotografije rimskih kopija grčkih statua i imperijalnu propagandu. Izložbu je otvorila Saša Brajović, profesor istorije umjetnosti novog vjeka na Filozofском fakultetu Univerziteta u Beogradu, koja je ujedno bila i autor teksta u katalogu izložbe.
www.kordic.info

najave

PRIPREMLILA: JELENA MATIĆ

ANDREA FELBER

27. 8 – 20. 9. GALERIJA AUSTRIJSKOG KULTURNOG FORUMA, BEOGRAD
Austrijska umetnica Andrea Felber predstavlja se beogradskoj publici serijom fotografija u kojima se bavi kontrastima kao što su: ljubav i strah, skrivanje i potraga, pobeda i poraz, dolazak i odlazak, uspon i pad, pojavljivanje i nestajanje.

SAKU PASILAHTI

28. 8 – 20. 9. GALERIJA ARTGET, KULTURNI CENTAR BEOGRADA

Saku Pasilahti (Saku Paasilahti, 1967, Helsinki, Finska) magistrirao je fotografiju na Univerzitetu za umjetnost i dizajn u Helsinkiju 1995. Kao umjetnički fotograf radi od 1990. Glavne teme njegovih ranih radova vrte se oko pitanja čovekovog sveta, istorije i hrane, u kojima sučeljava prošlost sa savremenim vremenom, tretirajući ih na veoma apstraktan,

NOVA IMENA

STUDENTI AKADEMIJE DRAMSKE UMJETNOSTI U ZAGREBU
2 – 20. 7. 2009. GALERIJA ULUPUH, TKALČIĆEVA 14, ZAGREB

Zamišljena kao pregled godišnje fotografске produkcije studenata Akademije, postavljena u javnoj gradskoj galeriji, izložba je široj javnosti pružila uvid u radove mlađih autora, polaznika različitih godina na Odsjeku snimanja Akademije, uz pojedine radove studenata drugih odsjeka (montaže, režije, produkcije...). Na tragu nastojanja Akademije da se unutar njenih okvira u dogledno vrijeme profilira zaseban odsjek fotografije, izložba upoznaje javnost s tom inicijativom, ali i sâme studente potiče na temeljite bavljenje ovim medijem u okviru studija i dalje, tijekom profesionalne karijere. "Ova izložba predstavlja nova imena i iz tog razloga ima zavodljivost obećanja, nagovještaja budućnosti. (...) U posljednje vrijeme, naime i unutar najvećih nacionalnih smotri poput Salona i slično, radovi studenata redovito osvajaju nagrade žirija, pri tom

GINISOV REKORD

JUL, ADA CIGANLIJA, BEOGRAD

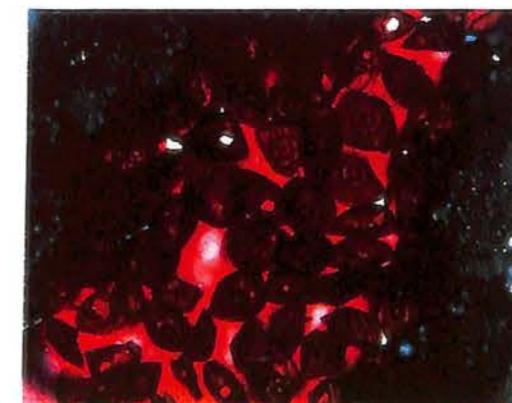
U organizaciji časopisa *Cosmopolitan*, na Adi ciganlji okupilo se više od 3.500 devojaka radi obaranje Ginisovog rekorda u fotografisanju devojaka u bikinima. One su svojim telima ispisale na plaži reč *Cosmopolitan*. Sve ovo fotografisao je Vladimir Tatarević.

NOVI SAD

BOJAN HOHNJEC, 9 – 12. 7. NOVI SAD

fiktivan način. Njegove fotografije imaju više značenjskih međusobno zavisnih/povezanih slojeva koji u različitoj meri otkrivaju skrivenu i neočekivanu simboliku. U većini svojih projekata Pasilahti koristi eksperimentalne fotografске tehnike, koje su važan deo istraživačkog procesa, kako na konceptualnom, tako i na tehničkom nivou. Na izložbi će biti prikazano dvadeset pet Pasilahtijevih fotografija iz ciklusa/projekata "Teatro Anatomico" i "Gourmet Fiction".

BEOGRAD

1 – 14. 7. NACIONALNA GALERIJA,
BEOGRAD

Propraćena monografijom, izložba je priredena povodom "Univerzijade" kako bi turistima i domaćoj javnosti pružila uvid u istorijski i kulturnoški razvoj naše metropole. Pored starih mapa grada, projekcija filmova, najinteresantniji deo izložbe svakako je kolekcija razglednica Beograda, kako domaćih, tako i stranih izdavača, a koja se nalazi u vlasništvu slikara i kolezionara Dragana Bogićića. Ovo je jedna od retkih prilika na kojoj su posjetioc mogli da vide razglednice različitog tipa (klasične, dvodelne, trodelne i dr.) s prikazima Kalemeđedana, Terazija i drugih delova grada koji više ne postoje ili su umnogome izmenili izgled.

AFRO FESTIVAL 2009

NEBOJŠA BABIĆ I ANA SLADOJEVIĆ, 25 – 26. 6. MUZEJ AFRIČKE UMETNOSTI, BEOGRAD

Prvu samostalnu izložbu Bojana Hohnjeca na Trgu slobode u Novom Sadu video je više od 40.000 ljudi. Tokom trajanja "EXIT" festivala deo postavke bio je izložen u Muzeju Grada Novog Sada na Petrovaradinskoj tvrđavi. Izloženo je 48 fotografija formata 150 x 100 cm sa znanim i manje znamenim mestima i detaljima Novog Sada kao i najupečatljiviji momenti sa "EXIT" festivala koji je postao simbol grada. U okviru izložbe objavljena je i fotomonografija istoimenog naziva.

Afro festival je tradicionalna godišnja manifestacija koja nosi atmosferu prave kosmopolitske proslave, jedinstvene u zemlji i regionu, naglašavajući pluralitet i značaj afričkih kultura. U okviru festivala bila je postavljena izložba "A in B" – "Afrikanci u Beogradu", čiji su autori fotograf Nebojša Babić i kustos Ana Sladojević. Izložbu i prateću knjigu "A in B" Muzej afričke umetnosti priređio je da bi sa jednog, možda neočekivanog stanovišta, aktuelizao temu: kako sebe u sredini u kojoj žive doživljavaju ljudi koji su na neki način povezani sa još jednom sredinom, u ovom slučaju Afrikom. Sama izložba delo je sačinjeno iz fotografija, legendi, odnosno kratkih priča

ispričanih u prvom licu, i video-snimka (autora Aleksandra Marićića) koji po načinu izrade podseća na kućni video.

SVETLOSTI I SENKE METROPOLA

ALEKSANDAR RADOŠ, 1 – 18. 7.
GALERIJA SULUJ, BEOGRAD

Fotografišući ljude, savremenu i klasičnu arhitekturu i druge motive Beograda, Pariza i Beča, Aleksandar Radoš se na sebi svojstven način upustio u istraživanje svetlosti i senke, formi i oblika, stvarajući dinamične, dramatične, zanimljive prikaze ove tri evropske metropole. Izložba crno-bijelih fotografija ovog umetnika autorski je koncept istoričarke umetnosti Ivone Rajačić-Barandovski i prateći je deo 41. majske izložbe ULUPUDS-a na temu "Svetlost".

OSTAVLJENA

LANA ŠLEZIĆ, 13 – 31. 7. DOMA OMLADINE BEOGRADA

Dobitnica nagrada World Press Photo za 2008. godinu u kategoriji "Portretne priče", kanadska umetnica Lana Šlezic beogradskoj publici predstavila se serijom fotografija Avganistanke. Beležeci nihov svakidašnji život, umetnica je uspela da prikaže kulturu i društvo u kojem je većina žena bez prava na osnovno obrazovanje, prinudena na brak, izolovana ili zlostavljava, odbačena. Fotografije Lane Šlezic objavljivane su u nekim od najpoznatijih svetskih časopisa, među kojima su: *National Geographic*, *Time*, *The New York Times*, dok je fotomonografiju istoimenog naziva kao izložba 2007. godine *American Photo Magazin* proglašio monografijom godine.

DESET HILJADA PUTA

MILAN ZULIĆ, SUBOTICA, NOVI SAD, BEOGRAD

U proteklih pet godina Milan Zulić naslikao je preko deset hiljada slika i crteža, tj. imao je direktnе intervencije na odbačenim fotografijama tako što je koristeći tehnike grebanja površinskog sloja fotografije unosi crtež u kombinaciju s tuševima, uljanim bojama, hipermanganom i raznim kiselinama. Izložba je posvećena njegovoj majci Mariji, ali je i pozdrav analognoj fotografiji koja nestaje. To je, takođe, priča o neobičnoj sudbini deset hiljada škart fotografija koje su mogle da završe u kanti za dubre, a umesto toga započele su nov život u galerijskom prostoru.

BANJALUKA 2009
TREĆI MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE
SEDEMNAESTA MEĐUNARODNA IZLOŽBA DIJAPOSITIVA
Rok: 9. 11. 2009.

Teme i kategorije: za učešće na 3. međunarodnom salonu fotografije autori konkurišu crno-bijelim ili kolor radovima u digitalnom obliku.
Maksimalan broj radova je četiri, dimenzija 20 x 30cm u 300 dpi i JPG formatu na CD-u.

Tema: slobodna.
Fotografije moraju biti obilježene rednim brojevima u folderima isto kao u prijavi. U folderu svake fotografije treba staviti slijedeće podatke: ime autora, naziv fotografije na jednom od zvaničnih FIAP jezika, broj kojim je označen rad u kolekciji mora da odgovara broju kojim je on označen u prijavi.

Za učešće na 17. međunarodnoj izložbi dijapositiva autori mogu pripremiti najviše četiri dijapositiva formata 5 x 5 cm uramljenih u okvire sa staklom.

Tema: slobodna.
Participacija: 10 evra, za obe kategorije 15 evra.
Propisno oboležene digitalne fajlove, kao i dijapositive, zajedno sa CD-om (dijapositivima), novcem i prijavom slati na adresu:
Univerzitetski foto-kino klub
Bana Milosavljevića 20, 78000 Banja Luka, BiH.
Kontakti: Milorad Kaščelan, kascelanni@blic.net i Dragan Prole: prolet@teol.net.

Dodatane informacije UFKK: +387 51 317 777.
3. WORLD BIENNIAL OF STUDENT PHOTOGRAPHY, NOVI SAD 2009
U ORGANIZACIJI UNIVERZITETA NOVOG SADA I AKADEMIJE UMETNOSTI U NOVOM SADU
Rok: 10. 10. 2009.
Pravo na učešće imaju svi studenti Univerziteta koji prilože rad na temu fotografije urađen u toku školske godine, overen potpisom profesora.
Format: digitalni fajlovi TIFF, JPEG ili PSD, 20 x 30cm, 300 dpi, tj. 30 x 40 cm za odštampane radove.

Tri fotografije po autoru.
Prijave s propisom potpisanim fotografama slati na: jelka.photo@gmail.com ili dubravka.lazic@gmail.com.
Najbolji radovi biće nagrađeni novčano, medaljama i certifikatima, prva nagrada iznosi 1.500 evra.
Dodatne informacije, prijava i sve pristigle fotografije biće objavljeni na web-sajtu Bijenal: www.studentbiennial-ns.com.

ČETVRTI MEĐUNARODNI FOTO-SALON "KUMANOV 2009"

PATRONAT: FIAP I PSA, U ORGANIZACIJI FOTO-KLUBA "KOZJAK 50", MAKEDONIJA
Rok: 1. 11. 2009.
Tema: slobodna.
Četiri fotografije po autoru, crno-bele i kolor, do 30 x 40 cm.
Participacija iznosi 15 evra.
Pravilno potpisane fotografije slati na adresu: Foto-kino klub "Kozjak 50" / Jovanovski Vladimir, Narodna tehnika Kumanovo Tane Georgiev bb, 1300 Kumanovo, R. Makedonija.
Dodatne informacije: fkk_kozjak@yahoo.com.

PETI UBSKI SALON FOTOGRAFIJE PRIRODE 2009

PATRONAT: FSS BR. 19/2009
Rok: 5. 10. 2009.
Tema: "Priroda" (u svim mogućim aspektima – makro, pejzaž...)
Participacija: Autori iz Srbije mogu učestvovati ukoliko uplate participaciju/kotizaciju na račun br. 310-671010000406-25, ili pošalju gotovinu u istom paketu. Za članove FSS iznosi 450 dinara, a za ostale autore koji nisu članovi – 500 dinara. Autori drugih zemalja plaćaju kotizaciju 10 evra.
Broj radova: najviše 4 crno-bele ili kolor fotografije, sa dužom stranicom od 24 do 45 cm ili kaširane na kartonu ne debljem od 1 mm. Mole se autori da za potrebe štampe kataloga pošalju i kopije radova u elektronskoj formi na CD-u (10x15 cm, 300 dpi, TIFF ili JPEG).
Pažljivo upakovane i propisno oboležene radove zajedno s participacijom, odnosno dokazom o uplati, slati na adresu: Opštinska uprava Ub (s naznakom "Za izložbu") 14210 Ub, Srbija.
Dodatne informacije: 064/816-06-97, Tomislav Petrov. www.fotoss.org

PRVA MEĐUNARODNA IZLOŽBA UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE PROZOR-RAMA 2009

Rok: 20. 9. 2009.
Tema: slobodna.
Slati do 4 fotografije u crno-bijeloj tehnici i 4 fotografije u boji, u digitalnom obliku na CD-u.
Format: JPEG, 20 x 30 cm u 300 dpi.
Kotizacija za učešće iznosi 10 KM za autore iz BiH, a za strane autore 10 evra. Novac poslati zajedno s radovima na CD-u u posebnoj koverti na adresu:
Udruženje umjetnika "ART WORK", Poštanski pretinac 25, 88440 Prozor, Bosna i Hercegovina.
Obavijest o žiranju: www.prozor.net; www.fotobih.ba; www.fotoss.org; www.fotosavez.com.
Dodatne informacije: hus_1977@yahoo.com.

2009 DIGA CIRCUIT, USA

PATRONAT: PSA
Kolo se sastoji od 5 individualnih izložbi.
Rok: 5. 9. 2009.
Sekcije i teme: a) slobodna; b) kolor-generalna; c) kolor-kreativna; d) crno-bela slobodna; e) crno-bela kreativna f) "Priroda"; g) "Putovanja"; h) fotožurnalistam.
Format: digitalni, na CD-u, 1.024 x 768 piksela, ne veće od 1 MB.
Participacija: jedna sekcija – 35 američkih dolara, dve – 50, tri – 65, četiri – 70, pet – 75 američkih dolara.
Info: beegin@aol.com.
Adresa: 2009 DIGA CIRCUIT, Circuit Chair, Post Box 888, Tate, Georgia USA 30177.

1. MEĐUNARODNO DIGITALNO KOLO FINSKA

KOLO SE SASTOJI OD 5 NEZAVISNIH IZLOŽBI.
PATRONAT: FIAP, PSA
Rok: 29. 9. 2009.
Teme i sekcijs: a) slobodna generalna; b) "Priroda"; c) "Putovanja".
Format: digitalni, na CD-u, JPEG dimenzija 2.400 piksela minimum na dužoj strani, 300 dpi.
Participacija: 30 evra za jednu sekciju; 40 za dve; 50 evra za tri sekcijs.
Adresa: 1st Finland International, Digital Circuit 2009,

The Association of Finnish Camera Clubs, P.O. Box 58, 37501 Lempäälä, Finland.

19. TALLAGHT MEĐUNARODNI SALON UMETNIČKE FOTOGRAFIJE, IRSKA

PATRONAT: PSA
Rok: 12. 9. 2009.
Sekcije: kolor-print; crno-beli print; digitalna slobodna; digitalna "priroda".
Format: print veličine A3 formata (297 x 420 mm); digitalni fajl 1.024 x 768, 300 dpi.

Participacija: jedna sekcija – 10 evra, dve – 15, tri – 20 i četiri – 25 evra.

Digitalne fotografije šalju se elektronskom poštom nakon registracije na web-sajtu: <http://www.tpsalon.com>.
Informacije: competition@tallaghtphotographicsociety.com.

6. MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE LIMOURS, FRANCUSKA

PATRONAT: FIAP, FPF, PSA
Rok: 28. 9. 2009.
Tema i sekcijs: a) kolor generalna; b) crno-bela generalna; c) "Putovanja".
Format: digitalni, 1.024 x 768 piksela.

Fotografije se mogu slati elektronskom poštom na: contact@eid.photoclublimours.fr, preko web-sajta: eid.photoclublimours.fr, ili poslati kompakt-disk na adresu: Samoyault Guy, Residence la Fontaine, 118 avenue Saint Axupery, 92160 Antony France.

Participacija: jedna sekcija 10 evra, dve – 15, tri – 20 evra.

30. NORTHERN COUNTIES INTERNATIONAL SALON OF PHOTOGRAPHY

PATRONAT: FIAP, PSA
Rok: 28. 9. 2009.
Sekcije: A) print kolor; B) print crno-beli; slajd ili digitalna: C) "Putovanja"; D) "Priroda"; E) slobodna.
Format: print dimenzija do 40 x 50 cm, slajd 5 x 5 cm, digitalne 1.024 x 768 piksela, do 700 KB.

Participacija: za slajd ili digitalnu: jedna sekcija – 10 evra, dve – 15, tri – 20 evra; za print sekcijs: jedna – 10, dve – 15 evra.
Dovoljava se popust od 2 evra po sekcijs po autoru za grupnu slanja od 4 autora i više.

Printove slati na adresu: Mrs J H Black ARPS, APSA, Hon.PAGB, 9, Cardigan Grove, Tynemouth, North Shields, England, NE30 3HN. Slajdove i digitalne fotografije slati na adresu: Mr D Coates ARPS, EFIAP/B, PPSA, MPAGB, APAGB, 34, Normanby Road, Northallerton, North Yorkshire, England, DL7 8RW
<http://www.ncfp.org.uk/>.

SONY WORLD PHOTOGRAPHY AWARDS 2010

Rok: 4.12.2009.
Konkurs otvoren za profesionalce i amatera.
Profesionalne kategorije su: arhitektura, umetnost i zabava, reklama, konceptualna i konstruisana fotografija, savremene teme, trenutni poslovi, moda, pejzaž, muzika, istorija prirode, portret, sport.

Amaterske kategorije su: arhitektura, konceptualna i konstruisana fotografija, dokumentarna, moda, pejzaž, muzika, istorija prirode, portret, sport.

Nagrade: pobednik celokupnog konkursa (L'Iris D'Or titula) dobija 25.000 američkih dolara i Sony foto-opremu.

U kategoriji amateri, pobednik dobija 5.000 američkih dolara i Sony foto-opremu.

Finalisti iz svih kategorija učestvuju na promotivnoj izložbi konkursa u galerijama po celom svetu tokom 2010. i 2011. godine. Specijalna kategorija za amatore: strast ka fudbalu iz ugla obozavatelja fudbala. Pobednik dobija dve karte za Svetsko prvenstvo u fudbalu 2010. u Južnoafričkoj Republici, Sony Alpha D-SLR fotoaparat s objektivom i mogućnost da radi kao fotograf u Sony digital kampanji.

Mart 2010. proglašenje pobednika.
April 2010. Svetski forum fotografije i Sony World Photography Awards ceremonija u Kanu.

Više informacija: www.worldphotographyawards.org
E-pošta: jill@colmangetty.co.uk / kiri@colmangetty.co.uk

MEMORIJAL "DRAGOLJUB TOŠIĆ"

KONKURS ZA IZLOŽBU FOTOGRAFIJA AUTORA DO 23 GODINE

U znak sećanja na profesora Dragoljuba Tošića, koji je najveći deo života posvetio mladima, časopis *Refoto* ponovo pokreće konkurs za najboljeg mladog fotografa.

Pozivamo sve autore koji do 1. aprila 2010. navršavaju 23 godine života da nam pošalju fotografije koje moraju predstavljati celinu, tj. predlog izložbe.
Primice se od 30 do 50 fotografija na papiru minimalnog formata 18 x 24 cm.
Stručni žiri odabreće najkvalitetniju izložbu, za koju će biti obezbeđen galerijski prostor i sav prateći materijal – izrada povećanja, štampanje kataloga i pozivnica i objavljanje u časopisu *Refoto*.
ROK ZA PRIJEM: 1. 12. 2009. GODINE.

izložbe

KORZO / MAPIRANJE SEĆANJA BEOGRADA

2 – 31. 7. BEOGRADSKI LETNJI FESTIVAL 09

Fotografija na ovogodišnjem Belefu prezentovana je preko projekta "Korzo". U saradnji s kolezionarom Zoranom Trticom, Jevrejskim muzejem i Muzejem primenjenih umetnosti u Beogradu, selektorce vizuelnog programa Milica Pekić i Ana Adamov osmisliće su zanimljiv način prezentacije ateljerskih fotografija nastalih od druge polovine XIX. do četrdesetih godina XX veka. Fotografije Milana Jovanovića i mnogih drugih poznatih, i malo

SVUDA OKOLO

BENOA PJER, 6 – 18. 8. GALERIJA O3ON

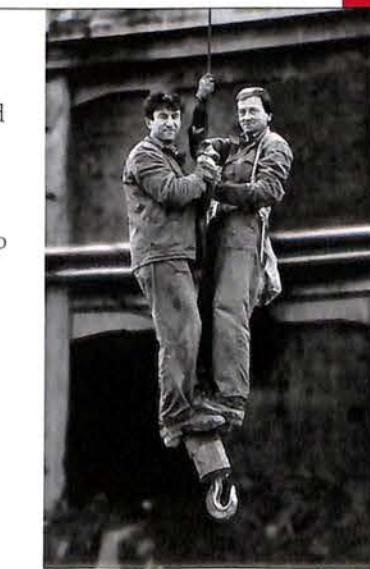
poznatih autora, odštampane su na keramičkim pločicama koje su potom montirane na fasadama pojedinih zgrada u ulicama Kralja Petra i Kosančićevom vencu i na Velikim stepenicama. Prezentovane na ovakav način, fotografije koje se čuvaju u muzejima ili privatnim kolekcijama otvoreno komuniciraju s prolaznicima, dajući im uvid u kulturnošto, istorijski i društveno važan period našeg društva, ali i samog fotografskog medija.

OBIČNI LJUDI

ZORAN ĐORĐEVIĆ
21. 8 – 3. 9. GALERIJA FKSV, NOVI SAD

"Lajf" fotografija i portreti običnih ljudi koje svakodnevno srećemo, koji žive tu, poređ nas, a o kojima ništa ne znamo. Od nekih okrećemo glave, kao što je sudsina okrenula glavu od njih. Njih ne snima televizija, o njima ne pišu novine. Ne znamo njihove probleme, ne učestvujemo u njihovim radostima. Ne znamo da li ih iko voli, da li rade i gde, koliko zarađuju, gde žive, kako izgleda prostor u kojem obitavaju, da li su ikada išli na more... Oni čuteći istrajavaju, nadajući se da će dočekati sledeći dan. Čuteći učestvuju u životu i čuteći odlaze iz njega. Neki od njih su na ovim fotografijama.

KNJIGA KROZ FOTOGRAFIJU

27 – 29. 8. GALERIJA O3ON, BEOGRAD

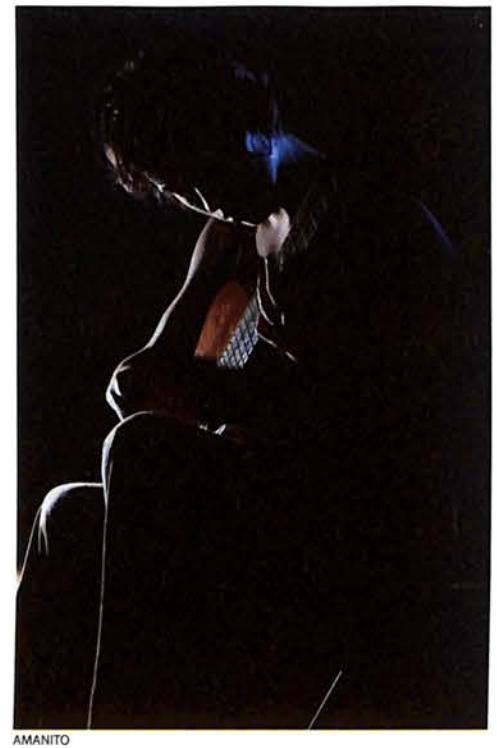
Izdavačka kuća "Geopoetika" održala je izložbu pod nazivom "Knjiga kroz fotografiju", na kojoj je prikazala dvadeset fotografija izabranih na konkurs za najbolju fotografiju inspirisanu knjigama "Geopoetike", održanom u proleće 2009. godine. Ideja da se osećaj ponet iz čitanja, inspiracija nekim likom ili postupkom, iskaže kroz fotografiju, proizvela je veliki odziv i sjajne rezultate ljudi iz najrazličitijih miljea, uzrasta i profesija. Šta bi se desilo ako bi se kreativni impuls, kao imaginativni deo čoveka, aktivirao češće?

STROBIST MK

NOV KONCEPT I PRISTUP FOTOGRAFIJI U MAKEDONIJI

Jedna nova inicijativa pokrenuta je među članovima više fotografskih klubova u Makedoniji. Vase Petrovski Amanito, fotograf i član tetovskog kluba "Chkrap", kaže da se već duže vreme članovi iz različitih makedonskih foto-klubova okupljaju i druže kako bi eksperimentisali i, na taj način, kreativno pristupali novom konceptu fotografisanja. O čemu je, u stvari, reč? Pomoću bliceva, malih svetla za video-kamere, baterijskih lampi i uz ambijentalno svetlo kreiraju zanimljive fotografije, koje uz malo kreativnosti i znanja deluju veoma profesionalno. Ideja za ovakvim druženjem nastala je posle gledanja fotografija koje je uradio strobist David Hobby. Strobist MK nije nov foto-klub u Makedoniji, već neki nov vid radionice ili koncepta. Do sada je održano više druženja na ovu temu, a svakodnevno se pronalaze nove ideje kako s malom količinom svetla postići velike rezultate. Moto ove fotografске grupe jeste "svaka uspešna magija delo je svetlosti". D.GAĆIĆ

MESTA SEĆANJA

LETNJA ŠKOLA UNIVERZITETA
UMETNOSTI, 15 - 25. 7. SREMSKI KARLOVCI

U okviru letnje škole Univerziteta umetnosti u Beogradu, održana je fotografска radionica u galeriji-ateljeu "Čardak" Vladimira Červenka. Radionica je imala internacionalni karakter, osam studenata došlo je iz Slovačke, Nemačke, Grčke, Crne Gore i Srbije. Tema radionice bila je "Mesta pokretne sećanja" za koju su Sremski Karlovci bili idealan ambijent. Radionica je završena izložbom i prezentacijom u galeriji "Čardak" i svakom studentu dodeljena je diploma.

DVA POGLEDA NA DOKUMENTARNU FOTOGRAFIJU

DRAGI NEDELČEVSKI I ZORAN ANDONOV, 30. 6. CBC LOJA, TETOVO, MAKEDONIJA

Dragi Nedelčevski i Zoran Andonov, članovi kluba "CHKRAP", inspiraciju za svoju zajedničku izložbu dobili su dok je Zoran radio na dopisnim dokumentarnim reportažama za novine, a Dragi je na neprofesionalan način fotografisao ljude iz njegove okoline. Kad su uporedili svoje fotografije, dobili su "Dva pogleda na dokumentarnu fotografiju". Ovom izložbom pokazali su da je život, generalno, mnogo kompleksniji nego što nam pokazuju mediji, da postoje različite istine ili različiti pogledi na to šta je život, a šta dokument. I sami autori kažu da imaju različit pristup pri fotografisanju. Zoran nekad i ne traži dozvolu za fotografisanje, dok Dragi uvek voli da popriča s ljudima, da čuje njihovu priču i potom ih fotografise.

FOTOBIH 2009

30. 6 - 7. 7. BKC, TUZLA

SKENDERIJA SINIŠA

Ovogodišnju, prvu u nizu prezentacija bosanskohercegovačke fotografije otvorio je Foto-klub "Tuzla" izuzetno kvalitetnom postavkom koju je osmislio Alija Kamber. Za izložbu je pristiglo 478 fotografija od 187 autora iz Banjaluke, Sarajeva, Prijedora, Trebinja, Mostara, Prozora, Tuzle, Travnika, Viteza, Visokog i Zenice. Žiri je radio u sastavu: Amer Kapetanović, KMF AUFBiH, Imrana Kapetanović, fotograf prve klase, i Ahmet Hukić, fotograf prve klase. Za izlaganje je odabранo 111 fotografija od 38 autora. Prvu nagradu za fotografiju "Flight" dobio je Siniša Skender, drugu Zoran Mrdenović za fotografiju "Passion", a treća nagrada otisla je Mirsadu Mujanoviću za fotografiju "Oh, moj Bože". Pohvale za fotografije dobili su: Omerbašić Sulejman: "Mirsada i kćerke", Lucija Mujanović: "List", Edin Đeško: "Cigaretna na balkonu", i Mirza Hasaneffendić za fotografiju "Imagine". Prvu nagradu za kolekciju dobio je Alija Kamber, drugu Mirza Ažderović, treću Drago Palavra, a pohvale za kolekciju dobili su Husein Šljivo i Senka Paunović. H. ŠLJIVO

knjige

PRIPREMILA: JELENA MATIĆ

Katarina Dobrić (ur.)

KULTURNA DOBRA
NOVOG SADA

(Cultural Heritage of Novi Sad)

Kvalitetnog dizajna i štampe, knjiga je posvećena arhitektonskim spomenicima Novog Sada i njegove okoline, ali i drugih vojvodanskih gradova (Futog, Kovilj, Sremska Kamenica, Kač). Objavljena je povodom dvadesetpetogodišnjice osnivanja Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Novog Sada. Propraćena dobrim tekstom, kao i fotografijama dokumentarnog tipa fotografa Milana Konjovića iz Novog Sada, publikacija obuhvata sva najvažnija zdjelja, kako sakralne, tako i profane arhitekture, kao i drugih kulturnih dobara. Autori tekstualnog dela su: Katarina Dobrić, Dušanka Veselinov, Slobodanka Babić, Đurad Jakšić i Vesna Stanulov.

STVARANJE UMETNIČKE
FOTOGRAFIJE

Izbor tekstova: Branko Matić

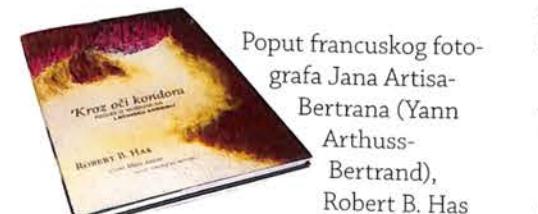
/izdavač: SAMOSTALNO IZDANJE, FOTOBRAMAT@GMAIL.COM, 2009; /jezik: SRPSKI; /format: 14,5 X 25 CM; OKO 30 CRNO-BELIH I 10 KOLOR FOTOGRAFIJA; 280 STRANA; /povez: MEK.

Knjige poput "Fotografija" Liz Vels, ili "Za filozofiju fotografije" Vilema Flusera, samo su neka od izdanja prevedenih na srpski jezik i dostupnih domaćoj publici. Do mnogih drugih teorijskih i tehničkih knjiga ili pojedinačnih tekstova o fotografiji, kako domaćih, tako i stranih teoretičara, umetnika, fotografa, teško se dolazi. Uradena u formi zbornika, knjiga je podjeljena na četiri glavna poglavlja (Svetlost, Umetnost, Stvaranje i Praksu). Pored izvoda iz pomenutih knjiga Liz Vels i Vilema Flusera, u njoj se nalaze tekstovi Đorda Bukilice, magistra Vladimira Červenke, potom Miodraga Protića, Miodraga Pavlovića, Dragoljuba Tošića, doktora Sretena Petrovića, Gorana Malića, ali i Rolana Barta, Susan Sontag, Šarla Bodlera i drugih.

Robert B. Has
KROZ OČI KONDORA

Pogled iz vazduha kroz Latinsku Ameriku

/izdavač: KLETT, BEOGRAD, 2007; /jezik: SRPSKI; /format: 28 X 38 CM; 232 STRANE; PREKO 100 KOLOR-DUPLEKS FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITnim OMOTAČEM; /cena: 2.500 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "PLATO XL".

Poput francuskog fotografa Jana Artisa-Bertrana (Yann Arthus-Bertrand), Robert B. Has fotografije zemlju iz vazduha. Do sada je objavio nekoliko fotomonografija. Najpoznatija među njima, "Kroz oči bogova", posvećena Africi, objavljena je 2005. godine u izdanju "Nacionalne geografije" ("National Geographic"), koja je izdavač i knjige koju predstavljamo. Knjiga čiju je licencu za domaće tržište dobila Izdavačka kuća "Klett" nastala je kao rezultat Hasovog dvogodišnjeg projekta tokom kojeg je preletao delove Južne i Centralne Amerike, kao i Meksika, praveći neverovatne snimke vulkana, reka, šuma, ljudi i divljine ovog dela naše planete. Autorka uvodnog teksta je Mari Arana.

William A. Ewing, Nathalie Herschdorfer, Jean-Christophe Blaser

reGENERACIJA:
PEDESET FOTOGRAFA
SUTRAŠNJCICE 2005–2025.

(reGeneration: 50 Photographers of Tomorrow)

/izdavač: THAMES AND HUDSON, LONDON 2005; /

jezik: ENGLESKI; /format: 23 X 27 CM; 224 STRANE; 210 KOLOR I 8 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: MEK;

/cena: 2.558 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Knjiga je objavljena povodom izložbe istoimenog naziva održane 2005. i 2006. godine u Njujorku i Lozani, na kojoj su bili predstavljeni radovi mladih autora međunarodne umetničko-fotografske scene.

Koncipirana je poput većine izdanja posvećenih aktuelnoj umetničkoj produkciji. Pored eseja u kojima se razmatraju stavovi i tendencije, u knjizi se nalaze portfolij (biografija i nekoliko radova) svih umetnika koji su predstavljeni na izložbi, kao i lista od šezdesetak vodećih škola za fotografiju.

Martine Franck,
Michel Frizot,
Agnes SireALBUM
FOTOGRAFIJE 1932–1946
HENRI CARTIER-BRESSON
(Scrap Book: Photographs 1932–1946)

/izdavač: THAMES AND HUDSON, LONDON 2006; /jezik: ENGLESKI; /format: 27 X 30 CM; 262 STRANE; OKO 300 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD; /cena: 6.075 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Knjiga koja je odskora dostupna i nama nastala je povodom izložbe koju su u drugoj polovini 2006. godine organizovali "Fondacija Anri Kartije-Breson" i "Internacionalni centar za fotografiju". U pitanju je zanimljiv projekt posvećen Bresonovom albumu s radovima nastalim od 1932. do 1946. godine. Inače, album za koji se vezuje zanimljiva priča prvi put je prezentovan u Muzeju moderne umetnosti u Njujorku, 1947. godine. Naime, tokom Drugog svetskog rata Breson je bio u zarobljeništvu, a do Muzeja moderne umetnosti stigla je informacija da je tamo i preminuo. Prvobitna zamisao kustosa muzeja bila je da mu prirede posthumnu izložbu. Kako je uspeo da pobegne iz zarobljeništa, Breson je 1946. godine otišao u Njujork i kustosima odneo album. Odlična monografija o zanimljivom premagnumovskom periodu života jednog od najznačajnijih fotografa XX veka uradena je u saradnji s Martinom Frankom, a urednik je Mišel Frizo.

Magdalene Keaney
MODA I REKLAMA
(Fashion & Advertising)

/izdavač: ROTOVISION, 2007; /jezik: ENGLESKI; /format: 25 X 25 CM; 176 STRANE; OKO 150 KOLOR-FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD; /cena: 3.375 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Knjiga pripada "Rotoviž" ediciji pod nazivom "Radionice vodećih svetskih fotografa" (The World's Top Photographers' Workshops). Iako relativno nova, edicija je koncipirana na gotovo identičan način kao i "Vodeći svetski fotografi" (The World's Top Photographers), čije smo naslove predstavili u prethodnim brojevima časopisa. Namenjena više amaterima ili studenima fotografije nego profesionalcima, u knjizi se razmatraju tehnički i estetski aspekti modne i reklamne fotografije kroz portfolija desetak međunarodnih fotografa različitog senzibilитета.

ČETIRI TREĆINE mali format današnjice?

SVETISLAV V. DRGOVIĆ

Fotografska tehnika razvija se velikom brzinom i sve češće donosi novotarije koje nismo očekivali. Taman smo pomisili da će razvoj da ide prema većim senzorima, pošto su se u poslednje vreme pojavile brojne marke sa senzorima pune veličine, kada eto: pojavio se četvorotrećinac, s nešto manjim senzorom. Pored njega, da bi se smanjile veličina i masa fotoaparata, došao je i "mikročetvorotrećinac". Da li je to "mali format" sutrašnjice?

MALO ISTORIJE

Ne želim da se vraćam u istoriju, ali moram da napomenem da je nekada, "u staro vreme", format negativa bio format fotografije koja se na kraju dobijala. Kada je Oskar Barnak napravio svoj "svetlomer" od kojeg je, 1925. godine, nastala čuvena Lajka, nije bilo mnogo ljudi koji su razmišljali da bi se tim formatom mogle praviti ozbiljne fotografije. Vreme je pokazalo da mogu. Ipak, u tom periodu, do pojave digitalne fotografije, o formatu 24×36 mm govorilo se kao o "malom formatu", na nemačkom: Kleinbild, na engleskom: Miniature. Ko je ranije htio da pravi "ozbiljne" fotografije hvatao se za takozvani srednji format, a najpopularniji fotoaparat duže vreme bio je Rolleiflex sa svojim kvadratnim formatom 6×6 (zapravo 57×57 mm).

Kada su se pojavili prvi digitalni fotoaparati, u nedostatku većih senzora, koristili su one koji su postojali za katodne cevi TV kamera. Zato se kod tih malih fotoaparata i dalje veličina senzora izražava razlomkom, a ne u milimetrima. Jednooki refleksni fotoaparati prvo su doneli takozvani APS-C format senzora. Taj naziv "APS" preuzet je iz kratkotrajnog i poslednjeg istorijskog pokušaja da se razvije analogna fotografija koji je za neke proizvođače bio fatalan, kao na primer za "Minoltu".

Digitalna fotografija je brzantno počela svoju egzistenciju, donoseći sve noviju i sve bolja rešenja, čineći da nekoliko godina stara fotooprema bude brzo tehnološki prevaziđena.

Od APS-C formata digitalnih refleksnih fotoaparata (D-SLR) brzo se stiglo do tzv. punog formata senzora, odnosno formata 24×36 mm. Budući da je značajna etapa razvoja napravljenja još na malim senzorima i APS-C formatu

Da bismo videli kakva je moć razlaganja ovog novog sistema, snimio sam fotografiju svog unuka u celom formatu i posle toga sam izradio popriličan isecak. Vidi se da "micro-four-thirds" ne ostavlja kvalitet po strani – isecak je onoliko dobar koliko se očekuje od sasvim ozbiljnog digitalnog fotoaparata, naravno, pod dobrim svetlosnim uslovima.

senzora, "pun" format doneo je sa sobom kvalitet koji je prevazišao kvalitet istog formata u analognoj fotografiji. Tako su pojedini autoriteti počeli da nazivaju ovaj novi format "srednjim formatom" digitalne fotografije. I sa svoje strane APS-C sigurno je prevazišao mogućnosti nekadašnjeg malog "Kleinbild" formata.

MEĐUREŠENJE: ČETIRI TREĆINE

Pojavila se velika praznina u ponudi digitalnih fotoaparata. Mali digitalci sa senzorima male veličine, koji su imali odlične karakteristike pri uobičajenim uslovima snimanja, pokazali su

u toj situaciji "Kodak" i još osam proizvođača fotoaparata i optike uveli su novi format "četiri trećine" (Four Thirds), koji je imao senzor četvrtinu formata od, tzv. punog formata, a i dalje je bio preko devet puta veći od senzora na malim digitalcima. Dok je za APS-C senzor za dobijanje "ekvivalentne" žižne daljine (koja je svima bila poznata) trebalo stvarnu žižnu daljinu množiti sa 1,5 do 1,6, kod "četvorotrećinaca" je taj faktor bio 2. Znači, objektiv od 25 mm ponaša se kao objektiv od 50 mm na formatu od 24×36 mm.

Kada govorimo o formatima senzora, nije na odmet da pogledamo jednu skoro uvedenu karakteristiku: broj piksela na kvadratnom centimetru. Ovo nije merilo kvalitet slike s pojedinih senzora nego više indikator kako senzor reaguje na elektronski šum. Nikon D3, kao i D700, imaju 1,4 megapiksela na kvadratnom centimetru i to su sada fotoaparati koji imaju najbolje karakteristike za snimanje pri slabom svetlu. Moj omiljeni Nikon D300, kao i njegov brat blizanac D90 imaju $3,3 \text{ Mpix/cm}^2$. Mali digitalac, odličnih karakteristika Lumix DMC LX-3, omiljen kod mnogih profesionalaca kao džepni rezervni fotoaparat, ima 24 Mpix/cm^2 . U poređenju s ovim fotoaparatom, Micro Four Thirds, kao i Four Thirds, imaju 5 Mpix/cm^2 , što je vrlo dobra vrednost. Iako sama za sebe ova veličina ne govorи sve o kvalitetu fotoaparata, niti o visokim osetljivostima koje ovaj može da koristi, karakteristično je da oni modeli koji se odlikuju snimanjem s vrlo visokim ISO brojem imaju malo megapiksela po kvadratnom centimetru, dok mali digitalci, čija je glavna mana elektronski šum koji se pojavljuje čim malo svetlo oslabi, ima ogromnu gustinu megapiksela. Ovako nabijeni megapikseli ne mogu da daju dovoljno jak signal, pa je s većom gustinom megapiksela elektronski šum jači.

Od proizvođača fotoaparata tu su, pored "Kodaka", odmah bili uključeni "Olympus"

Kada se ovi fotoaparati stave na vagu, razlika je drastična. S još nekoliko objektiva mogli bismo da vidimo koja je stvarna prednost "Four Thirds" konцепcije.

i "Panasonic", ali uz "Panasonic" je na neki način prišla i "Leica". Oni su već ranije za male "Panasonicove" digitalce isporučivali objektive (ili bar učestvovali u konstrukciji objektiva) i ti objektivi bili su veoma dobrog kvaliteta. "Leica" je izvesne "Panasonicove" modela usvajala i s minimalnim izmenama markirala i prodavala po dosta višoj ceni. I za format 4/3 "Leica" je isporučila nekoliko slijajnih objektiva. Jedna od najvećih prednosti formata 4/3 jeste da su objektivi kod svih marki ovog tipa međusobno izmenjivi, što je nedostizan san brojnih fotografa. Format 4/3 odlikuje se time što je nešto manji od APS-C formata, koji je trenutno najpopularniji, i ima nešto slabije mogućnosti pri slabom svetlu (nešto veći šum), ali po mišljenju mnogih to nije mnogo različito od APS-C. Veličina fotoaparata i objektiva je, naprotiv, dosta manja od klasičnih D-SLR. Osnovni odnos strana kod ovog tipa fotoaparata jeste 4:3 kao kod malih digitalaca, ali se može postaviti odnos strana 3:2 kao kod D-SLR, ali i 16:9 kao kod savremenih TV ekrana. Znači, nismo vezani za odnos strana 4:3, iako je to jedan od najpopularnijih odnosa strana za fotografске formate (papirni formati 9×12 , 13×18 , 18×24 , 24×30 , 30×40 – svi su s odnosom strana 4:3).

MIKRO ČETIRI TREĆINE

Budući da "Panasonic" prema nekim svojim ranijim konstrukcijama ili objektivima nije imao nikakvih obaveza, oni su prave novajlike na fotografiskom tržištu, a ni "Olympus" nikada nije uspeo da se svrsta u rang velikih proizvođača jednookih refleksnih fotoaparata (SLR), ove dve firme dogovorile su se oko "Micro Four Thirds" (mikročetvorotrećinskog) formata. Kod tog formata veličina senzora ostaje kao kod klasičnih "Four Thirds", ali se ukida refleksno tražilo jer je zbog njega odstojanje od senzora kod prvobitnih četvorotrećinskih fotoaparata moralo da bude 40 mm. Na taj način ova daljina smanjena je na 20 mm. Umanjena je, takođe, i masa objektiva, i još pogotovo na činjenici da širokougaoni objektivi ne moraju da budu retrofokusne konstrukcije, koja je ne samo dodavala dužinu i prečnik, nego takođe i distorziju. Vraćamo se, naravno, i na ranije uobičajeni prečnik filtera od 52 mm i manje.

Kako ne bi bili kažnjeni oni koji su odmah prihvatali 4/3 format, postoje adapteri koji omogućavaju da se raniji objektivi Four Thirds koriste na Micro Four Thirds. Za sada postoje samo tri fotoaparata u Micro 4/3, i oni mogu da koriste, kako objektive "Olympus", tako i "Panasonic" objektive, pošto im je priključak za njih isti. Ovde govorimo o pravim "bebama" u foto-ponudi jer su ti fotoaparati stari manje od godinu dana. "Panasonic" je napravio

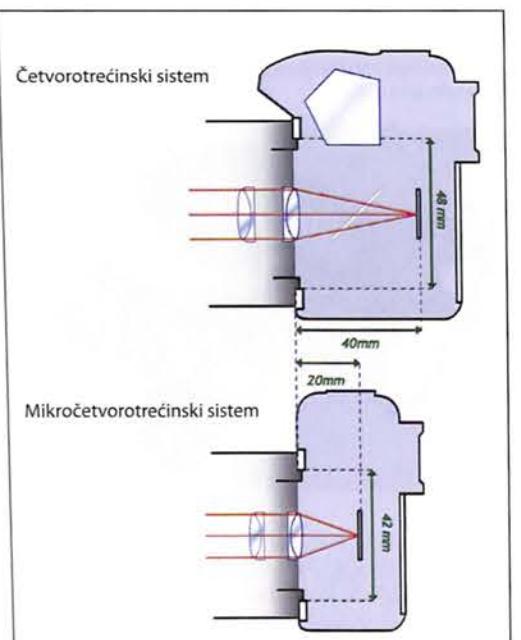
Gledano odozgo, razlika u veličini "Four Thirds" fotoaparata i klasičnog D-SLR ne pada tako jako u oči.

jedan savršen digitalni fotoaparat – Panasonic DSC-G1 – koji su korisnici vrlo lepo primili. Isporučuje se s veoma dobrom objektivom 14 – 45 mm (što bi odgovaralo 28 – 90 mm u ekvivalentnoj žižnoj daljini). Kako taj model nije imao mogućnost video-snimanja koji imaju neki skorašnji fotoaparati, "Panasonic" je izbačio još i model Panasonic DSC-GH1. Zbog cene koja nije mogla da opravda samo dodatnu mogućnost snimanja filma, na njega je nakačio i objektiv velikog raspona 14 – 140 mm (odnosno, 28 – 280 mm ekvivalentne žižne daljine), koji, po kritici, zaostaje u kvalitetu slike za kraćim i jeftinijim objektivom. Panasonic DMC-G1 bio je 2008. godine fotoaparat godine u Popular Photography časopisu. O fotoaparatu Olympus Pen E-P1 pišemo u ovom broju – on je jedan od tih "Four Thirds". Naravno, nije mi bio cilj da ispričam priču koja se može pročitati na Internetu ili naći po časopisima. Ova rubrika zove se "Moje iskustvo", pa moram to iskustvo i da prenesem.

MOJE ISKUSTVO

Kada sam prvi put uzeo u ruke Panasonic Lumix DMC-G1 fotoaparat, iznenadila me je njegova mala masa. S objektivom 14 – 45 mm ona je iznosila tačno 622 grama, za razliku od mog divnog i voljenog Nikona D300 koji otprilike tako opremljen ima svih 1,511 grama. Neću da kažem da je mali Lumix bolji od Nikona D300, ali me je zapanjio sa svim mogućnostima koje ima. On, naravno, može da snima u RAW (sirovom formatu) kao i svi ozbiljni fotoaparati i to u istim kombinacijama RAW+fine, RAW+basic itd. Budući da je u pitanju fotoaparat za "amaterske ruke", postoje unapred postavljeni programi sa sličicama za snimanje portreta, umešanih portreta, raznih drugih scena koje postoje na svim malim digitalcima. No, onaj ko voli, može da izabere i P(program) i A(aperture) i S(speed) i M(manual). Ugrađen blic otvara se kao kod D300. Iako Nikon D300 ima "Live view", koji, istini za volju ne koristim često, mali Lumix ima pozadi

Jasno se vidi zašto su konstruktori odstupili od starog dobrog refleksnog tražila i stvorili fotoaparat koji nije ni refleksni ni nerefleksni. Za korisnika se sasvim izjednačuju sa D-SLR, iako to, u stvari, nije.

display koji se otvara i okreće u svim pravcima. Slika može da se gleda na tom pokretnom display ili kroz tražilo. Voleo bih da imam to i na mom D300!

Tražilo, naravno, nije refleksno. Gleda se slika koju je već stvorio senzor. No, za razliku od ranijih pokušaja da se stvori takvo tražilo, slika koja se gleda skoro je kao živa slika prikazana kroz refleksno tražilo D-SLR fotoaparat. Kažem "skoro" – nije baš ista, ali razlika je mala. Tražilo ima podešavanje dioptrije korisnika, kao što imaju i bolji D-SLR fotoaparati. Čim se fotoaparat odmakne od oka, dobija se slika na pokretnom display, a kada se prinese oku, uključuje se pseudorefleksno tražilo i slika se posmatra kao u D-SLR fotoaparatu. Uopšte gledano, vrlo lepo koncipirano i pruža maksimalni komfor pri snimanju.

Sada dolazi do onog najčešće postavljenog pitanja: "Kakva je fotografija na papiru?" Ne treba čovek da bude veliki mudrac pa da zaključi da veći senzor daje bolju sliku: što se ide ka višim osetljivostima, tj. slabijim svetlosnim uslovima, ta prednost velikih senzora više dolazi do izražaja. APS-C senzor ne može da stvori sliku sa ISO 25.600, kao što može da je dà D3 ili D700. Ako, međutim, idemo naniže s ISO brojevima odnosno što je scena pred nama bolje osvetljena, ta razlika postaje sve manja. Verujem da na ISO 100 i mali Lumix DCS-G1, odnosno DSC-GH1 i D700 na formatu 20 x 30 cm, a možda čak i nešto većem, daju fotografije na papiru koje se vrlo malo, ako se uopšte i razlikuju. Ima fotografa koji s malim senzorima na malim digitalcima, pod optimalnim uslovima, uspevaju da dobiju dobre fotografije

neočekivano velikog formata. Mogu samo da ponovim da Lumix, odnosno svi "Four Thirds" fotoaparati imaju senzor devet puta veći od onog koji imaju mali digitalci. U slučajevima kada se fotografije projektuju, bolje nam i ne trebaju. O raspoloživim objektivima koji postoje za "Micro Four Thirds" ne može se mnogo razgovarati. Ima ih četiri pod imenom Lumix i još dva pod imenom Olympus. Na Micro Four Thirds ovi objektivi su međusobno izmenjivi. Od prvobitno uvedenog formata "Four Thirds" mogu da se koriste svi objektivi uz adapter. Tu, naravno, dolazi do izvesnih ograničenja. Za detaljne podatke najbolje da pročitate na Internetu. Pojavio se, takođe, iako stidljivo, Panasonic super zum širokogaoni objektiv 7–14 mm (ekvivalentne žižne daljine 14–28 mm), fantastične konstrukcije i osobina, ali, nažalost, i visoke cene. Uopšte uvez, cena ovih mikročetvorotrećinaca neće biti njihova najprivlačnija osobina. Kvalitet se mora platiti. Pored toga, nema još konkurenčije koja po prirodi stvari snižava prodajnu cenu, ali i to će sigurno stići.

Drugi, odnosno bolje rečeno treći fotoaparat iz ove grupe: Olympus Pen EP-1, uzeo je ime svog slavnog prethodnika. Analogni Olympus Pen fotoaparat imao je format tačno polovinu punog formata, znači 18 x 24 mm, i imao je refleksno tražilo s poropoprizmom umesto pentaprizme, pa je bio vrlo malih dimenzija. Osim malih dimenzija, nov Olympus Pen EP-1 nema ništa srođno sa svojim slavnim prethodnikom. Ovaj fotoaparat nisam imao u rukama – rado bih ga imao jer volim takve igračke, ali mi je mnogo da odvojim nekih 700 evra, kolika mu je najniža cena. U kritici koju sam pročitao u *Popular Photography* časopisu kažu: postoji mogućnost da se zaljubite u njega – nemojte da kažete da vas nismo upozorili! Odoleo sam da se ne zaljubljujem ponovo, iako sam u fotografiji sklon promiskuitetu.

Iako i lepsi pol voli dobar fotoaparat, čini mi se da u ženskim rukama format "Four Thirds" ipak malo bolje stoji.

ZAKLJUČAK

Koји bih fotoaparat radije imao kod sebe kada idem da snimam? Nikon D300 ili Panasonic Lumix? Naravno, Nikon D300 – to je ipak ozbiljniji fotoaparat. To bi bio zaključak ako zaključujem glavom. Ali, ako bih pitao svoje rame, bojam se da bi ono dalo prednost maloj masi ovog "četvorotrećinca". Ipak, razlika u kvalitetu snimaka i mogućnostima nije u srazmeri s malom masom Lumixa. Ako u paket dodamo i telezum i širokogaoni zum četvorotrećinca u odnosu na bilo koji telezum ili širokogaoni zum za APS-C ili pak puni format, ova razlika u masi postaje još veća. Naravno, kombinacija Lumix DCS-G1 plus tri objektiva lako može da vas liši 1.500 evra, a za te pare može da se nabavi mnogo raznih D-SLR fotoaparata sa sličnom opremom.

Da budem iskren – u početku sam na "Four Thirds" gledao s blagom dozom nipođastavanja. Posle direktnog iskustva s "Micro Four Thirds" zaključujem da je reč o vrlo ozbilnjom konceptu. Ako vidite da su velikani: "Nikon", "Canon", "Pentax" prihvatali taj koncept, onda će on zaživeti. Sve dote postoji opasnost da će da završi kao APS analogni format. To bi mi, iskreno rečeno, bilo žao, iako smo u poslednjih nekoliko decenija videli vrlo semele koncepcije i čak dosta pristojnih rešenja koja su zaživela u pogrešno vreme i nisu dugo ostala popularna. Setite se formata 110, zatim 126 s plastičnim kasetama koje su se ubacivale u fotoaparat, pa onda Disc filma i fotoaparata koji su trajali svega sedamnaest godina, pa tu, 1996, rođenje formata APS koji su podržavale neke velike firme, a bukvalno ga je pojela digitalna fotografija. No, za razliku od analognih fotoaparata, digitalci ne traže mnogo da bi postojali. Pojedine veličine senzora kod malih digitalaca su jedinstvene na tržištu, pa opet opstaju bez problema. Kod "Four Thirds" koncepta imamo razloga da mu predvidimo dužu budućnost, ali presudu će doneti tržište, odnosno kakav prijem će novotarije doživeti od kupaca. Sve drugo ostaje u domenu čiste spekulacije. Takva je fotografija i ne samo fotografija u današnje vreme.

G-SHOCK

CASIO. TICKS JUST LIKE YOU. spring '09 summer '09 g-shock.eu

MEETS THE HIGHEST DEMANDS.

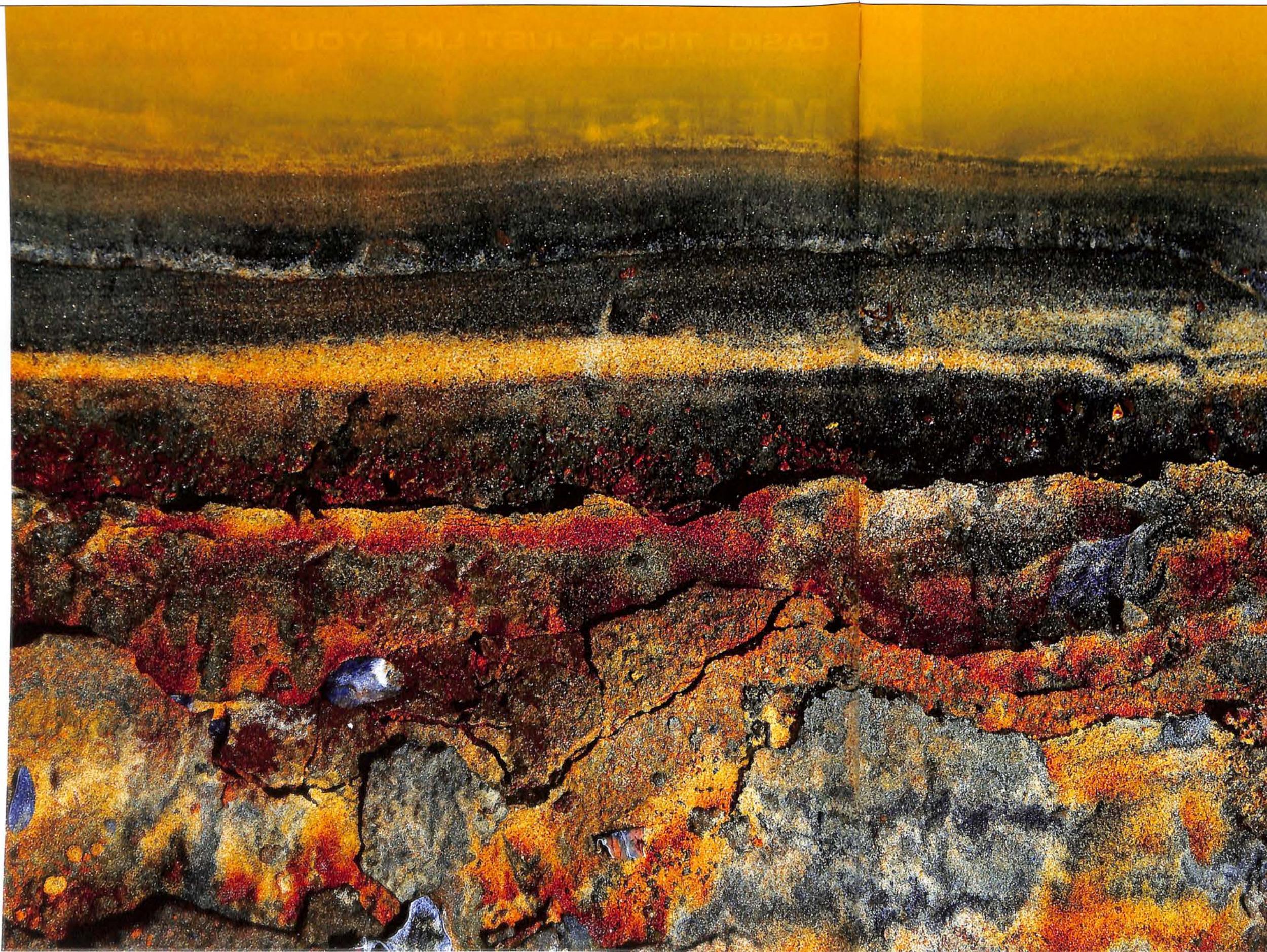
RISEMAN GW-9200

WITH MULTIBAND 6 RADIO RECEPTION,
SOLAR POWERED AND TWIN SENSOR
MEASUREMENT OF ALTITUDE,
AIR PRESSURE AND TEMPERATURE.

Boje i odsjaji

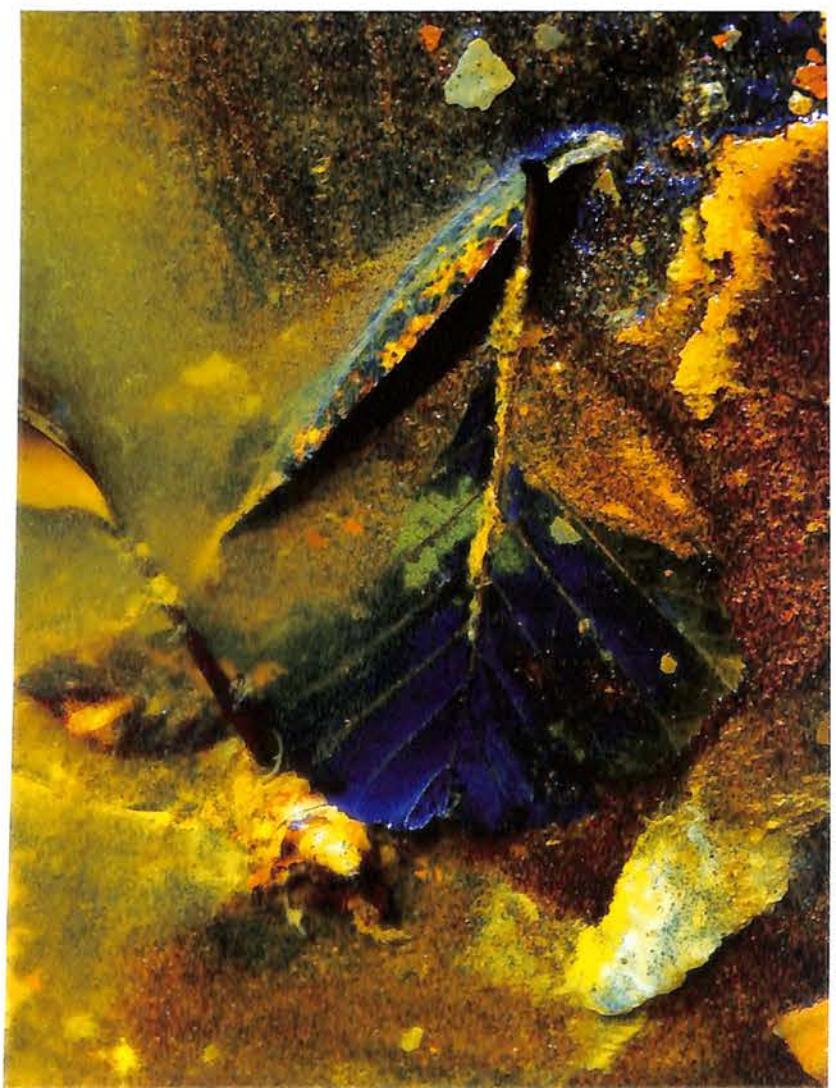
RADOJCA-RAŠA MILOJEVIĆ

Zraci sunca igraju se površinom vode i stvaraju arabesku šara koje nastaju neprekidno – od trenutka nastanka vode na našoj planeti. Ovu jedinstvenu umetnost trenutka može prikazati samo fotoaparat i to iz vrlo jednostavnog razloga – promene su suviše brze, čak i za ljudsko oko. Vremena su se promenila tako da danas, nažalost, čovek skoro da nema prilike da vidi ovu igru na čistoj vodi. Raša Milojević otisao je jedan korak dalje i pronašao čudovišnu lepotu zavodljivog zla na površini reke kojom, samo uslovno shvaćeno, teče voda

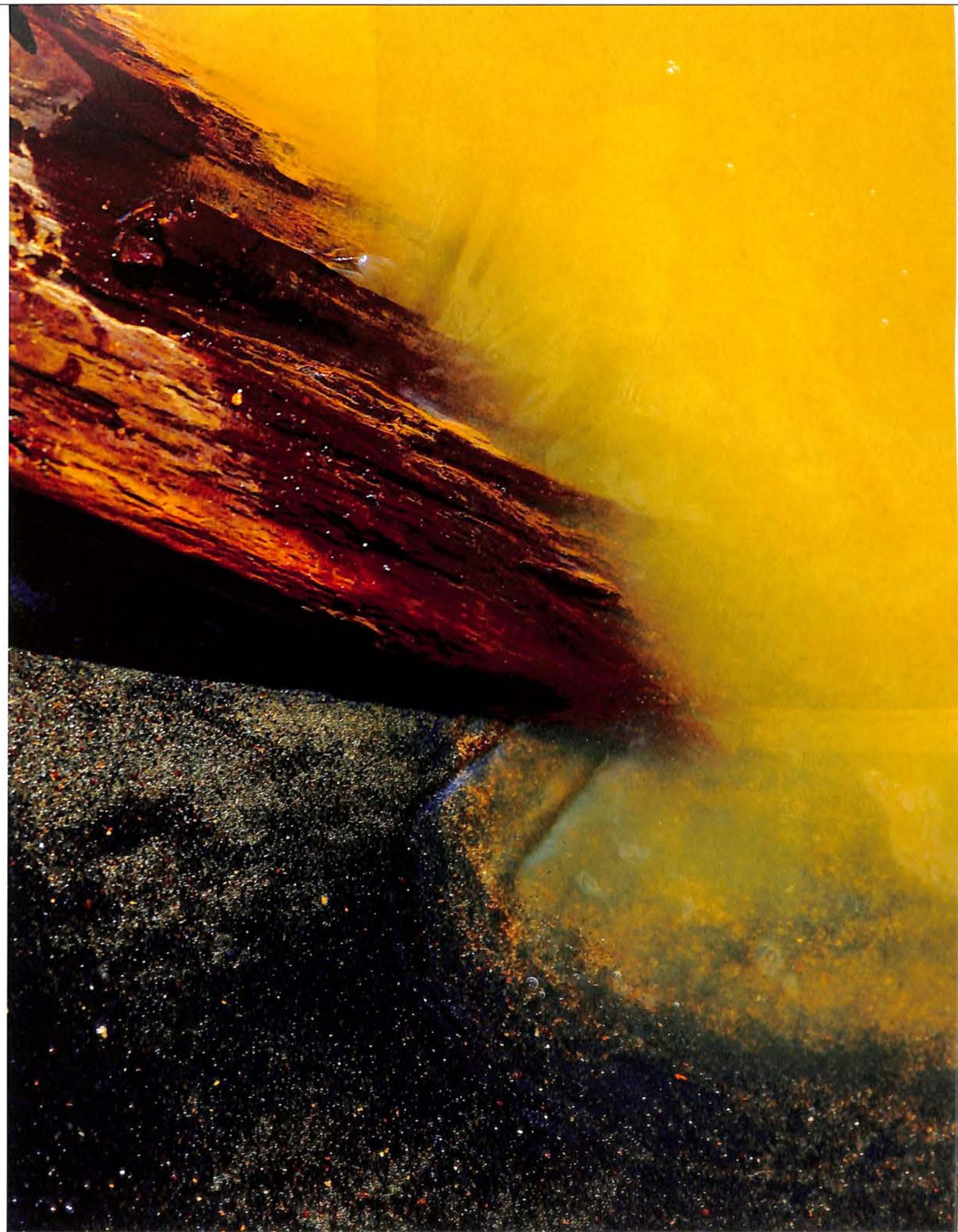
© RADOJCA-RAŠA MILOJEVIĆ

© RADOJCA-RAŠA MILOJEVIĆ

Kada bismo planetu Zemlju zamislili kao jedan veliki, samostalni organizam, čovečanstvu bi, sasvim zaslужeno, pripalo mesto opake bolesti – raka. Nezadrživo i nekontrolisano širenje i usputno uništavanje svega na tom putu polako vodi uništenju planete i života na njoj. Iako je ova turobna vizija još relativno daleko, ipak posledice ovog procesa vidimo i osećamo svuda. Obično o njima ne razmišljamo sve do onog trenutka kada se hemikalije ne nađu u vodi za piće, kada nas obaveste da nešto ne smemo jesti jer je prepuno otrova... Nažalost, нико од нас nema rezervnu planetu, mesto gde može da pobegne. Hteli mi to ili ne, svi ostajemo tu, tako da moramo naučiti kako da budemo deo prirode, a ne njeni korisnici.

Prvi susret s Borskom rekom imao sam pre desetak godina. Užasnut prizorima na koje sam nailazio, uspeo sam da ih snimim jedino kao dokument zatečenog stanja. Raša Milojević je skupio mnogo više hrabrosti i s fotoaparatom u ruci krenuo u detaljno istraživanje fronta koji obeležava granicu borbe prirode i onoga što je uništava. Ta linija je veoma specifična, negde postepena i široka, a negde jasna i oštra, tako da Raši nije bilo lako, a ni jednostavno da je prati.

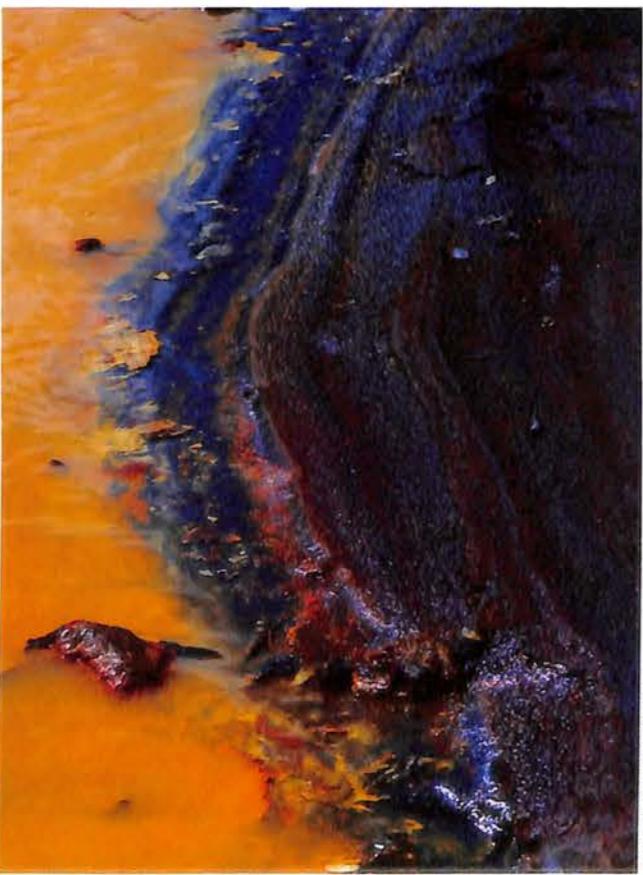

© RADOJCA-RAŠA MILOJEVIĆ

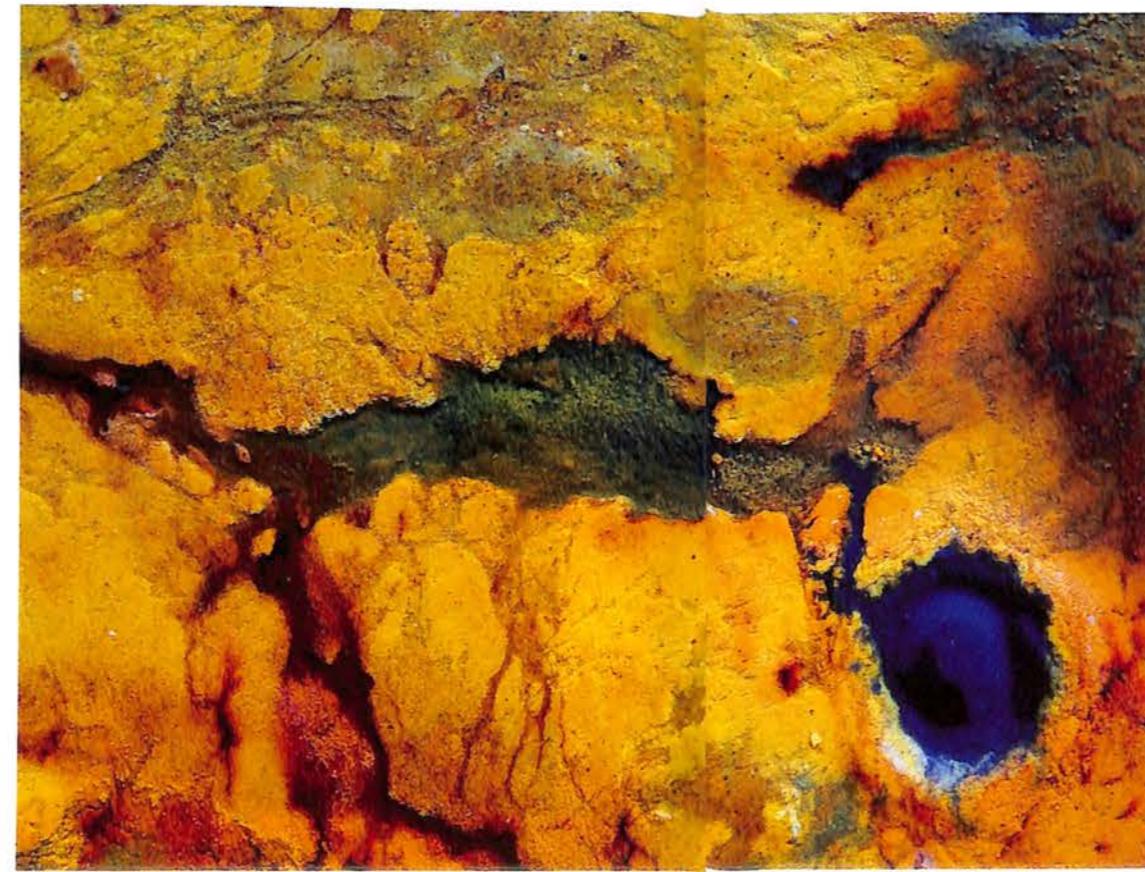

© RADOJCA-RASA MILOJEVIC

© RADOJCA-RASA MILOJEVIC

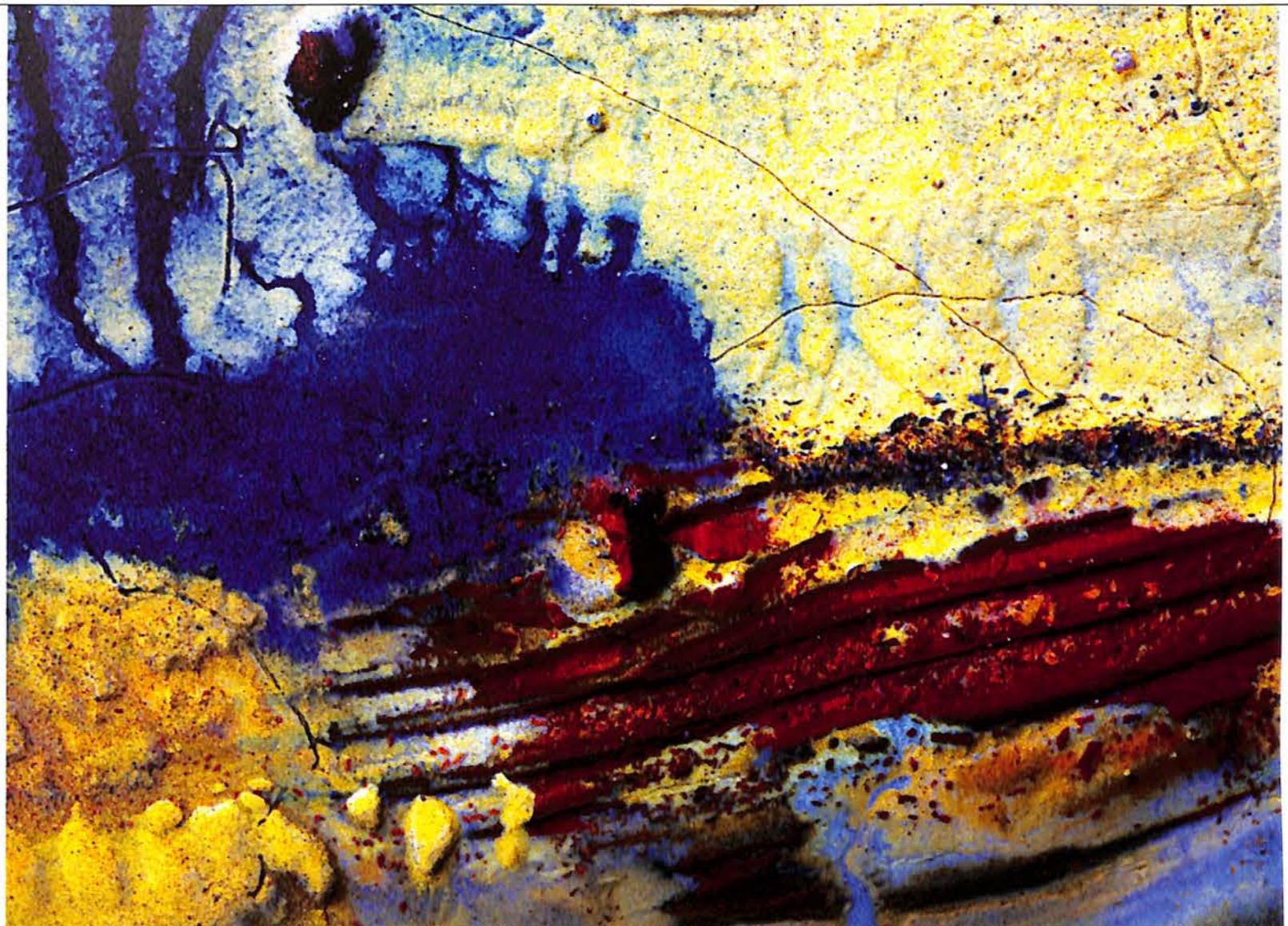

© RADOJCA-RASA MILOJEVIC

© RADOJCA-RASA MILOJEVIC

Svoja zapažanja neumorno je fotografisao i tako je nastao svojevrsni dnevnik s namerno prikrivenom pristrasnošću prema životu. Fotografije koje imate priliku da vidite karakteriše to da kod posmatrača izazivaju pomešana osećanja. Detalji devastirane prirode, tragovi bitke koja i dalje traje fasciniraju koloritom i grotesknim oblicima koji nastaju kao završni čin reakcije života i organske materije i neorganskog, toksičnog otpada. Svesni smo da je ono što gledamo stravično, ali je Rašino umeće da izdvoji detalje, da ih oslobodi one strašne dokumentarnosti i transponuje u apstraktna likovna dela potisnulo ovo prvo osećanje. Dobili smo priliku da se divimo nestvarnoj igri boja i oblika. Igru koja zabeležena na ovaj način prerasta fotografiju i postaje fantazmagorična i nadrealna slika. Autor nas, ipak, na sebi svojstven način nije potpuno oslobođio, štaviše, njegove fotografije predstavljaju svojevrsnu zamku. Dok uživamo u detaljima koji plene, ne primećujemo da polako bivamo uvučeni u mozaik, neraskidivi kolaž u kome se prepliću. Tek tada sagledavamo celinu i postajemo svesni svoje odgovornosti, osećamo težak prekor koji nam autor upućuje i možda po prvi put osećamo želju da pokušamo nešto da promenimo.

© RADOJCA-RASA MILOJEVIC

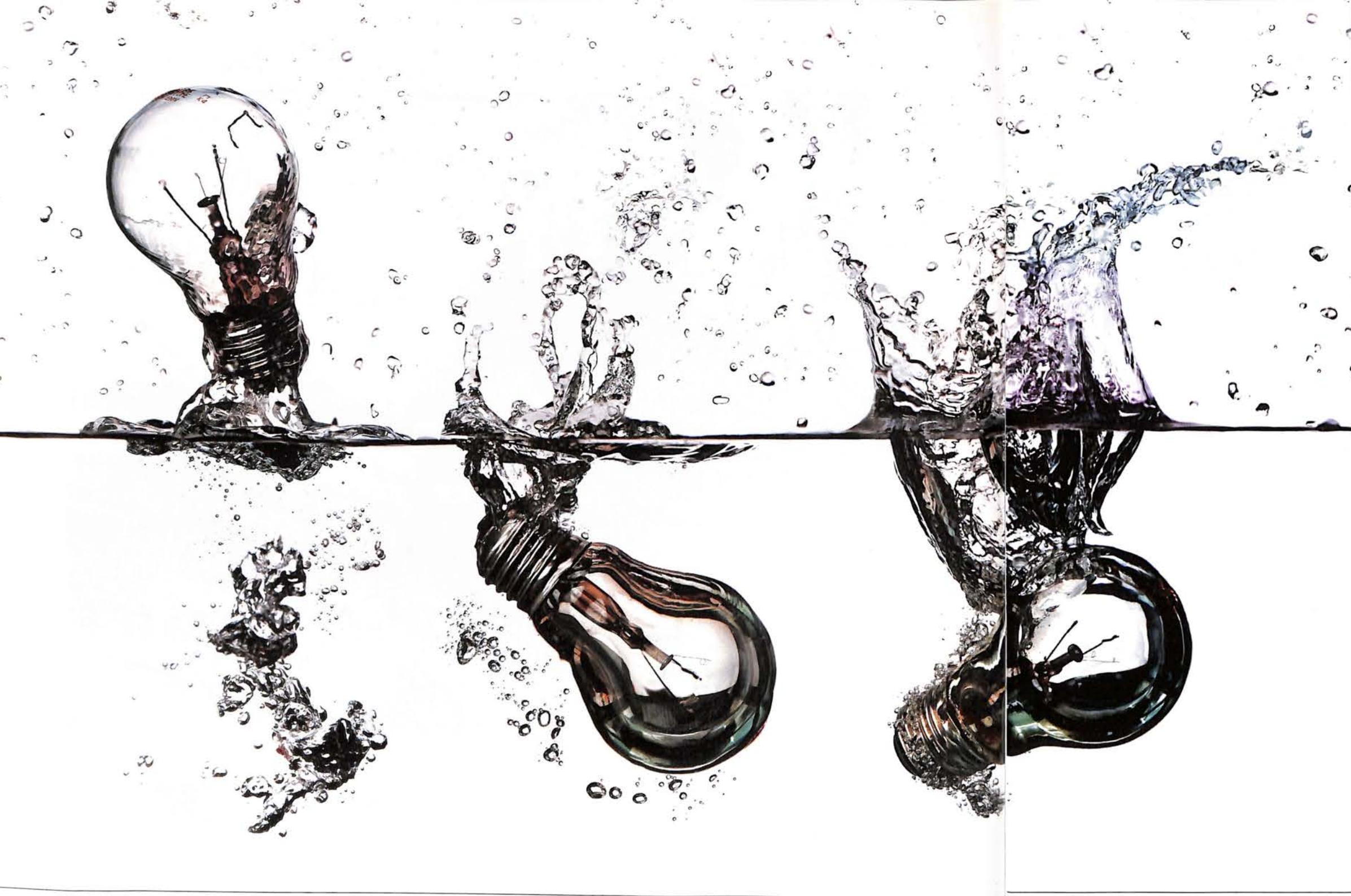
Raša Milojević nam je preneo svoju viziju, svoju interpretaciju onoga čega nismo ili jednostavno ne želimo da budemo svesni. Ovo je samo mali deo celokupnog opusa, pa iako njegovo umeće daje utisak lakoće kojom je fotografisao, upravo je suprotno. Neprimetno ali i nemilosrdno autor nam pogled okreće u pravcu onoga što je nekada bilo živo, reke koja odavno to više nije i tera nas da se zamislimo da li je ta užasna lepotu ono što želimo. Ipak, na pojedinim fotografijama vide se nagoveštaji novog života. Priroda se ne predaje, šalje svoje izvidnice i polako osvaja ono što nikad nije ni trebalo da joj bude oduzeto. Biljke koje rastu kroz pukotine u podlozi prepunoj arseničnih i drugih jedinjenja ne možemo shvatiti kao srećan završetak, jedino kao tračak nade koji probija kroz ovu užasnu lepotu apokalipse.

MILAN ŽIVKOVIĆ

BIOGRAFIJA

Radojca-Raša Milojević rođen je 28. februara 1961. godine u Grljanu kod Zaječara. Živi i radi u Zaječaru. Završio je srednju ekonomsku školu i školu za fotografa laboranta. Izlagao je na salonima i međukupskim izložbama u zemlji i inostranstvu. Učesnik je likovnih kolonija u Gamzigradu i Vratni, likovnih radionica u Vratarnici 2000, 2001, 2003, 2004. i 2005. godine, i dobrovorne likovne radionice "Sveti Sava" na Babinom zubu 2000. godine. Izlagao je na kolektivnim izložbama likovnog udruženja "ZAART". Sredinom maja 2005. godine imao je kolektivnu izložbu u Beogradu, pod nazivom "Fotografija koju volim", s Radetom Milisavljevićem i Dragoslavom Ilićem. Takođe, 2005. godine imao je izložbu "Svakodnevni život i kultura mog kraja" u Nišu, Novom Pazaru, Knjaževcu..., a povodom rok festivala u Nišu izložbu "NISOMNJA 05". Član je likovnog udruženja "ZAART" u Zaječaru i Foto-kino kluba "Timok" Zaječar.

Dinamika fluida

U ovom broju odlučili smo da se pozabavimo jednom vrlo nestalnom, nepredvidivom, i nama prilično nepoznatom materijom – vodom. Kako je ukrotiti, kako je usmeriti, kako je učiniti vidljivom... bila su neka od pitanja na koja smo tražili odgovor. Iako smo svi već imali iskustva u snimanju prirodnih voda kao što je more, jezera, reke... interesovalo nas je da vidimo šta može da se "uradi" s vodom u studiju. Kao prava deca odlično smo se zabavili jer nam se najviše svidelo fotografisanje vode koja prska na sve strane.

Voda je izvor života, nalazi se svuda oko nas i u nama, ona nam daje život, ona nas vraća u život, nju tražimo gde god da krenemo... naročito po negrepljnim svemirskim prostranstvima. Njeni simboli duboko je ukorenjena u svim kulturama i usko je vezana za religijske običaje. Najčešće simboliše pročišćenje tela, umu i duha koje nas pripremi da stupimo u čist duhovni svet. Voda je, takođe, simbol promene, kretanja jer ona nikad ne stoji, čak i kada je to sasvim očigledno jer onog trenutka kad stane – voda je mrtva. Upravo od tog kretanja krenuli smo i mi u ovaj mali eksperiment. Želeli smo da prikažemo šta se dešava s vodom tokom njenog kretanja u nekom hiljaditom delu sekunde. Želeli smo da zabeležimo ono što ljudsko oko ne može

da registruje. U isto vreme, hteli smo da ovaj eksperiment ima praktičan karakter, tj. da ova iskustva možete kasnije da примените na nekom konkretnom zadatku – na primer, na snimanju stock fotografija.

STUDIO

Naša mala redakcija nema svoj studio ali smo uspeli da kratko vreme da jednu kancelariju pretvorimo u fotografski poligon. Od fotoopreme koristili smo Milanov Nikon D3 s odličnim makro objektivom 105 mm f/2,8, a od rasvete dve Profoto fleš glave od 600 Ws. Za raspršivanje i umekšavanje svetla koristili smo jedan klasičan softboks i jedan broli (izvrnuti kišobran). Fleš glava sa softboksom služila je kao pozadina, tj. pozadinsko osvetljenje koje

LETEĆA VODA

Za ovo snimanje kupili smo običan akvarijum za 500 dinara čija je jedina manja relativno debelo stakla od 3 mm. Ta debeljina stakla stvara refleksje i utiče na oštrinu svega što je iz stakla. Znači, što tanje staklo to bolje. Akvarijum smo dobro oprali, obrisali i napunili vodom do dve trećine, zatim postavili rasvetu (na sledećoj strani možete pročitati o postavci svetla). Ove efektne fotografije nastale su na vrlo jednostavan način. Neko od nas bio je za fotoaparatom i "vežba refleksa" tј. pokušavao da "ulovi" bačen predmet u vodu u pravom trenutku, tj. kada "lomi" vodu. Bacali smo najraznovrsniji predmete u vodu, a najatraktivnije izgleda obična providna sijalica koja se svojom providnošću i bezbojnoscu savršeno uklopila s istim tim osobinama vode. Glavna fotografija levo nastala je naknadnim spajanjem tri snimka u jedan, podignut je kontrast i dodata oština.

Fotografije vode i vina koje teče u čašu, snimljeno je na isti način s tim da je neko od nas konstantno sipao vino ili vodu u čašu, a neko drugi je to stalno fotografisao. Snimanje u kontinualnom modu ovde je nemoguće jer se mora sačekati da se fleš glave "napune". Srećom, Profoto rasveta ima vrlo kratko vreme spremnosti za rad pa smo u "jednom sipanju" uspeli da snimimo sedam do osam fotografija. Verujte da su sve bile jako dobre i zanimljive, a izabrali smo ovu gde je voda "promašila" čašu jer se vide i kapljice koje bukvano lete oko nje.

je neophodno kada se snimaju transparentne stvari kao što je voda, staklo... To svetlo moglo bi se nazvati glavnim jer ono definiše "strukturu" vode, tj. daje joj "vidljivu prozirnost". Prednje bočno svetlo s brolijem dodatno je definisalo formu, pre svega objekata koje smo ubacivali u vodu. Fleš glave aktivirali smo uz pomoć trigera (koreanskih) s kojima smo dobili "standardnu" sihronizaciju od 1/250 s, što se pokazalo da nije bilo dovoljno kratko jer smo imali puno ambijentalnog svetla. U tom se u redakciji pojavio naš drugar Peđa Vučković kojeg, verujem, svi već vrlo dobro znate, i naravno odmah nam se priključio. Iz svoje "sport Bili" torbe izvukao je Pocket Wizard triger (koji, naravno, nisu koreanski ni cenom ni kvalitetom, ni po mogućnostima) i tada je krenulo pravo "zezanje".

POSTAVKA SVETLA I SINHRONIZACIJA

Na snimku levo vidite Pedu Vučkovića za fotoaparatom i Milana Živkovića kako bacu paradajz u vodu. Glavno svetlo bila je fleš glava od 600 Ws s velikim softboksom postavljena iza akvarijuma. Svi transparentni predmeti, materije... moraju se prosvetljavati da bismo ih uopšte zabeležili i eliminisali nepoželjne reflekske. Drugo svetlo postavljeno je bočno, takođe fleš glava od 600 Ws s postavljenim brojiljem (izvrnuti kišobran). Korišćena je FP sinhronizacija uz pomoć blica SB 800 postavljenog na Nikon D3 i povezanog PC kablom sa Pocket Wizard trigerima koji su aktivirali fleš glave. Ekspozicija 1/5.000 s, f/10 pri ISO 125. Sve ovo možete snimiti i uz klasičnu sinhronizaciju blica pri 1/250 s samo pazite da nemate puno ambijentalnog svetla koje će vam smetati.

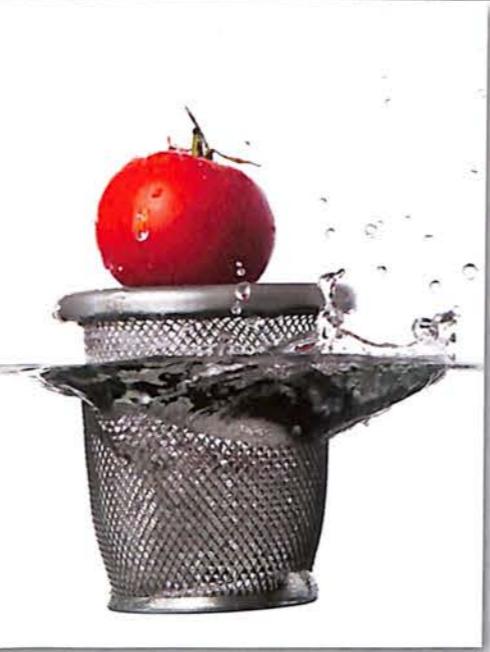
Da bi vam to sve funkcionalno morate da podešite svoj fotoaparat ili/i odgovarajući blic na FP sinhronizaciju. Kod Canon fotoaparata potrebno je uključiti FP (brzu sinhronizaciju) na blicu i to samo na modelima 550EX i 580 EX (kako je pokazano na fotografijama desno) i tada blic na displeju dobija oznaku H. Kod Nikon fotoaparata potrebno je aktivirati FP sinhronizaciju u meniju E1 i podešiti na vrednost 1/320 s (ili 1/250 s) Auto FP, te blicevi SB 600, SB 800 i SB 900 na displeju, pored režima rada, dobiju oznaku FP. Pre nego se upustite u ovu avanturu pročitajte u uputstvu vašeg fotoaparata da li vaš model ima mogućnost FP sinhronizacije.

Da bismo dobili sinhronizaciju s ekstremno kratkim ekspozicijama, iskoristili smo FP sinhronizaciju koju danas imaju svi D-SLR fotoaparati (Nikon, Canon, Olympus, Sony...). Ova sinhronizacija omogućava da se snima s kompatibilnim blicevima pri ekspozicijama većim od 1/250 s (što je standardna sinhronizacija). Stavili smo na D3 blic SB 800 i pošto nismo imali sinhro kabel s kojim bismo ga povezali s fleš glavama, blic smo konektovali s njima uz pomoć Pocket Wizarda i običnog PC kabla koji je Peda, naravno, imao, a druga dva Pocket Wizarda povezali smo sa fleš glavama. Suština FP sinhronizacije jeste u direktnom povezivanju blica s fleš glavama jer na taj način

blic, preko PC kabla, aktivira fleš glave u pravo vreme. Blic SB 800 bio je u "manuelnom" modu podešen na najmanju moguću snagu i okrenut u stranu da ne smeta opštoj osvetlenosti, a ekspozicija na fotoaparatu bila je postavljena na 1/5.000 s! Još jednom da ponovimo, u celoj ovoj operaciji, blic SB 800 služio je samo kao okidač fleš glava ali i za sinhronizaciju pri ekstremnim brzinama. Ovu FP sinhronizaciju koristili smo zato što naš priručni studio nije bio dovoljno mračan pa nam je upadno svetlo značajno uticalo na sam snimak. Ona nam je omogućila da snimimo svaku, i najmanju, kapljicu vode koja leti u vazduhu.

REKVIZITI

Da bismo dobili ove zanimljive "spleševe" vode (splash), svašta smo bacali u naš mali akvarijum: brokoli, paradajz, grožde, pa smo onda prešli i na mnogo neobičnije stvari kao što je sijalica i metalna kancelarijska posuda za olovke u koju smo dodatno bacali paradajz. Sve je "ispalo" mnogo šašavo ali veoma atraktivno. Beli mag Photoshopa - Milan Živković dodat-

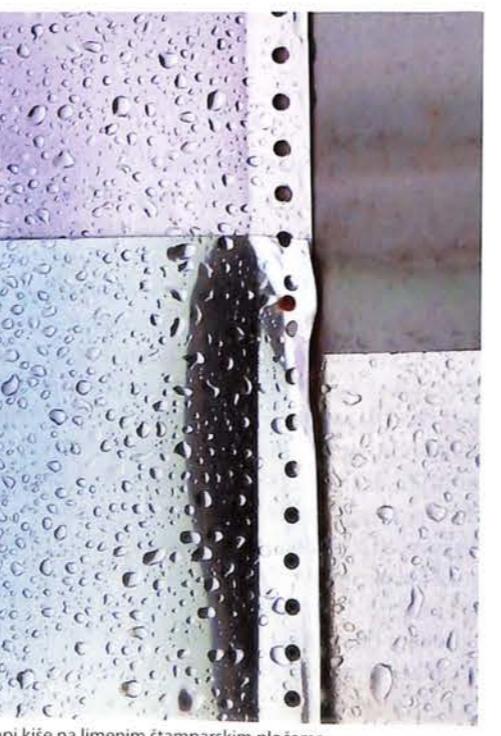

Aktiviranje FP sinhronizacije na Canon blicevima 550EX (levo) i na 580EX (desno)

Aktiviranje FP sinhronizacije na Nikon fotoaparatom (levo) i FP oznaka na blicu SB 800 (desno)

no je sredio fotografije podižući im malo kontrast i oštrinu, a najveći "zahvat" napravio je na glavnoj fotografiji sa tri sijalice gde je, u stvari, spojio naša tri snimka u jedan i kreirao ovu neobičnu, ali vrlo dinamičnu i zanimljivu fotografiju. Celo snimanje bilo je osmišljeno tako kako da snimamo fotografije za neku od stock

Puna kada, crni juvidur i dva "stara" SB 80 blica su sve što je od opreme (pored fotoaparata), bilo potrebno za ovaj snimak. Fotografija: Nemanja Živković

FP Sinhronizacija

Termin sinhronizacija fotoaparata ili sinhronizacija s blicem, opisuje mogućnost fotoaparata da se uz određenu brzinu ekspozicije (vreme kada je zatvarač na fotoaparatu potpuno otvoren), sinhronizuje s bleskom blica. Brza sinhronizacija isključivo je vezana za fotoparate sa zavesnim zatvaračem i radi na taj način da blic okida većom snagom. S obzirom na to da je jedini način regulacije jačine bleska taj da se promenom dužine bleska menja njegov uticaj na medijum (film ili senzor), trajanje bleska se produžava da bi isti trajao dovoljno dugo dok se ne otvore sve lamelice zavesice zatvarača tako da je sigurno sinhronizovan s velikom brzinom kao što je na primer 1/8.000 s. Inače bi bilo nemoguće pogoditi veoma kratak moment kada je zatvarač potpuno otvoren.

agencija. Njima uvek trebaju neobične fotografije, kvalitetno snimljene, naravno "primenljivog karaktera". E sad, da ne biste rekli "lako je vama sa svom tom opremom", napravili smo i dva seta s "običnim" blicevima SB 800 koje, skoro, svaki smrnik može sebi da priušti. Prednost ovih bliceva jeste ta što mogu da se sinhronizuju na ekstremno kratke ekspozicije i možete koristiti koliko god želite bliceva. Mi smo koristili jedan blic čije smo svetlo raspršili o belu ploču, a dodali smo i plavi filter za dramatičniji efekat. Aktivirali smo ga preko drugog blica na fotoaparatu na kojem je snaga takođe bila smanjena na minimum. Slično osvetljenje možete postići i sa jednim blicem i softboksom o kojem Boris piše u Tehnici.

VODA U PRIRODI

Za sve one koji nisu mnogo vešti s tehnikom ili ih to ne privlači, voda u prirodi dovoljno je inspirativna sa svim svojim pojavnim oblicima, transformacijama i osobinama. Kako ćete je fotografisati, zaista zavisi samo od vas, mada je dužina, ili kratkocraća, ekspozicije opet presudna stvar. Vodu možete da "zamrznete", ili da je "zamutite", da iskoristite refleksne vode ili da ih eliminišete, da snimite svet pod vodom ili paralelni svet nad vodom i pod vodom ali za to će vam trebati i podvodno kućište ili neki vodootporan model. Voda u kapljicama na raznovrsnijim površinama takođe je izuzetno fotogenična, kao i njena površina koja može imati vrlo raznolike strukture. Odrazi u vodi veoma su apstraktни pa takve fotografije često podsećaju na slikarska dela. Dobra vest je da možete koristiti bilo koji objektiv kao i bilo koji fotoaparat, bitno je da ih prilagodite situaciji koju snimate. Voda ima izražen likovni karakter pa će vaš dobar ili loš osećaj za upotrebu estetskih elemenata ovde jako doći do izražaja.

IVANA TOMANOVIĆ

Mali vilin konjic smestio se na grani koja viri iz vode bare. Ispod njega patroliraju gladne ribe kojima bi bio dobar zalogaj. Iako svi znamo pravilo da je polarizacioni filter obavezан radi uklanjanja odbljesaka s površine vode ovde upravo refleks oblake daje snimku onu toliko potrebnu atmosferu i dodatno ističe glavni motiv na fotografiji.

Fotografije u studiju:

Milan Živković, Predrag Vučković, Igor Ilić i Ivana Tomanović

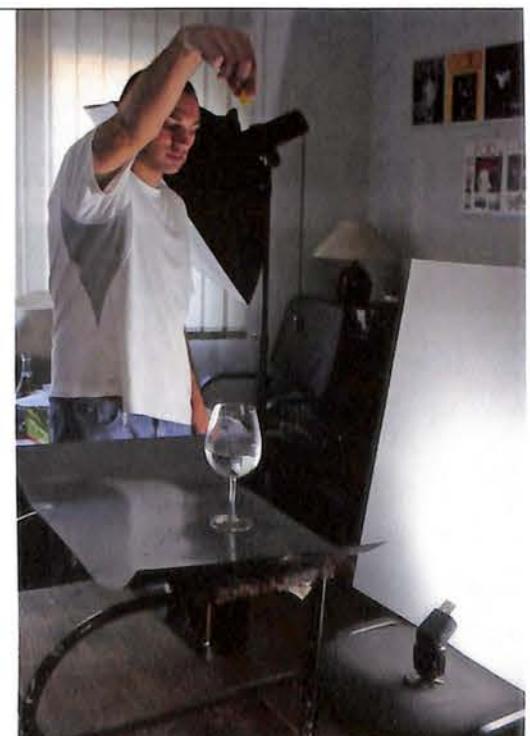
Fotografije vode u prirodi: Milan Živković

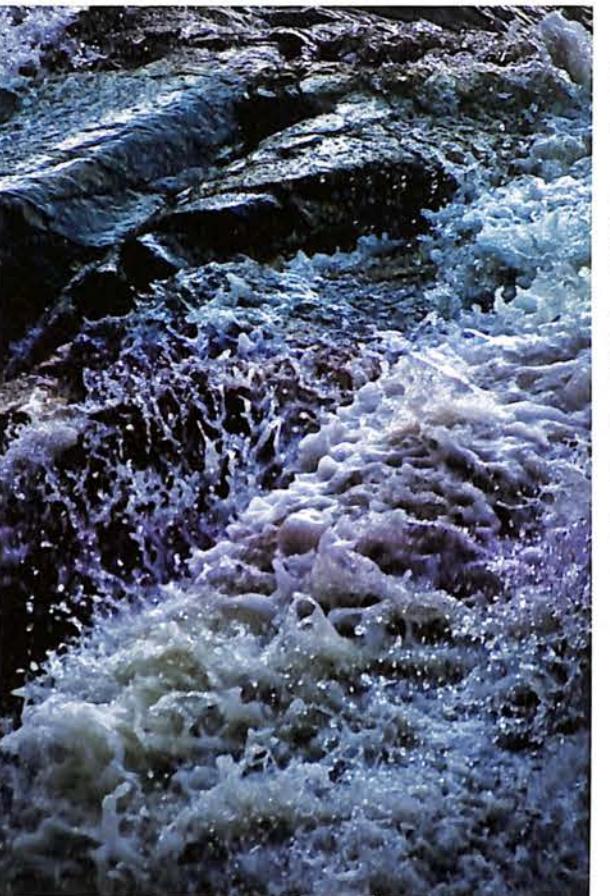
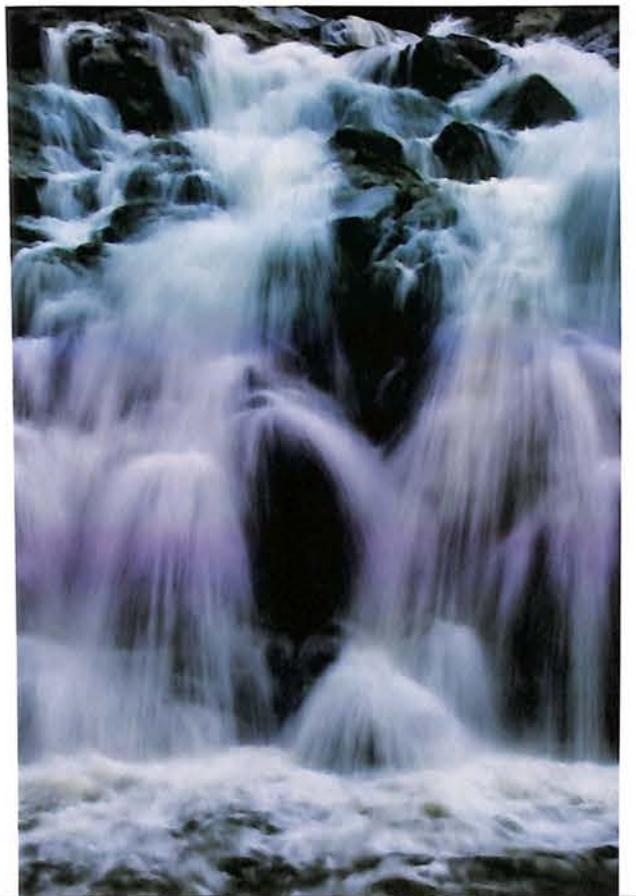

UZ JEDAN BLIC

Čašu na plavoj pozadini s vodom i pampurom snimili smo uz pomoć samo jednog blica SB 800 usmerenog na belu površinu koja je raspršila svetlo. Taj blic aktivirali smo uz pomoć drugog blica na fotoaparatu. Ekspozicija je bila 1/1.000 s, blenda f/10 pri ISO 400 što je uslovila relativno mala snaga blica u odnosu na prethodno korišćene fleš glave. Da biste pojačali snagu, možete koristiti onoliko bliceva koliko imate, razne reflektujuće i raspršujuće površine kao što je "zilberica", softboks specijalno napravljen za bliceve, paus papir, filteri u boji...

Mali blicevi i dalje su dostupni većini fotografa, a mogu biti veoma kreativni pa možda predstavljaju vašu najbolju buduću investiciju. Prednost malih bliceva, pored cene, jeste to što su laki za transport, a mogu se upotrebljavati kako u studiju tako i na terenu.

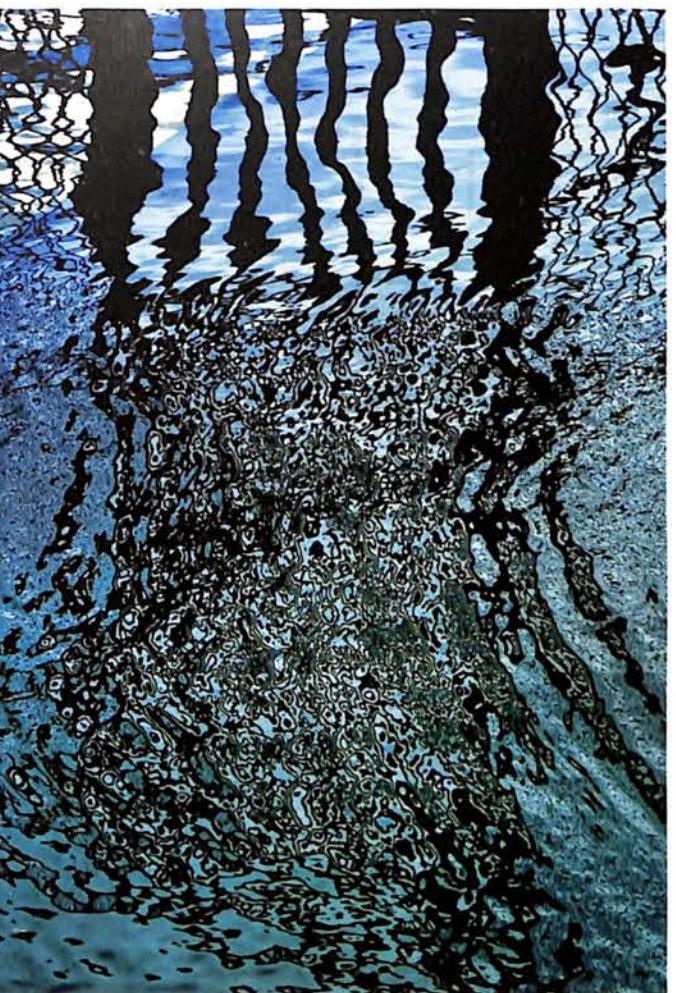
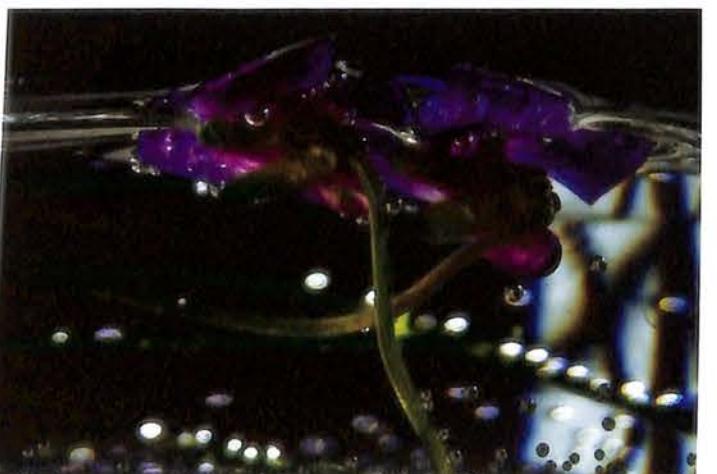

Vodu je moguće snimati na bezbroj načina, a veoma je zanimljivo eksperimentisanje s dužinom ekspozicije. Veoma duge ekspozicije daju beli pramenove na brzim planinskim rekama ili se pojavljuju u vidu magličastih ispareњa – ako smo fotografisali obalu mora ili sporu, ravnicašku reku. Veoma je važno da u kadru imate neki apsolutno statičan objekat koji će se reprodukovati oštro jer će u suprotnom fotografija biti potpuno apstraktna.

Sa druge strane veoma kratke ekspozicije pružaju predstavu snage i energije koju voda u pokretu nosi sa sobom, a koja se najbolje vidi u "zaledenim" oblicima i raspršenim kapljicama.

Plitak potok daje mrazu mogućnosti da formira lepe kristale leda. Ljubičice u časi fotografisane su u kontrasvetlu s malim Coolpixom koji je zbog duge ekspozicije bio naslonjen na sto. Ono u čemu svih uvek uživamo su trake talasa koje transformišu odraze na vodi, a ova scena snimljena je u cik zore na obali jednog od brojnih dunavskih rukavaca.

Veoma zanimljivu šaru prave teksture koje se ogledaju na zatalasanoj površini vode. Metalna rešetka u marinu osvetljena "u kontri" nije bila zanimljiva sve do trenutka kada je prošao čamac i zatalasao, do tada mirnu, površinu reke. Na drugoj fotografiji vidimo lisku koja plavi mirnom vodom jezereta na kojoj se ogleda zalazak sunca. Površine velikih, otvorenih reka menjaju svoje lice u zavisnosti od doba dana, ali i vетра, koji pravi serije pravilnih talasa od kojih nastaju ovako zanimljive teksture.

KONKURS Fotografije vode

Nadamo se da vam je ova tema dovoljno inspirativna i da smo podstakli neke od vas da se oprobate u eksperimentu snimanja vode. Šaljite nam vaše fotografije vode bez obzira koju vrstu vode prikazuju i kako su nastale. Rok za prijem fotografija je do 10. 9., a najbolje radove objavićemo u oktobarskom broju. Fotografije možete poslati i preko naše web-prezentacije: www.refoto.co.rs.

Škola fotografije Foton

profesionalna · umetnička · kreativna · hobi fotografija

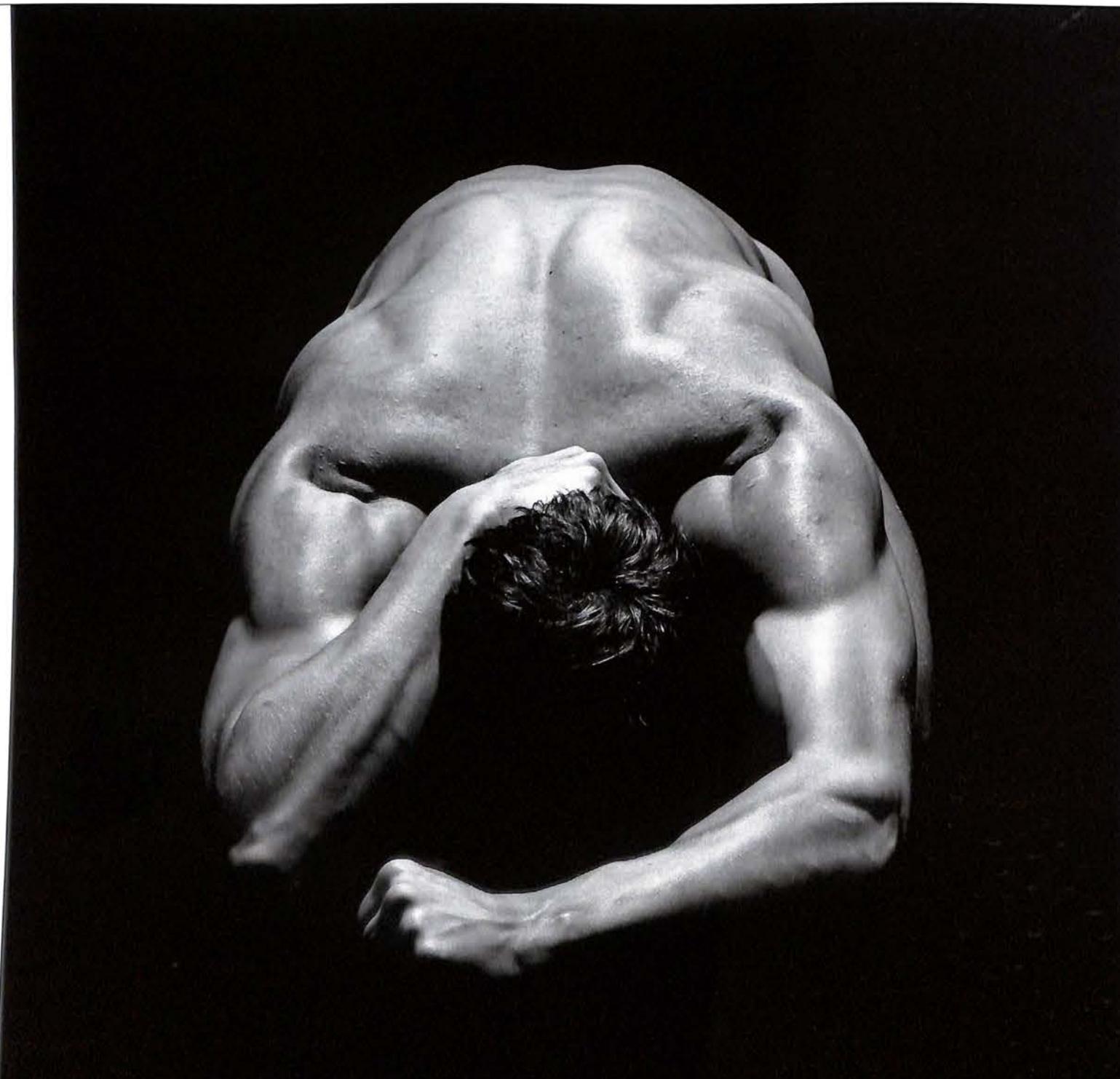
savremeni program i metode nastave · vežbe u profesionalnom studiju sa flash rasvetom
akademski obrazovani predavači · zatražite program škole na: skolafotografije@gmail.com
pogledajte kompletну ponudu na našem sajtu: www.skolafotografije.com 064 11 598 00

Simboličan govor tela

Nago telo može biti vrlo moćno sredstvo komunikacije i prenošenja ideja, a zbog svoje kompleksnosti, potrebno je veliko znanje i iskustvo da se ta ideja uspešno prenese. Zbog toga ne čudi mali broj fotografa koji se bavi ovom temom

U prošlom broju pokrenuli smo priču o akt-fotografiji, pre svega u njenim ranim fazama kada se, uz pomoć svetla, fotograf skoro isključivo bavi studijom forme. Nago ljudsko telo predstavlja ipak mnogo više od zanimljive forme i na vrlo direktn i upečatljiv način može da prenese neku određenu ideju. Najčešće se koristi kao simbol ili određen stav prema životu: čuveni fotograf Helmut Njutn (Helmut Newton) posvetio je ceo svoj život nagom telu (ženskom), a kroz obiman fotografiski opus

najavio je i ispratio položaj nove, savremene žene u društvu. One koja je doživela neverovatnu transformaciju od domaćice do samosvesne, jake žene koja upravlja sopstvenim, ali i tudim (muškarčevim) životom. Predstavljamo vam radove pet fotografa – ujedno i pet različitih pogleda i pristupa nagom telu, od senzualne i naglašene erotске projekcije, do mitskih, skoro neživih, kao od kamena isklesanih bića, pa do čisto emotivnog doživljaja tela koje je sposobno da iskaže

© VLADIMIR TATAROVIĆ, "SPARTANI"

**OGNJEN TOPALOVIĆ, Beograd
"Vile"**

Akt-fotografije inspirisane vilama predstavljaju lični doživljaj vila kao mitskih bića. Akcenat nije na svetlu i nekoj posebnoj atmosferi svetla, već na materijalizaciji tela, senzibilitetu, gestikulaciji tela i samom osećaju koji se stvara pri pogledu na njih. Slušajući i čitajući razne priče i legende o vilama, kao mitskim bićima, poželeo sam da uradim akt-fotografije inspirisane upravo njima. Tajanstvene i lepe, ponekad zle, opasne, ali uvek mistične i nepredvidive. Kada sam razmišljao o njima, zamislio sam više slika i više oblika: bela, plava, srebrna... Plava vila, raščupane duge kose, divljih pokreta, oslikava nemirne i plašljive šumske vile. Srebrnozlatna vila predstavlja lepu stranu tih mitskih bića. Svetlucavom dugom kosom zapletenom u kiku pojavljuju se napolju tek po mraku, dok sjajnim licem, svetlim očiju zrače lepotom.

www.ognjentopalovic.com

**VLADIMIR TATAROVIĆ, Beograd
"Spartanci"**

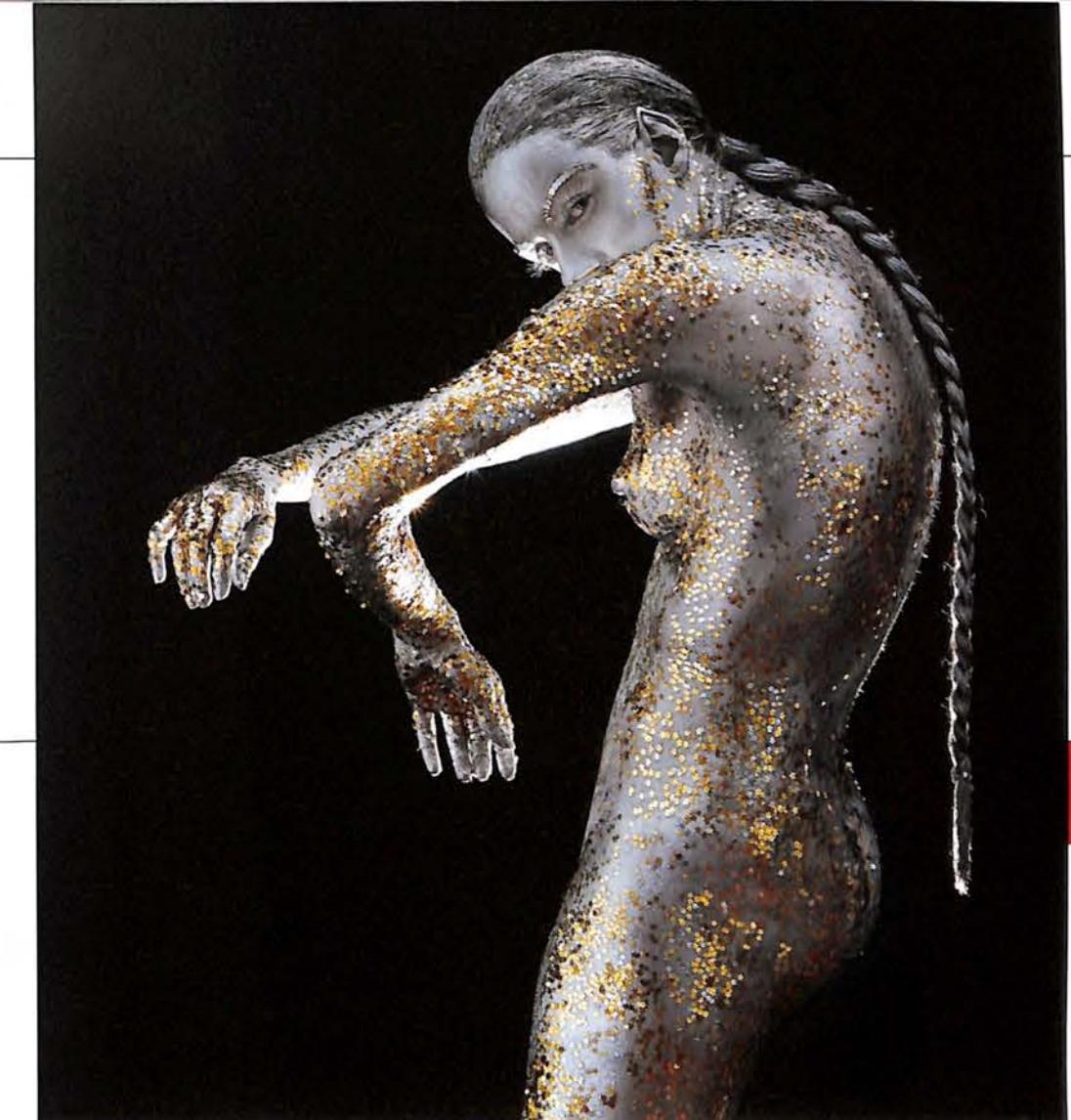
Fotografije muških aktova inspirisane su spartanskim ratnicima i njihovom tragičnom pogibijom u Termopilskom klancu 480. godine pre nove ere (bitka kod Termopila) u ratu s Persijom. Malobrojna Grčka vojska sa spartanskim ratnicima na čelu suprotstavila se persijskoj armiji od 250.000 ratnika i incirala ujedinjenje grčkog sveta na odbranu. U ovoj seriji data je personifikacija antičkog ratnika kroz pokret u trenucima bitke i snaga ljudskog tela kao večita inspiracija umetnika kroz istoriju: od Lizipa i Fidije, do danas. Ikonski sukob muškaracarata izražen je kroz stalnu potrebu za fizičkom dominacijom. Božanstva antičke Grčke Eros i Tanatos, kao najsnažniji pokretači ljudskog bića u ovom projektu imaju jaku konceptualnu vezu izraženu kroz prikaz muškog akta. Dominantna je hrabrost ratnika koji odlaze u borbu i njihova odlučnost uprkos strahu od sigurne smrti.

www.tatarovic.com

© VLADIMIR TATAROVIĆ, "SPARTANI"

© OGNJEN TOPALOVIĆ, "PLAVA VILA"

© OGNJEN TOPALOVIĆ, "ZLATNA VILA"

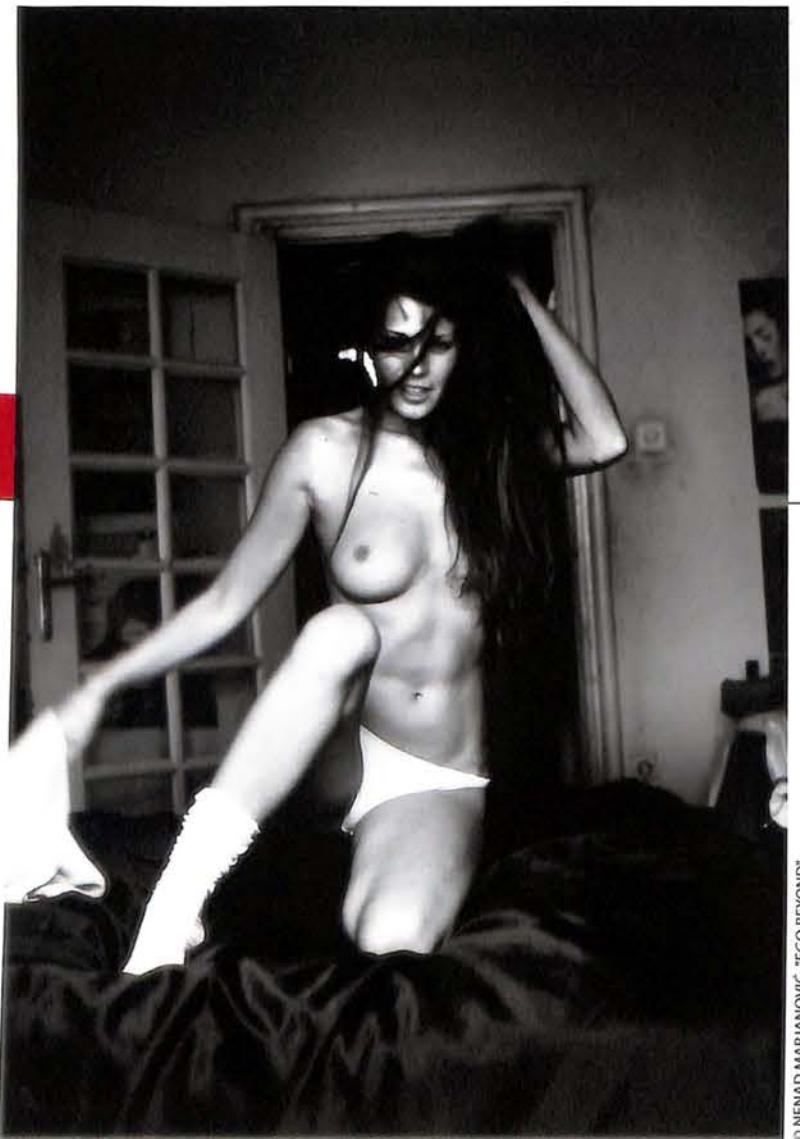
one najdublje i najskrivenije ljudske emocije. Nenada Marjanovića treba posebno istaći jer se i on, poput Helmuta Njutna posvetio akt-fotografiji kroz koju istražuje granice sopstvenog, ali i tudeg ega. Fiktivne, inscenirane priče u kojima je model jedina i središnja tačka, deo su opštete Nenadove imaginacije koju je uspeo

da implementira i u modnu i u komercijalnu fotografiju.

Inspirisite se i vi radovima profesionalnih fotografa i kreirajte sopstvenu viziju koja će dati novu sliku tela i njegove uloge u našem životu i razvoju.

PRIPREMILA: I.TOMANOVIĆ

© NENAD MARJANOVIC, "EGO BEYOND"

NENAD MARJANOVIC, Beograd "Ego Beyond"

Glavni akteri mojih izmišljenih priča u neobičnim enterijerima jesu žene – atraktivne, jake, svesne svoje moći i uvek spremne da učestvuju u mojoj maštarijama. Volim žene koje se ne plaše sebe ni okoline, koje će svesno prekršiti pravila, tabu: prošetati se nage po ulici, u javnosti... Privlači me igra otkrivanja-sakrivanja u kojoj je polunago telo dominantno. Izraženu erotiku postižem upravo tim obaveznim "uključivanjem" nekog dela odeće koja golica maštu posmatrača. Često kreiram neobične situacije – akt na gradilištu, u

ruiniranom prostoru gde dolazi do izražaja kontrast između glatke kože nagog tela i grubog enterijera. Trudim se da svaka scena deluje veoma realno, iako pripreme često traju po nekoliko sati, za razliku od samog snimanja koje traje nekoliko minuta. U tom kratkom vremenu pokušavam da aktiviram energiju između mene i modela, a za to je često zaslužan sam model. Žene na mojim fotografijama nikako ne smeju da deluju izveštalo, pozerski, već kao da su neodvojivi deo scene koju gledamo, kao da su je one kreirale. www.nenadmarjanovic.com

© NENAD MARJANOVIC, "EGO BEYOND"

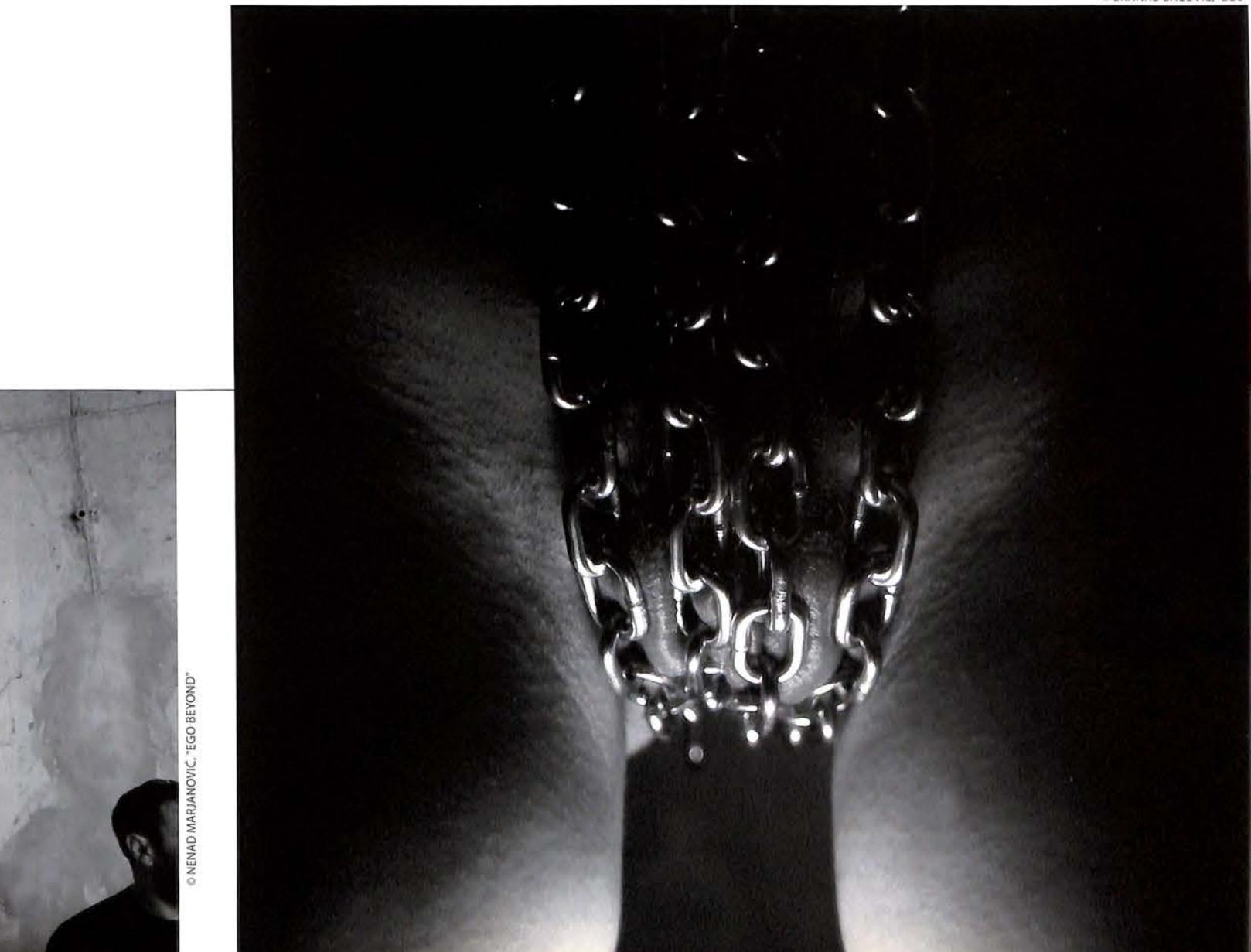

© BRANKO BAĆOVIĆ, "SOUL"

BRANKO BAĆOVIĆ, Ljubljana
"Erotic Transformation"
Prihvati odgovornost za vlastiti život, transformisati negativna osećanja u pozitivna i suočiti se s vlastitim strahovima. To je ukratko crvena nit koja se provlači kroz sve moje projekte, pa i kroz Erotic Transformation, čije dve fotografije upravo gledate. Kada fotografisem i kada biram fotografije za zbirke i izložbe, uvek gledam da imaju neko, za mene, posebno značenje uskladeno s tim životnim pristupom. Fotografije moraju da pričaju neku priču, kroz skrivenu ili otkrivenu simboliku, tako da gledaocu zaintrigiraju dušu, emocije i intelekt.

Ali, prvo moraju meni. Zato se smirim i sačekam da mi simboli pokazu put do poruke koju želim da zavibira u srcima. Ako je ne osetim, za mene fotografija gubi na smislu. Fotografija pod nazivom "Duša" (Soul) je lepršava, puna igre, čista, nežna, fleksibilna, pozitivna, privlačna, lagana, bez granica. "Ego" je statičan, tvrdoglav, arogantan, ograničavajući, hladan, tvrd, nepristupačan, oštar. Dve moje priče su ispričane, ali je zato vaše polje maštete i asocijacije bezgranično. www.transformation-art.com.

© BRANKO BAĆOVIĆ, "EGO"

© NENAD MARJANOVIC, "EGO BEYOND"

© NENAD MARJANOVIC, "EGO BEYOND"

© ĐANI CELIJA, "2"

ĐANI CELIJA, Pula
"2" i "Detalji intime"

Od samog početka snimanja akt fotografija pokušavam napraviti fotografiju koja neće provočirati gledatelja. Tražim mirnoću u volumenu tijela te naglašujem senzualnost istog. Uvijek držim distancu između osobnosti osobe koje snimam i završne fotografije. Iz tog razloga ne snimam lica nego se koncentriram na tijela ili sam pokret. Fotografije koje radim moraju biti u granicama dobrog ukusa, najlakše je napraviti vulgarnu fotografiju koja može samo potisnuti ljepotu tijela u drugi plan.

Fotografija gore je iz serije "2" gdje sam se igrao sa dva tijela kao figure te pokušao dobiti statičan volumen, gdje sam svu pažnju dao formi te na taj način dobio skulpture u neutralnom bezvremenskom prostoru. Fotografija desno je iz serije "Detalji intime" sa kojom sam pokušao pokazati žensku intimu iz ženskog kuta gledanja što je meni kao muškarcu bio poprišnica izazov. Ženska suptilnost i nježnost je naglašenja te muškarcu kao autoru lako je zakoračiti u vulgarnost.

© ĐANI CELIJA, "DETALJI INTIME"

Think GAIA

For Life and the Earth

SANYO

eneloop

Ready to use Rechargeable Battery

Promenite baterije,
promenite budućnost

Punjive baterije

- Smanjuju troškove
- Više energije
- Ne zagadjuju okolinu

Alkalne baterije

- Spremne za upotrebu
- Dugo vreme skladištenja
- Za sve upotrebe

www.eneloop.info

Pametni, a i oni drugi, slojevi u praksi

Pored absolutne kontrole nad kvalitetom koji se ne menja koliko god puta smanjivali i potom povećavali sloj s fotografijom, "pametni objekti" predstavljaju jedan od najboljih načina da se pozabavite obradom, pa čak i dizajnom. Nakon završetka posla dovoljno je fajl sačuvati u .psd formatu, a potom ga je moguće uvoziti i koristiti u programima za ilustrovanje i pripremu za štampu

Kako je "Adobe" kroz verzije CS svojih programskih paketa konsolidovao redove kada je u pitanju međusobna kompatibilnost raznih formata fajlova, tako je i najstariji među njima, format .psd (Photoshop Document), danas postao osnova za rad jer ga je moguće koristiti uz ostale programe kao što su: Illustrator, InDesign, Premiere ili After

Korišćenje bitmapirane maske sloja

Početak izrade montaže

Najbrži način da uradite "pametnu" (čitaj nedestruktivnu) montažu jeste da umesto brisanja "sakrijete" deo sloja pomoću Layer Mask opcije, to jest maske sloja. Ovaj postupak na jednostavan način zamenjuje neophodnost izrade posebne selekcije i fizičkog brisanja dela sloja, što nam ostavlja mogućnost intervencije u bilo kom trenutku. Fotografiju koju želimo da umontiramo selektujemo (Ctrl+A), iskopiramo i spustimo na osnovnu (Ctrl+C, Ctrl+V). Ukoliko je potrebno, podesimo kontrast, osvetljenje i kolor, a alatkom za pomeranje (Move Tool, V) pozicioniramo nov sloj. Sloj je aktiviran i sve što je sada potrebno jeste da kliknemo na ikonicu kojom se kreira maska sloja.

Ono što se odmah vidi jeste da se pored ikone sloja (na kojoj se vidi njegov položaj u odnosu na fotografiju) pojavio beli pravougaoni iste veličine, koji će daljin radom postati naša maska.

Effects. Iako bi po logici stvari .pdf format

(Portable Document Format) trebalo da bude univerzalni prenosnik informacija, u praksi

možemo da vidimo da je, barem u okviru

"Adobeovih" programa, tu ulogu preuzeo .psd.

Ovakav uvod samo naizgled nije važan foto-

grafima koji koriste isključivo Photoshop jer onog trenutka kada požele da naprave katalog

svoje izložbe ili da svoje fotografije pretvore u korice foto-albuma, shvatice da je upravo ta kompatibilnost ono što će im mnogo pomoći. Pogledajmo sada šta sve može da se uradi kada su u pitanju obrada fotografije i ubacivanje raznih grafičkih elemenata kao što su: tekst, logotipi ili nacrtani vektorski objekti i njihova kasnija primena u procesu dizajna i štampe.

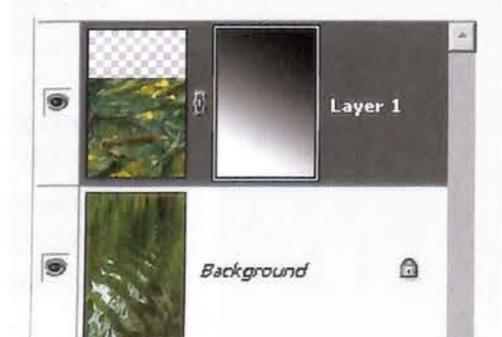
Završna obrada

Montažu ćemo završiti tako što spojimo slojeve komandom Layer > Flatten Image. Dodatnu kontrolu nad spajanjem dva sloja možemo izvesti i tako da pre "spuštanja" slojeva duplimos osnovni sloj (Background), spojimo samo slojeve, i nakon toga možemo gumicom obrisati, na primer, potamnele refleksje na vodi. Kontrolom providnosti sloja lako je iskontrolisati i jačinu efekta. Iako je danas prostor na hard-disku veoma jeftin, ukoliko vam to predstavlja problem, nemojte nakon završetka posla čuvati .psd fajlove jer njihova veličina (u zavisnosti od veličine fotografije) može biti i nekoliko stotina megabajta. Zahvaljujući lakoći i brzini rada, dovoljno je naknadno pozicioniranja sloja...

Prvu montažu uz korišćenje maske sloja uradimo tako što ćemo koristiti alatku za izradu gradjenata (G).

Izaberemo linearni gradijent (probajte i ostale opcije jer je, recimo, radijalni gradijent idealan za izradu vinjeti i potamnjivanje uglova fotografije) i povucemo ga ukoso i nadole. Rezultat će biti vidljiv odmah nakon što računar završi generisanje, a moram napomenuti da to na velikim fotografijama (i slabijim računarskim) može da potraje.

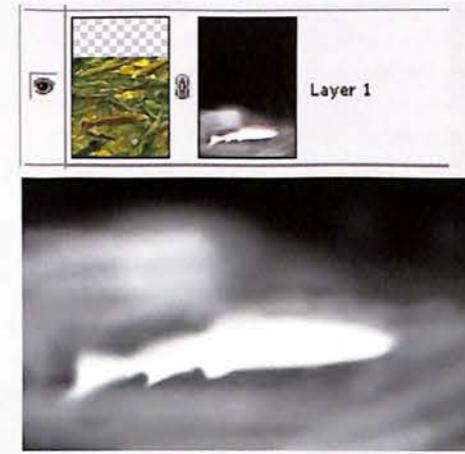

MILAN ŽIVKOVIĆ

Izrada i kombinovanje vektorske i bitmapirane maske sloja

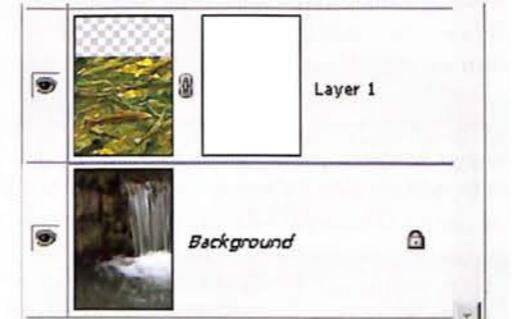
Crtanje četkom po masci sloja

Aktivirao sam masku i podesio je tako da osnova bude crna. Ponovo je glavni taster Alt, koji nam daje mogućnost prikaza samo maske. Ovaj taster je, takođe, prečica za izbor boje podloge jer samo klik daje belu podlogu maske, a u pritisnut taster podloga bude crna. Kako je nama u ovom slučaju potrebna crna podloga, selektovao sam samo masku i jednostavno invertovao tonove (Image > Adjustments > Invert ili Ctrl+I). Nakon toga aktivirao sam kompletan sloj. Ono što je najlepše kada koristimo ovakav način rada jeste da bojimo četkom i belom bojom po sloju na mestu gde želimo da kopiram sliku. Za početak, možete podesiti Opacity na 30 ili 50 procenata tako da polako odredite gde ćete, virtualno, da brišete. Napomenju da je ovo veoma brz i nadasve precizan način montaže jer se postože kontrolom veličine, mekoće četke i intenzitet bojenja, a sve ove kontrole dobijate desnim klikom miša. Dobro je znati, takođe, da na masku možete primeniti sva podešavanja, pa ako zatreba da je ona "tvrdna", dovoljno je podići kontrast. Moguće je iskoristiti i sve filtre, od kojih će sigurno najkorisniji biti Blur.

Nove mogućnosti

Videli smo kako je lako napraviti masku sloja i koliko je ona moćan alat. Zamislimo sada da treba da napravimo ekološki plakat. Uzeo sam novu fotografiju koja će biti osnova, isekao potrebljeno parče alatkom Crop i podesio njene dimenzije prema dimenzijama plakata. Kako bih istakao lakoću nedestruktivne montaže, namerno sam, s prethodne fotografije, prevukao sloj s pastrmkama i spustio ga na novu osnovu. Ovo je jednostavna operacija čiji rezultat može da vas zbuни ako je maska sloja crna jer će ona sakriti sadržaj sloja, pa ga nećete videti. Dovoljno je da selektujete masku sloja i invertujete je (Ctrl+I), nakon čega sadržaj sloja postaje vidljiv i lako ga je pozicionirati.

Vektorska maska sloja

Kvalitet bitmapirane maske sloja direktno zavisi od rezolucije slike, to jest digitalne fotografije. Ukoliko nam je neophodno da kvalitet maske bude stalan, onda kreiramo takozvanu vektorsknu masku koja je prvenstveno namenjena odvajjanju nekog objekta od ostatka slike. Nju kreiramo tako što nakon izbora sloja na koji će ona biti primenjena perom (Pen Tool) nacrtamo putanje (Path) koja nam je potrebna i nakon toga aktiviramo je komandom Layer > Vector Mask > Current Path. Drugi način rada jeste da aktiviramo željeni sloj, kliknemo na opciju Layer > Vector Mask i izaberemo jednu od dve opcije: Reveal All ili Hide All, u zavisnosti od toga koji metod želimo da koristimo.

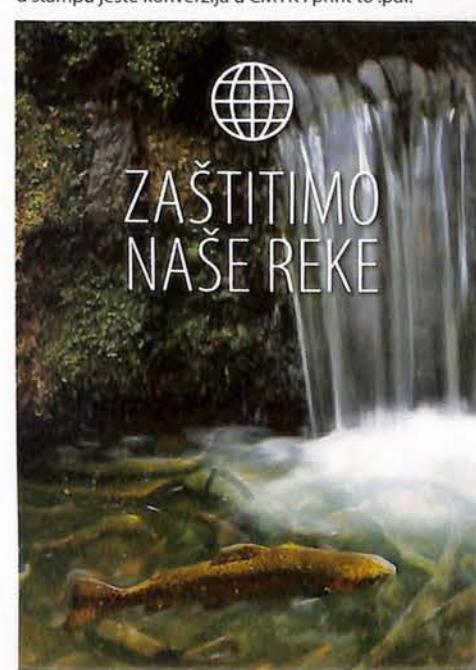
Promene izgleda maske radimo tako što aktiviramo masku klikom na njenu ikonicu, uzmem Pen Tool i u držanju tastera Ctrl kliknemo na putanje kako bismo je aktivirali. Nakon toga lako je možemo menjati uz korišćenje Alt, Shift i Ctrl tastera za punu kontrolu u radu.

Ja sam iskoristio preciznu putanje kako bih istakao deo slike. Duplijao sam osnovni sloj, potamnio donji i potom izdvadio samo željeni deo. Kako bih prikazao oba sloja, isključio sam vektorsknu masku pomoću opcije Disable Mask, a da je maska isključena vidi se po crvenoj oznaci.

Završetak posla

Na kraju, da ne zaboravim da napomenem da svaku putanju i selekciju možete sačuvati za kasnije jer kada uradite Flatten Image, vektorske maske su izgubljene. Sačuvana putanja skoro da ne utiče na veličinu fajla, a za razliku od alfa kanala i slojeva za čuvanje, možemo koristiti i format .pdf. Sve što je preostalo od posla pa da naše delo pošaljemo u štampu jeste konverzija u CMYK i print to .pdf.

Izrada foto-albuma - iz kućne radinosti 3

Postoji bezbroj načina da se uradi knjigovezački posao u kućnoj radinosti. Nekoliko načina smo pokazali do sada, a ovoga puta napravićemo korice i u njih ćemo ubaciti album napravljen na najjednostavniji način, od ulepšenih listova na kojima su odštampane fotografije samo na jednoj strani – najčešće korišćen način u amaterskim uslovima

P rošli put naše stranice povezali smo klamovanjem, lepljenjem i šivenjem. Ovoga puta iskoristićemo obostrano lepljivu traku da spojim fotografije ili printove u album i uz to napraviću i korice koje će biti specifične – na naš način.

PLANIRANJE I DIZAJNIRANJE

Kako bismo sebi olakšali posao, dobro je napraviti takozvani "špigr", to jest, model našeg albuma vodeći računa da nam fotografije idu sleva nadesno i da će listovi biti previjeni na pola. Jedna od prvih važnih stavki na koju moramo obratiti pažnju jeste definisanje veličine stranica na kojima ćemo štampati i shodno tome veličinu korica u koje ćemo ih ubaciti. Druga napomena odnosi se na to da prvi list, to jest, leva polovina treba biti prazna, jer ćemo nju pričvrstiti za korice. Isto to, ali obrnuto, uradićemo i s poslednjom stranicom. Na svim ostalim listovima jednostavno je primeniti bilo kakav raspored fotografija jer nema prošivanja niti lepljenja ivica, pa je moguće potpuno raširiti naspramne stranice. Dizajniranje našeg albuma započinjemo izradom takozvane master stranice u Photoshopu i postavljanjem fotografija na željena mesta. Podsetiću vas da je pravi trenutak da iskoristite pametne objekte i mogućnost izmena veličine pojedinih slojeva uz sačuvan maksimalni kvalitet štampe (fotografije ubacite komandom Place). Kada završite dizajnerski deo posla, dovoljno je da komandom Flatten Image spojite sve slojeve i gotovu stranu sačuvate pod drugim imenom i ekstenzijom – .jpg, na primer. Pripremljene stranice odštampamo ili na štampaču ili ih uradimo u fotografskoj radnji – format A3 previjen na pola daje željeni format A4.

IZRADA ALBUMA

Gotove, odštampane stranice moramo saviti, "izbigovati" po sredini. Najlakši način da to uradimo jeste da nakon tačnog obeležavanja sredine stranice (na poledini) postavimo lenjir i napravimo liniju prevoja. Nju možemo naj-

ponovo fotografiju presečenu na pola, dok takozvani hrbat ili riknu napravimo od platnene samolepljive trake. Ovo je najjednostavnija varijanta, a sada ćemo se pozabaviti ozbiljnijim, lepšim i atraktivnijim koricama. Ako se sećate, u tekstu o materijalima za inkđet štampače pisao sam i o platnima kao veoma specifičnom i atraktivnom materijalu. Ovoga puta umesto specijalnih materijala namenjenih knjigovezačkom poslu, raznih tkanina ili čak kože, odlučio sam da korice ovog albuma budu od platna za štampač i da na njima bude fotografija. To sam uradio na platnu formata A3+, koje je veće taman toliko koliko je potrebno. Print je vodootporan tako da možemo koristiti lepk za knjigovezačke poslove, a ja sam kao dodatno obezbeđenje isprskao površinu slikarskim "Schmincke" mat lakom.

IZRADA KORICA

Prvo sam od debele lepenke isekao dva komada dimenzija 213 x 300 mm – malo veća od formata A4. Na poledini platna obeležimo mesta gde ćemo postaviti ili zlepiti karton – u skladu s izborom: da li želimo čvrste i ravne korice ili želimo da one budu vazdušaste i meke. Ako želimo da budu čvrste, ne treba nam ništa više i možemo odmah lepkom premazati i platno i karton i spojiti ih. Dok je lepk svež, lako je pomerati karton i naći mu tačnu poziciju, a odmah nakon toga mažem i površine koje će biti previjene prema unutra. Preostalo nam je samo da preko stavimo parče plastične folije (može i obična PVC kesa), koja neće dozvoliti da se nešto greškom zapepi, opteretimo sa jednom ili više teških knjiga i ostavimo da se suši jedan dan. Kako bi predupredio savijanje kartona, namazaću i unutrašnju stranu lepkom i zlepiti parče običnog papira iseceno na meru. Meke korice radimo na isti način, samo što u tom slučaju spolja ne lepimo platno na karton, već to radimo samo s previjenim delovima.

Mekoću daju dva parčeta tankog sundera koja parčićima obostrane lepljive trake obezbedimo od pomeranja.

M. ŽIVKOVIĆ

KORAK 1 – SAVIJANJE I SPAJANJE LISTOVA

Savijanje odštampanih listova najlakše je uraditi, a i najlepše izgledaju, ako prethodno napravimo liniju (takozvani big) koja neće dozvoliti pojavu iskrzalih ivica ili pucanje materijala. Ovaj posao možemo uraditi bilo kakvom parčetom drveta ili plastike, čiji vrh možemo da napravimo i korišćenjem običnog, školskog rezača za olovke.

Nakon "bigovanja" pažljivo savijemo list papira, a potom na desnu polovicu (to jest levu – kada papir okrenemo naopako), lepimo obostrano lepljivu traku. Vodite računa na koju stranu je lepite kako vam se ne bi dogodilo da dobijete oslojene dve naspramne strane, jer će onda taj list albuma biti deblji od ostatki.

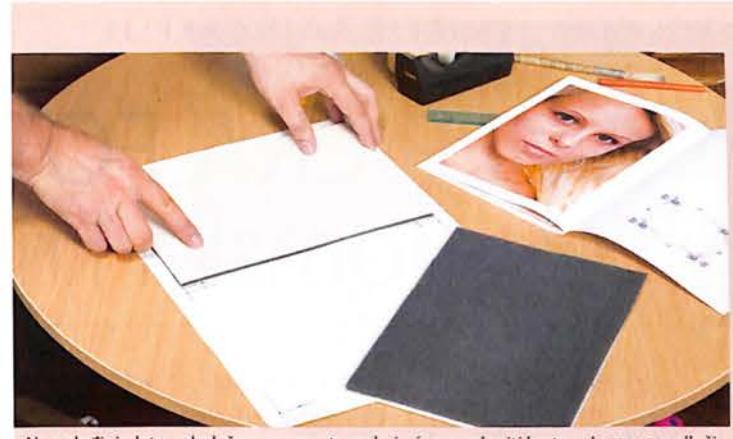

Pažljivim spajanjem dobijemo album na kome nije potrebno ništa raditi. Ukoliko smo pogrešili, pa strane nisu ravne, onda ćemo ga opseći. Ovaj zahvat je za one veštije sa skalpelom, a savet je da uvek sećete malo više materijala kako vam oštrica ne bi skliznula.

Najjednostavniji način da završite ovaku verziju albuma jeste da na prvu i poslednju stranicu zlepite tanji karton, a na njega fotografiju. Hrbat knjige najlakše je napraviti od platnene samolepljive trake, a lepsi način je da ga napravite od ukrasnih traka koje se kupuju u radnjama s pozamanterijom. Na istom mestu možete kupiti i najraznovrsnije aplikacije i tkanine kojima možete dodatno ukrasiti album. Kao što vidite, ja sam napravio dve varijante albuma koje se (osim po veličini) razlikuju po načinu izrade korica.

KORAK 2 – IZRADA KORICA

Na poledini platna obeležavamo mesta na koja ćemo zlepiti karton. Ja sam se odlučio za meke korice gde površina platna neće biti zlepljena direktno na karton, već je ispod postavljen tanak sunder, mada to mogu biti i drugi materijali (podloga za laminat, na primer) koje obostrano lepljivom trakom pričvrstimo za karton.

Kako bismo mogli platno lepo da savijemo, neophodno je iseći delić kartona s ugla. Knjigovezačkim lepkom (može i lepk za drvo) namažemo karton i platno. Povucemo ugao platna i zlepimo prvo taj deo (možemo ga privremeno zategnuti i parčetom selotejpom) i potom previjemo i zlepimo ostatak.

Prostor između korica biće rikna albuma. Možemo je ojačati parčetom gaze ili tanjeg i elastičnog kartona. Kvalitetno lepljenje zahteva dugo sušenje, tako da je dobro tražaćemo selotejpom obezbediti da materijal bude zategnut kako se ne bi pomerao. Nakon sušenja lepimo parče tanjeg kartona kojim ćemo izravnati unutrašnju površinu korica.

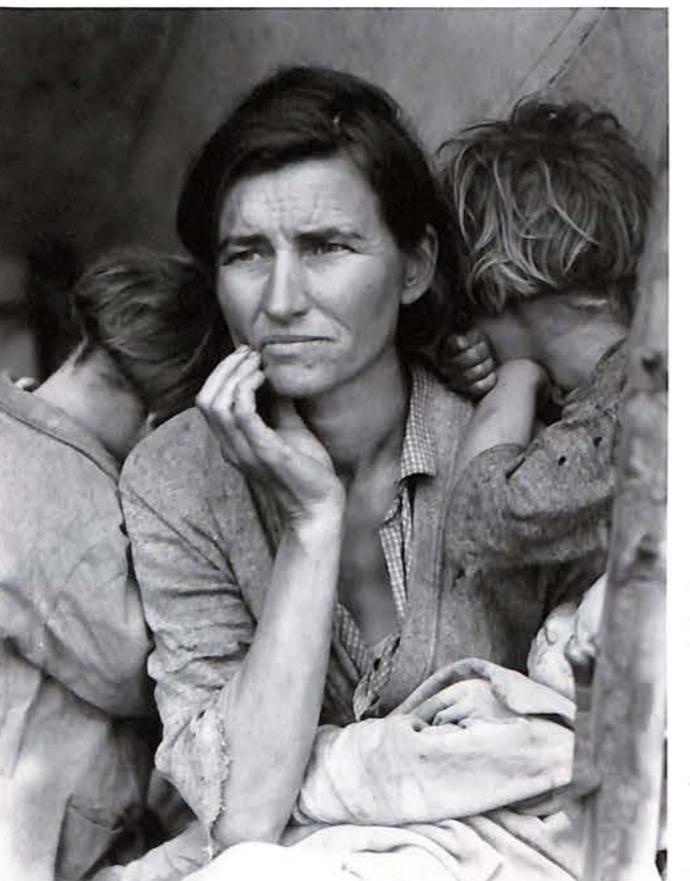

Sada na tu površinu lepimo spoljašnje strane našeg albuma. Ukoliko smo listove odštampali na sjajnim papirima ili koristimo klasične kolor-fotografije, za ovu fazu posla koristimo obostrano lepljivu traku jer knjigovezački lepk neće pričući na plastiku. Pre konačnog lepljenja proverite položaj kako ne bismo imali problema s otvaranjem albuma. Ukoliko je album deblij, postoji još jedna varijanta spoja s koricama, a to je spajanje platrenom trakom koja će dati elastičan spoj i olakšati otvaranje albuma.

AMERIČKA FOTOGRAFIJA i ekonomска kriza 1929 – 34.

"Videla sam gladnu i očajnu majku i prišla joj, kao da me je privukao magnet. Ne sećam se kako sam joj objasnila svoje prisustvo, niti činjenicu da nosim fotoaparat, ali se sećam da me ništa nije pitala. Napravila sam pet snimaka, prilazeći joj sve bliže i bliže iz istog pravca. Nisam je pitala ni za ime, ni za životnu priču..."¹ (Dorothea Lange)

Kada je 1936. godine Dorothea Lange (Dorothea Lang) u Kaliforniji fotografisala udovicu Florens Ovens Tomson (Florence Owens Thomson) i njeno troje dece, uradila je to kako bi široj javnosti ukazala na nemaštinu i težak život ljudi nakon Velike ekonomске krize koja je, u meduratnom periodu, najpre zahvatila Ameriku, a zatim i Evropu. Fotografija pod nazivom "Majka sezonska radnica" (Migrant mother) iz tog malog ciklusa o porodici Tomson, predstavlja jedan od najreprodukovanijih snimaka u istoriji fotografije. Ne samo da je reproducovana u mnogobrojnim publikacijama, već je bila i inspiracija fotografima i umetnicima, ali i kritičarima, teoretičarima ili istoričarima fotografije koji je decenijama nakon nastanka analiziraju i sagledavaju. Za početak Velike ekonomске krize ili Velike depresije uzima se oktobar 1929. godine kada dolazi do naglog pada akcija. Kriza je trajala do 1934. godine i rezultirala je slomom privrede, inflacijskom i nezapamćenom nezaposlenošću. Po nekim podacima, u Americi je oko 15 miliona ljudi ostalo bez posla. Štrajkovi i demonstracije radnika, ljudi na ulicama ili na putevima u potrazi za poslom, žene i deca koja rade za male dnevnice bile su scene svakidašnjice.

Dorothea Lange, "Majka sezonska radnica", Kalifornija, 1936

sekacija na čijem se čelu nalazio sociolog Roj Strajker (Roy Stryker), koji je imao zadatak da okupi kvalitetan tim fotografa. Najzanimljiviji podatak u vezi s fotografskom sekcijom i "Upravom za zaštitu farmi" jeste taj da su fotografi bili zaduženi da javnost snabdeju optimističnim fotografijama, to jest, snimcima koji prikazuju rad ili radnike, poljoprivredu. Najveći broj fotografija pomenutih autora prikazuje potpuno drugačiju situaciju. Tako, na primer, Dorothea Lange fotografise decu i porodice u Kaliforniji u automobilima, ispod šatora ili žene i muškarce u radu na poljima: "Radnica na polju, Teksas" (Field Worker, Texas, 1936). Odlazi i na Misisipi gde radi ciklus fotografija o životu Afroamerikanaca "Devojčica sa Misisipijom" (Mississippi Delta Girl, 1936). Izrazita dokumentarnost prožeta istinskim

Arthur Rothstein, "Božićni prozor", Oswego County, 1937

Walker Evans, "Nazarenska crkva u Tenesiju", 1936

Upravo one zanimali su ne samo Dorothee Lange već i Volkera Evansa (Walker Evans), Artura Rotštajna (Arthur Rothstein), Rasela Lija (Russel Lee), Merion Post Volkot (Merion Post Wolcott), Gordona Parksa (Gordon Parks) i druge fotografije koji su radili u vladinoj organizaciji "Uprava za zaštitu farmi" ("Farm Security Administration" – FSA). Organizacija je osnovana 1935. godine u okviru administracije tadašnjeg predsednika Teodora Ruzvelta (Theodor Roosevelt). Jedan njen deo činila je fotografiks

Russell Lee, "Radnik na farmi sa sinovima", Missouri, 1938

- LITERATURA:
1. Michael Frizot, *A New History of Photography*, Könemann, Köln, 1998.
 2. Mary Warner Marien, *Photography – A Cultural History*, Laurence King, 2002.
 3. Grupa autora, *20th Century Photography : Museum Ludwig Cologne*, Taschen, Köln, 1996.
 4. Graham Clarke, *The Photograph*, Oxford University Press, Oxford/New York, 1997.
 5. Liz Vels (pri.), *Fotografija, Clio*, Beograd, 2006.

Dorothea Lange, "Sakupljač pamuka", Elij, 1940

DOROTEA LANG (1895, HOBOKEN, NJU DŽERZI – 1965, SAN FRANCISKO)

Studirala je fotografiju u Njujorku, u klasi Klarena H. Vajta (Clarence H. White). Nakon studija imala je praksu u nekoliko njujorskih ateljea, da bi se oko 1918. godine preselila u San Francisko, gde je otvorila studio portreta. Tridesetih godina fotografise demonstracije radnika na ulicama San Franciska. U "Upravi za zaštitu farmi" radila je sve do 1939. godine. Dve godine kasnije postala je prva žena koja je dobila prestižnu Gugenmajnovu stipendiju za doprinos u fotografiji. Za vreme Drugog svetskog rata nepričasno je beležila svakidašnji život Amerikanaca japanskog porekla i nehuman odnos američkih vlasti prema njima. Godine 1945. Ansel Adams (Ansel Adams) poziva je da predaje na Kalifornijskoj školi lepih umetnosti (California School of Fine Arts), na Katedri za fotografiju. Pedesetih i šezdesetih godina prošlog veka Langova je nastavila da fotografise život Amerikanaca, uradila je i serije fotografija o Irskoj, Aziji i Egiptu, a 1952. godine s fotografima Anselom Adamsonom, Minor Vajt (Minor White), Barbarom Morgan (Barbara Morgan) i drugima osnovala je fotočasopis *Aperture*, koji je kasnije prerastao u izdavačku kuću i poznatu foto-organizaciju.

takođe, poseže za simbolikom fotografsući ispučalu suvu zemlju s lobanjom vola ili automobil zatrpan peskom i prašinom. Na drugim fotografijama beleži farmera s malom decom, koji hoda kroz jak vetr: "U vrtlogu prašine" (Fleeing a Dust Storm), ili dete i majku koji zamišljenog, setnog pogleda posmatraju prizor kroz ukrašeni prozor njihove trošne kuće: "Božićni prozor" (Christmas Window, 1937). Sličan pogled ima i devojčica snimljena u kolima na fotografiji Rasela Lija: "Dete, sezonski radnik po povratku kući" (Migrant Child Returnig Home, 1939). Pored klasične crno-bele, Rasel Li i Merion Post Volkot četrdesetih godina prošlog veka okrenuli su se i kolor-fotografiji. Li, koji je u "Upravi za zaštitu farmi" bio sve do 1943. godine, kada je ova organizacija ukinuta, nastavio je da sarađuje s Rojom Strajkerom. Početkom četrdesetih snimio je kolor-fotografije o životu ljudi u Novom Meksiku i Montani. Analizirajući fotografije ovih autora, Derek Prajs izneo je odlično zapažanje koje bi ovde mogli da iskoristimo kao zaključak. Po Prajsu, ove fotografije su, pre svega, proizvod izvanredno obdarjenih fotografa, one su istorijske i vanvremske, specifične i univerzalne.²

¹ Dorothea Lange, "The Assignment I'll Never Forget" u: Beaumont Newhall, *Photography: Essays and Images*, 1980, cit. u: Liz Vels (ed.), *Fotografija, Clio*, Beograd, 2006, str. 56.

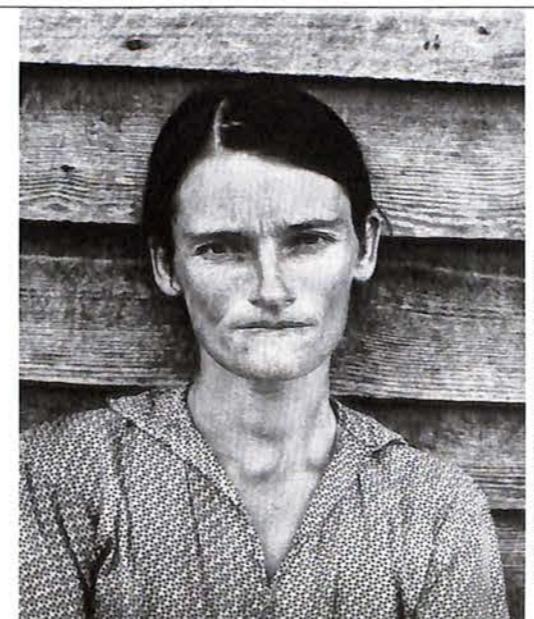
² Derek Prajs, "Posmarači i posmatrani: Fotografija oko nas", u: Liz Vels (ed.), *Fotografija, Clio*, Beograd, 2006, str. 131.

JELENA MATIĆ

VOLKER EVANS (1903, SENT LUIS, MISURI – 1975, NJUHEVEN, KONEKTIKAT)

Prvobitno je želeo da postane pisac, studirao je francusku književnost na Vilijams koledžu (Williams College) i jedno vreme boravio je u Parizu. Fotografijom je počeo da se bavi krajem dvadesetih godina prošlog veka. Pre dolaska u "Upravu za zaštitu farmi" Evans je 1933. godine boravio na Kubi, gde je fotografisao ljudе i političke prilike za knjigu "Zločin Kube" (The Crime of Cuba). Jasnost, preciznost i neposrednost u ovim fotografijama postaće srž fotografija koje je radio za "Upravu za zaštitu farmi" sve do naruštanja, 1938. godine. Iste godine Muzej moderne

umetnosti u Njujorku priredio mu je prvu samostalnu izložbu pod nazivom "Volker Evans: Američke fotografije" (Walker Evans: American photographs), koja je jedna od prvih fotografiskih izložbi održana u ovoj instituciji. U ovom periodu započinje rad na seriji fotografija ljudi u metrou: "Portreti iz podzemne železnice" (Subway portrait). Godine 1945. pisao je za časopis *Time*, a dvadeset godina kasnije postao je urednik časopisa *Fortune* i profesor na Odseku za fotografiju i grafički dizajn u Školi za umetnost Univerziteta Jel (Yale University School of Art).

Walker Evans, "Allie Mae Burroughs", 1936

Tomislav Može – Fotokreativac, medalja za neobrađenu fotografiju

Fotosofia

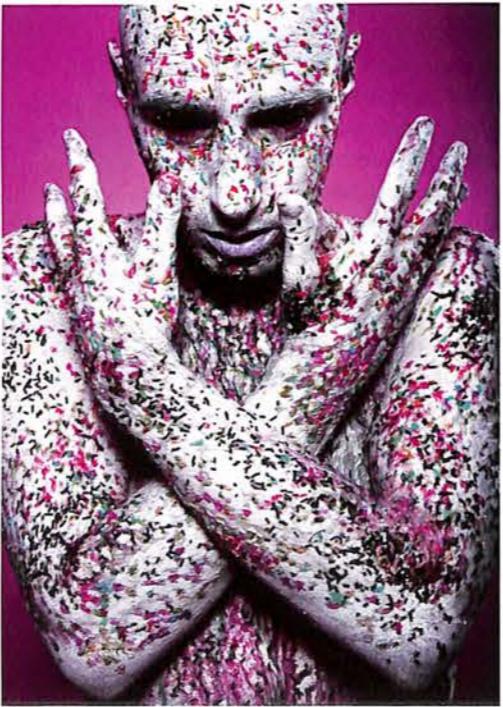
TERME TUHELJ

Koja je svrha postojanja fotografije? Kako razlikovati umjetničkog fotografa od onog koji to nije? Kako se snima modni editorijal? Što je talent za fotografiju? Da li je u suvremenom društvu kvaliteta fotografije presudna u uspjehu fotografija? Koja je uloga fotografске kritike? Što je umjetnost...?

Odgovore na ova i pregršt drugih pitanja dobilo je 15 odabranih polaznika Fotosofije 4, četvrtog po redu fotografskog seminara koji se pod stručnim vodstvom poznatog zagrebačkog fotografa Damira Hoyke, a pod generalnim pokroviteljstvom firme "Sony Ericsson" i pokroviteljstvom firme "Adobe", održao u Termama Tuhelj (Hrvatska) u razdoblju od 28. 6. do 5. 7. 2009. Krv, suze i znoj bili su moto i ovogodišnjeg seminarra čiji sedmodnevni ritam zaista nije lako izdržati. Opširna predavanja istaknutih stručnjaka na temu autorskog prava, tehnologije fotografije, kompozicije kadra, sportske fotografije, graničnih područja istraživanja u fizici, korištenja "Adobeovog" softverskog alata za obrađu fotografija i razmatranja fotografsko-filozofskih pitanja propraćena su zahtjevnim praktičnim radom, fotografskim zadacima i vježbama. Tako su Hoykini seminaristi, među kojima su bili i po jedan polaznik iz Bitole i Banjaluke, imali priliku okušati se, radeći sa profesionalnim modelima, vizažistima i stilistima, u snimanju

Saša Jakovljević – Art

Marin Mester – Art

modnog editorijala za potrebe V-magazina, portretnoj fotografiji hrvatskih "celebrity", reportažnoj fotografiji i "Sony Ericssonovoj" kreativno intrigantnoj vježbi Vizualizacija glazbe. Poseban izazov unutar samog praktičnog rada predstavljale su fotografске vježbe i zadaci kompetitivnog karaktera. Fotokreativac, natjecanje u foto-kreativnosti, jedan je od takvih, nimalo jednostavnih zadataka: polaznik ima 20 minuta da u praznoj prostoriji, u koju ne smije

unjeti ništa osim svog fotoaparata i eventualno stativa, napravi najkreativniju fotografiju koja potom može osvojiti nagradu u dvije kategorije – obrađene i neobrađene fotografije. U Fotodelu pak, u maniri starih džentlmenskih dvoboja, na udaljenosti od 10 koraka, u samo 10 sekundi protivnika morate fotoaparatom "pogoditi" što je točnije moguće, naravno, bez gledanja kroz tražilo. Kruna seminarra je završna izložba polaznika Fotosofije, čiji radovi nastaju tokom svih sedam dana. Tema izložbe prikladno je klasificirana kao "art", što seminaristima u radu daje svu kreativnu i izražajnu slobodu za izradu "umjetničke" fotografije, tako da su dotične izložbe proteklih generacija bile pozvane na predstavljanje od strane niza galerija u većim hrvatskim gradovima. Budući da je jedna od temeljnih postavki seminarra povezivanje, suradnja i širenje pozitivne vibracije među fotokreativcima, završni dan seminarra za polaznike nije kraj, već početak tog druženja, a oni postaju, kako su sami sebe prozvali, "pleme", te kao takvi plemenski Fotosofi dalje sudjeluju u svim postseminarskim Fotosofia aktivnostima, bilo da se radi o neobaveznom časanku uz pivo, fotografiranju koncerta 50

Matija Prajo – Art

Centa, Lenny Krawitz i Snoop Dogga, snimanju Poreča ili portretiranju mještana gradića Zagvozda za vrijeme trajanja kazališnog festivala. Iz samog Fotosofia seminarra izrastao je i Fotosofia.info veb-sajt, foto-zajednica koja služi druženju, komunikaciji i razmjeni ideja, kako među samim Fotosofima, tako i među ostalim zaljubljenicima u fotografiju.

Imajući sve ove stvari u vidu, jedno je sigurno – Fotosofia je jedinstveni projekt tog tipa na našim prostorima koji, osim opsežnog praktičnog i teoretskog znanja, polaznicima otvara vrata u čitav novi svijet suradnje i kreativne komunikacije, a kad jednom postanete dio "pleme", u njemu ste do kraja života.

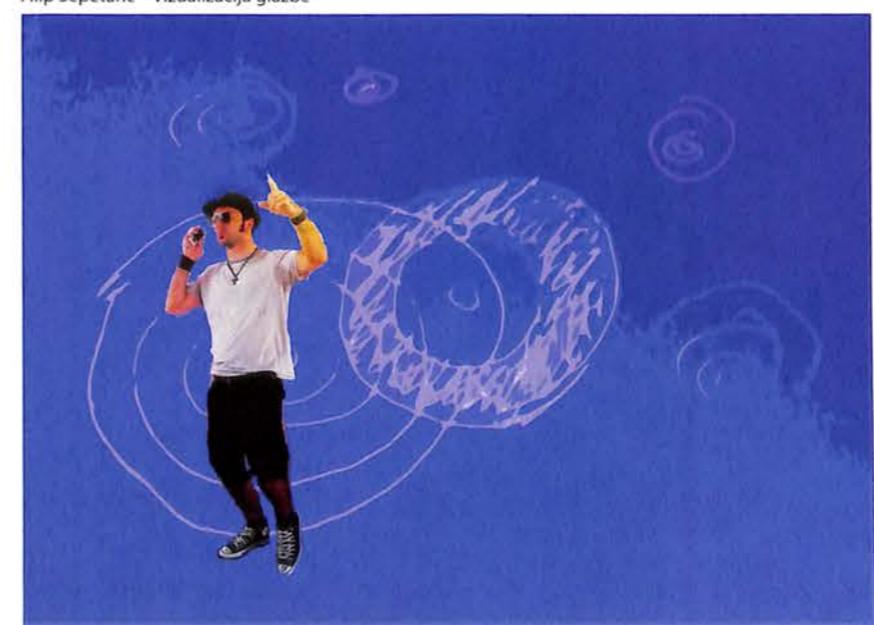
PETRA BELC

Na završnoj izložbi, snimila Ana Mihalić

Marko Marinković – Fotokreativac, medalja za obrađenu fotografiju

Filip Šepetanc – Vizualizacija glazbe

Fotografiranje poznatih ličnosti – Nene Belane, snimio Zvonimir Kosinjski

NPCI 2008-2009

Tradicionalni konkurs kompanije "Nikon", svake godine privuče ogroman broj fotografa iz celog sveta koji se, pored primljivih glavnih nagrada, nadaju makar pohvali jer im ona može obezbiti mesto u čuvenom "Nikonovom" kalendaru koji kraljevi stolove miliona ljudi širom sveta

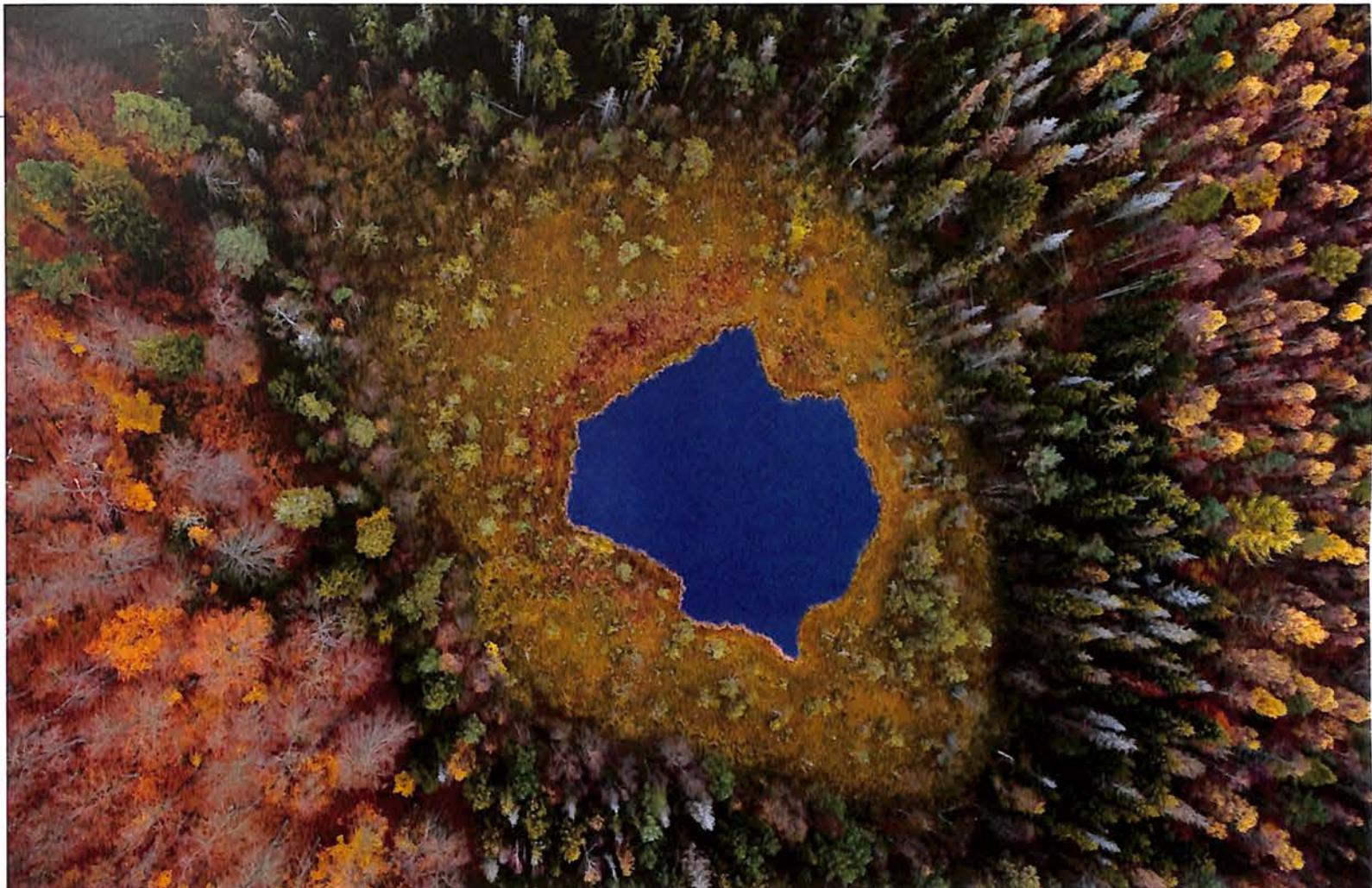

1

Jedan od najvećih foto-konkursa na svetu pokrenula je "Nikon" korporacija još davne 1969. godine. Konkurs se održava svake druge godine, a ovogodišnja tema "U srcu slike" (At the heart of the image), koja je ujedno i slogan ovog proizvođača, privukla je više od 18.000 fotografa iz 153 zemlje, koji su ukupno poslali neverovatnih 51.000 fotografija. Deset profesionalnih fotografa sa svih strana sveta činili su međunarodni žiri koji je dodelio 34 nagrade, a 16 mladih talenata podelilo je između sebe nagrade i pohvale. U okviru glavne teme date su dve kategorije: "Slobodna tema" i "Moja planeta". Gran pri konkursa dodeljen je autoru iz Mjanmara – Maung Maung Gyi, za fotografiju "Pećina nade", koja na impresivan način prenosi tihu, ali ipak vrlo moćnu snagu religijskog obreda

5

2

[1] GRAN PRI KONKURSA
"Pećina nade"
Maung Maung Gyi, Mjanmar

[2] Nagrada NIKKOR 75. jubilej
"U srcu Kaszuby šume"
Kacper Kowalski, Poljska

[3] Prva nagrada u kategoriji
"Slobodna tema"
"Svada"
Zsolt Kudich, Mađarska

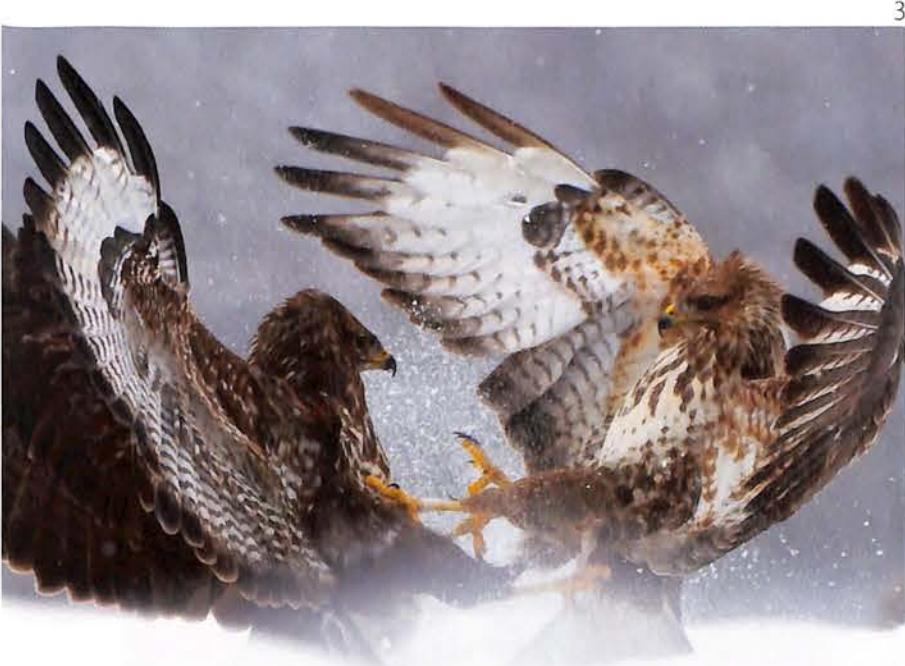
[4] Prva nagrada u kategoriji
"Moja planeta"
"Priatelji"
Peter Allinson, SAD

[5] Treća nagrada u kategoriji
"Slobodna tema"
"Fokusirano na oko"
Neven Jurković, Hrvatska

fotografisanog u maniru starih slikaraskih dela. Povodom sedamdesetpetogodišnjice proizvodnje Nikkor objektiva, dodeljena je nagrada autoru iz Poljske, Kacperu Kowalskom, za fotografiju "U srcu Kaszuby šume", koja je ostavila izuzetno snažan utisak na sve članove žirije.

Sve nagrađene i pohvaljene fotografije možete videti na zvaničnoj internet-prezentaciji konkursa: www.nikon-npci.com.

I.TOMANOVIĆ

3

4

[6] Nagrada za mlade talente
"Neumorni gonič stada"
Pavel Astrakhan, Rusija

[7] Treća nagrada u kategoriji
"Slobodna tema"
"Tri kopača rudnika"
Miao Ao, Kina

[8] Treća nagrada u kategoriji
"Moja planeta"
"Rano ujutro"
Quoc Dinh Duong, Vijetnam

[9] Druga nagrada u kategoriji
"Moja planeta"
"Vreme žetve" na polju soli"
Tran Minh Ngoc, Vijetnam

6

9

12

[10] Druga nagrada u kategoriji
"Moja planeta"
"Vratiti se"
Le Bu, Vijetnam

[11] Treća nagrada u kategoriji "Moja planeta"
"Izlazak sunca na moru"
Huutuan Do, Vijetnam

10

13

[12] Nagrada za mlade talente
"Haerbin Zoološki vrt", 2007
Renhui Zhao, SAD

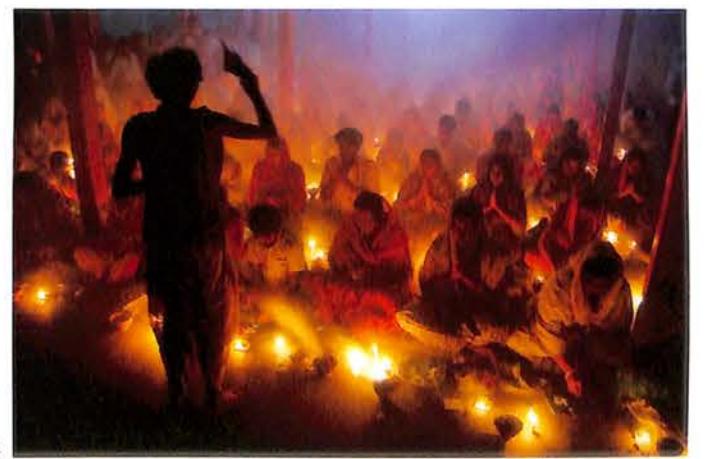

[13] Treća nagrada u kategoriji "Slobodna tema"
"Radeći u harmoniji"
Minh Ha Tran Thi, Vijetnam

11

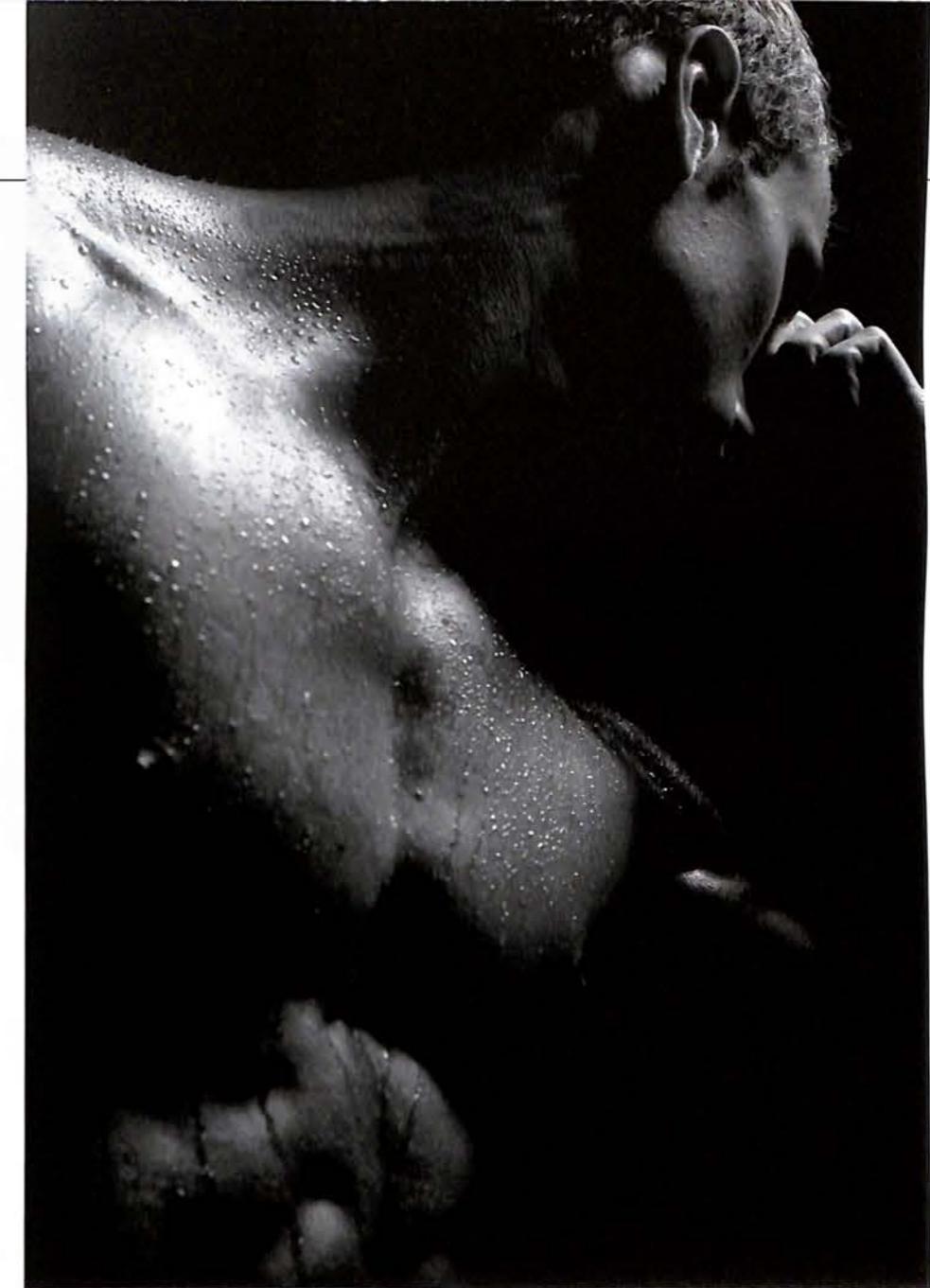
[14] Treća nagrada u kategoriji "Moja planeta"
"Anderkilla LokonathDham"
Shoeb Faruquee, Bangladeš

14

Modni glamur

Nova nada bosanskohercegovačke fotografске scene – Zoran Mrđenović, takoreći slučajno, ali i hrabro zakoračio je u svet profesionalne fotografije, a svoje interesovanje usredstvio je na studio i rad s atraktivnim modelima

© ZORAN MRĐENOVIC

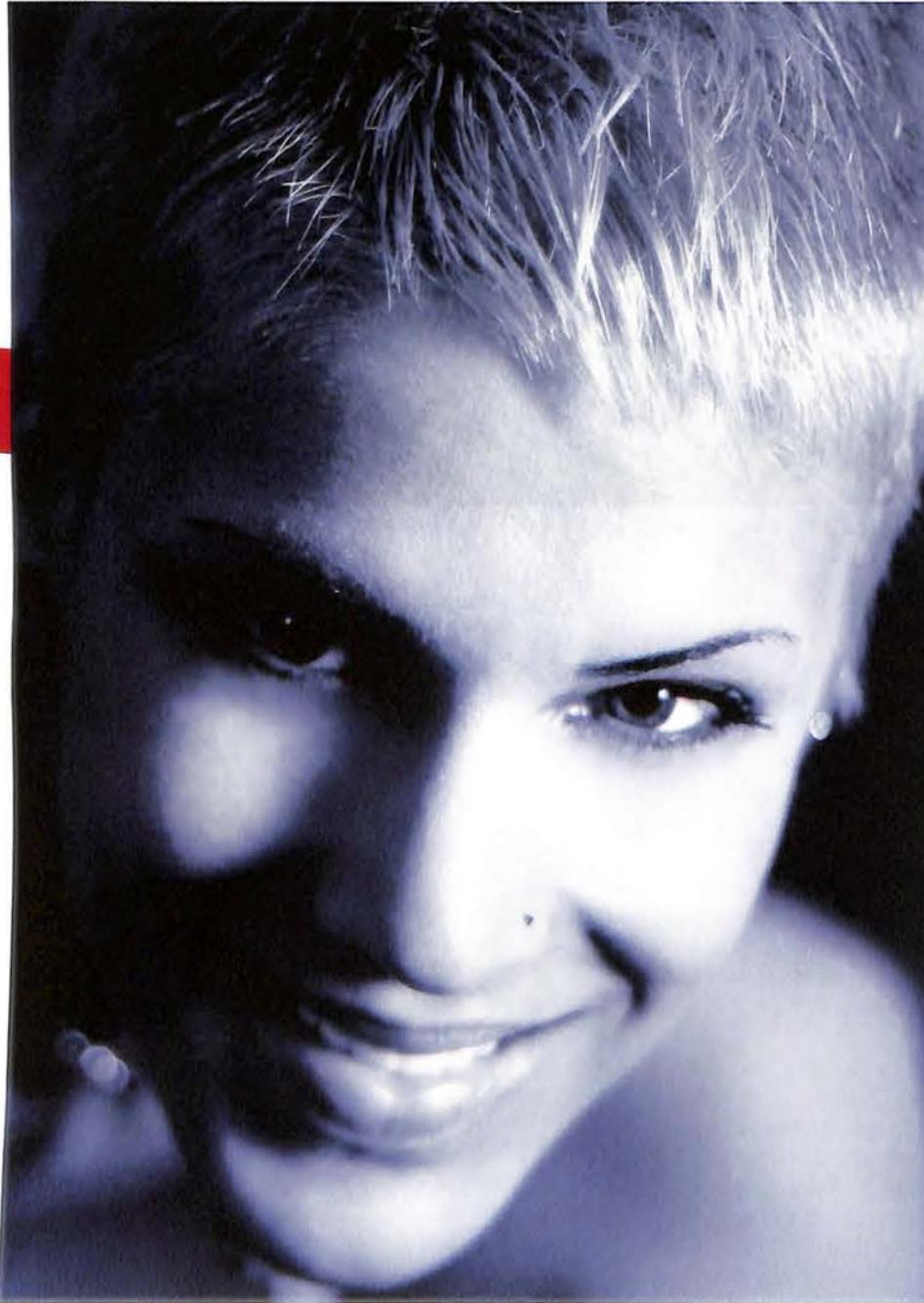
Zanimanje i bavljenje fotografijom Zoran Mrđenović povezuje sa dva vremenska razdoblja svog života. U ranom djetinjstvu, pored jurnjave za loptom, počeo je da se interesuje za crtanje. Iz toga se izrodila prava ljubav. Mnogo godina kasnije ta ljubav se ponovo probudila, ali i transformisala u fotografiju. Godine 2004., kada odlazi na studentsku ekskurziju u obilazak najljepših evropskih gradova, otkriva sve mogućnosti malog digitalnog fotoaparata koji je kupio tik pred putovanje. S obzirom na to da ga pred put nije poštено ni isprobao, bio je potpuno fasciniran, tako da ga je u tom trenutku fotografisanja sve oduševljavalо. Tako je rođena nova, stara ljubav.

Već 2006. godine njegovo fotografsko umeće stavljen je pred veliki izazov. Od Agencije za zaštitu autorskih prava dobija poziv da radi kao fotograf u Crnoj Gori. Projekat je bio da se snime fotografije za knjige i turističke vodiče opštine Budva, koji je sponzorisao Turistički savez Budve. Sve do tada bio je "samo" veliki zaljubljenik u fotografiju, koji je i dalje fotografisao džepnim Canon Ixus digitalcem. Bilo mu je pomalo

smiješno da se pojavi u Crnoj Gori kao "profesionalni" fotograf koji iz svog džepa vadi malog "Ixusa", jer je pred njega postavljen veliki zahtev i izazov koji je za iskusne fotografе s vrhunskom opremom. Na taj poziv najviše je uticala njegova veb-prezentacija s fotografijama (na internet-adresi: www.mrdjenovic.com), jer je galerija bila prepuna motiva prirode s crnogorskog primorja. Nakon nekoliko telefonskih poziva, pristao je na taj posao ohraben njihovom pričom i ubjedivanjem da vjeruju, na osnovu viđenih fotografija, da on to može da uradi, pa čak i s njegovom skromnom foto-opremom. Nekoliko dana pred polazak ipak je nabavio nešto poluprofesionalne fotoopreme, tada jedan od najpopularnijih D-SLR fotoaparata – Canon 350D, dva objektiva u rasponu od 18 do 300 mm i polarizacioni filter. Svakako da je to bilo jedno predivno putovanje i upoznavanje ljepota Crne Gore, ali i veliko zadovoljstvo jer je svoj prvi profesionalni zadatak uradio na traženom nivou. To je bio veliki korak naprijed u stvaranju njegove karijere jer su posle toga vrlo brzo pristizali pozivi za saradnju s nekim turističkim agencijama i hotelima s crnogorskog primorja. Zbog svega ovoga imao je

veliki podsticaj za dalji rad, a tako je sve više postajao pravi zaljubljenik u ovaj zanat. Tokom rada i istraživanja u fotografiji sve više se pronalazio u portretisanju ljudi, počevši od izrade uličnih portreta i slučajnih prolaznika, pa do portreta priateljica na unapred osmišljenim lokacijama. Sve to preraslo je u veliku, i trenutno ostvarenu, želju da otvorí sopstveni foto-studio i da fotografija postane ozbiljan i sastavni dio njegovog života. Danas najviše snima portretne i modne – glamur fotografije, i upravo u toj oblasti pokušava da što više napreduje i usavršava se. U njima uživa, kako u fotografisanju, tako i u gledanju jer zapisuju jedan određen i tipičan momenat života osobe. Pune su emocija, prodiru u čovjekovu dušu i pobuduju zagonetni trenutak, tj. vizuelni kontakt posmatrača i portretisane osobe, kontakt očima i prodiranje u misli. Uživa u tome da fotografiju učini autentičnom sopstvenom kontrolom, tj. idejom, postavkom rasvjete, scene i sl. Photoshop manipulacije izbjegava, jer pokušava zadržati fotografiju u njenom izvornom obliku.

© ZORAN MRĐENOVIĆ, "SHINE SMILE"

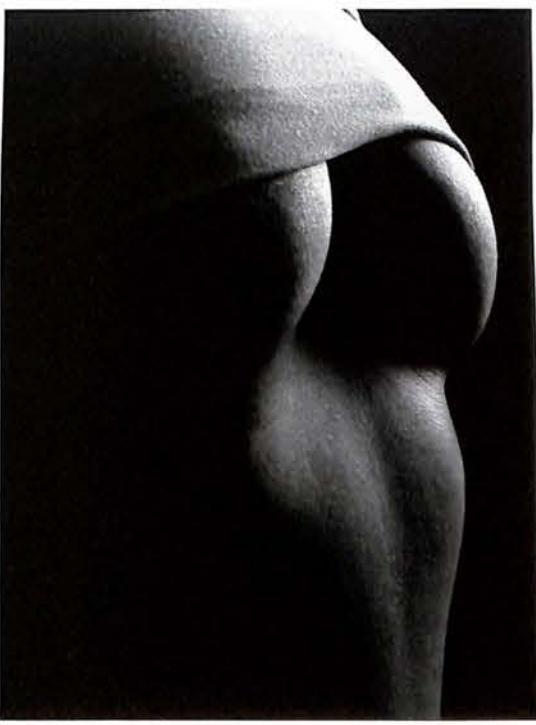
© ZORAN MRĐENOVIĆ, "DELICACY"

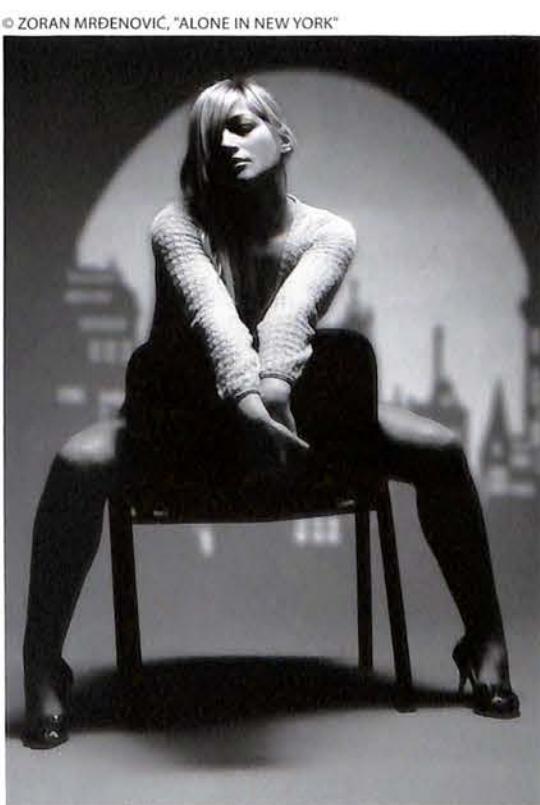
© ZORAN MRĐENOVIĆ, "FASHIONABLE"

RAD S MODELIMA

"Za uspješne fotografije zasluzni su i model i fotograf svojim timskim radom, a prije svega, da bi se dobili dobri rezultati, treba da budu spremni i fotograf i model, kako psihički, tako i fizički, jer ponekad to zna biti dosta naporno za oboje. Naravno, djevojke žele da budu u najboljem izdanju na fotografijama, pa ponekad i pretjeraju sa šminkanjem ili ne urade to dobro, tako da je takvim fotografijama potrebna digitalna obrada i zna se desiti da se na jednoj fotografiji potroši oko dva sata obrade. U većini časopisa danas možete vidjeti ljepotice prelijepog i čistog lica, bez podočnjaka, savršenih bijelih zubi, a na sve to, pored dobre i upotrebljive fotografije, uloženo je i nekoliko sati dodatnog obradivanja, tj. postprodukcije da bi fotografija dobila potpuni dojam i izgled kakav se traži."

© ZORAN MRĐENOVIĆ, "CAN'T TOUCH THIS"

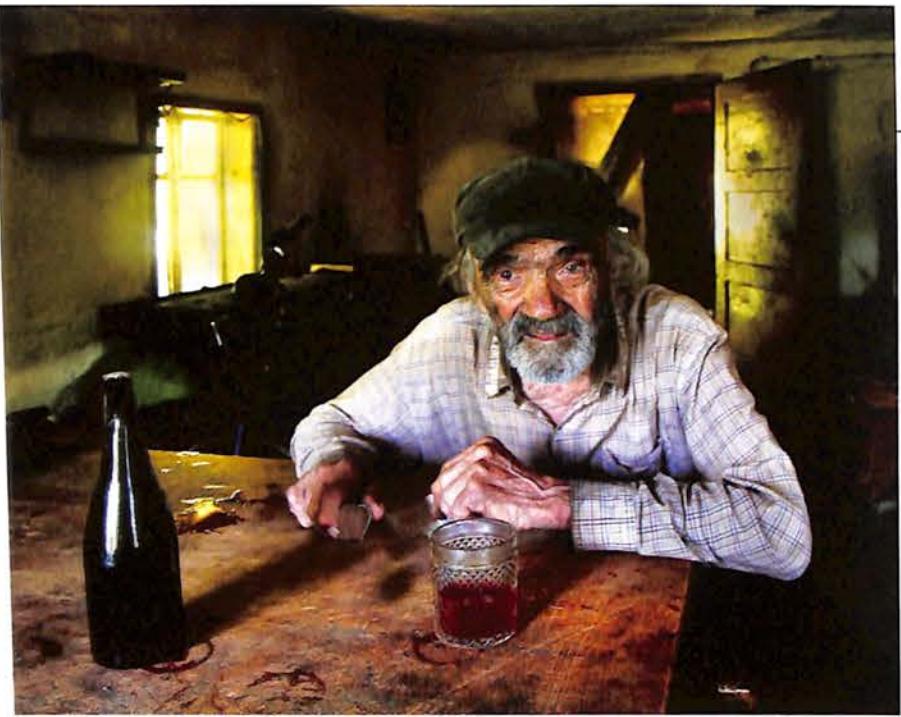
© ZORAN MRĐENOVIĆ, "ALONE IN NEW YORK"

BIOGRAFIJA

Roden je 1982. u Zagrebu, a od 1994. godine živi u Banjaluci. Po zanimanju je elektrotehničar audio i video tehnike. Fotografijom se bavi od 2004. godine. Pored toga, bavi se grafičkim i web-dizajnom već osam godina. Osnivač je i glavni urednik web-portala <http://www.telfon.net>, koji je aktivan od 2001. i bavi se mobilnim i digitalnim tehnologijama, testovima fotoaparata, a tu možete pronaći korisne članke u vezi s fotografijom i fotografisanjem, kako za početnike, tako i za profesionalce. Trenutno koristi fotoaparate Canon 20D i Canon 350D, omiljeni objektivi su mu Canon 50 mm f/1,8 II za studio i Canon 70–200 mm f/4 L za vanjska snimanja. <http://www.mrdjenovic.com>.

Još jedan, veliki podstrek u radu bila je nagrada Amaterski fotograf 2006. godine na konkursu "International open amateur photography competition" (Međunarodni otvoreni konkurs za amatersku fotografiju), za fotografiju pod nazivom "Moon dancer". Tada je bio pozvan u Las Vegas na svečanu dodelu nagrada kristalnog peharca za ostvaren uspjeh. To priznanje puno je uticalo na njegov dalji rad i sa više samopouzdanja ulazio je u svaki naredni izazov. Zoran Mrđenović smatra da je za umjetničko izražavanje najvažniji čovjekov duh. Iskazivanje lične sposobnosti, talenta i specifičnog pogleda na svijet, jer u umjetnosti ne postoje granice čovjekovog maštana, vizije izražavanja i uočavanja. Čovjek mora da osloboди svoju maštu i pokaže ono što vidi i osjeća i da pokuša da savlada sve moguće prepreke.

TOMISLAV MIJOVIĆ

Prva nagrada: Herman Čater, "Veseljak"

"ŽISEL" 2009

Trideset deveti put Omoljica okuplja autore koji objektive kamera i fotoaparata okreću ka motivima koje je moguće pronaći samo na jednom mestu – selu

Pohvala: Slobodan Simić, "On Pester"

Druga nagrada: Branislav Stanković, "Navijači"

Treća nagrada: Jasmina Nadaškić Đorđević, "Lazareva subota"

Godina prolazi za godinom i jedan od naših najstarijih festivala polako se bliži petoj deceniji. Ova smotra filmskog i fotografskog stvaralaštva jedinstvena je po tome što kao osnovnu temu ima sve aspekte života na selu. Ispuniti zahteve koji su postavljeni pred autore nije nimalo lako jer se selo kao mesto života menja velikom brzinom, a tamo gde promena nema, sela se polako gase. Upravo je to ono što bi trebalo da ostane zabeleženo, ali većina autora svoje fotoaparate i dalje okreće samo ka selu koje nestaje. To za posledicu ima veliki broj radova na kojima su predstavljeni stari ljudi i ruševne kuće, pa izgleda kao da je mladost potpuno nestala. Pored toga, izgleda da većina autora ne pročita ili ne shvati propozicije u kojima jasno piše da se nagrada za kolekciju dodeljuje seriji fotografija od kojih je svaka odgovor na po jednu od zadatih tema, tako da prihvatanje tri ili četiri fotografije na kojima su pejzaži ili portreti ne znači nagradu za kolekciju. Ove godine prvi put korišćen je i program za žiriranje (delo zaječarskog Foto-kluba "202"), koji je svakom od članova žirija dao mogućnost da na miru i bez ikakvog uticaja ocene pristigne radove. Zbirom ocena došlo se do odabira 130 fotografija od kojih je, sada zajedničkim radom, žiri odabrao 100 fotografija za izlaganje i dodelio nagrade. Za kolekciju

Pohvala: Lajoš Mesaroš Lajko, "Mladenci"

Pohvala: Maja Arandelović, "U Viševcu"

Prva nagrada za kolekciju: Željko Đurić, "Pesah"

je dodeljena samo prva nagrada i to Željku Đuriću (jedna od nagrađenih fotografija jeste "Miloš i njegova porodica", koju smo objavili u prošlom broju u rubrici "U fokusu"). Nagrade za pojedinačne fotografije dobili su: Herman Čater (Slovenija), Branislav Stanković, Jasmina Nadaškić-Đorđević, a pohvaljeni su: Maja Arandelović, Branislav Backović, Steva Sekerić, Slobodan Simić i Lajoš Mesaroš Lajko.

M. ŽIVKOVIĆ

Posmatraj i zabeleži

Brzo. Lako. Precizno.

Dobro došli u svet digiskopinga! Sada je moguće da kamerom uhvatite neke jedinstvene prizore. Swarovski Optik postolje za digitalne foto-aparate i kamere postavlja vaš aparat direktno na teleskopski okular, jednostavno menjajući teleskop u moćan foto-objektiv. Fotografije sa izuzetnom oštrinom detalja mogu biti napravljene vašim ličnim foto-aparatom čak i sa većim udaljenosti. Snimiti neki trenutak je sada tako jednostavno pre svega zahvaljujući mogućnosti da se u treptaju oka vaš teleskop prebací sa osmatranja na fotografisanje.

A-dealer: **Snajper**, Masařikova 4, 11000 Beograd, Tel: +381 11 2641 671; **Top Gan**, Sportski Centar, 12000 Požarevac, Tel: +381 12 555 405; **Grof MBM**, Srpskih Vladara 153, Petrovac na Mlavi, Tel: +381 12 332 067; info@swarovskioptik.at

SWAROVSKI
OPTIK
www.swarovskioptik.com

REFOTO

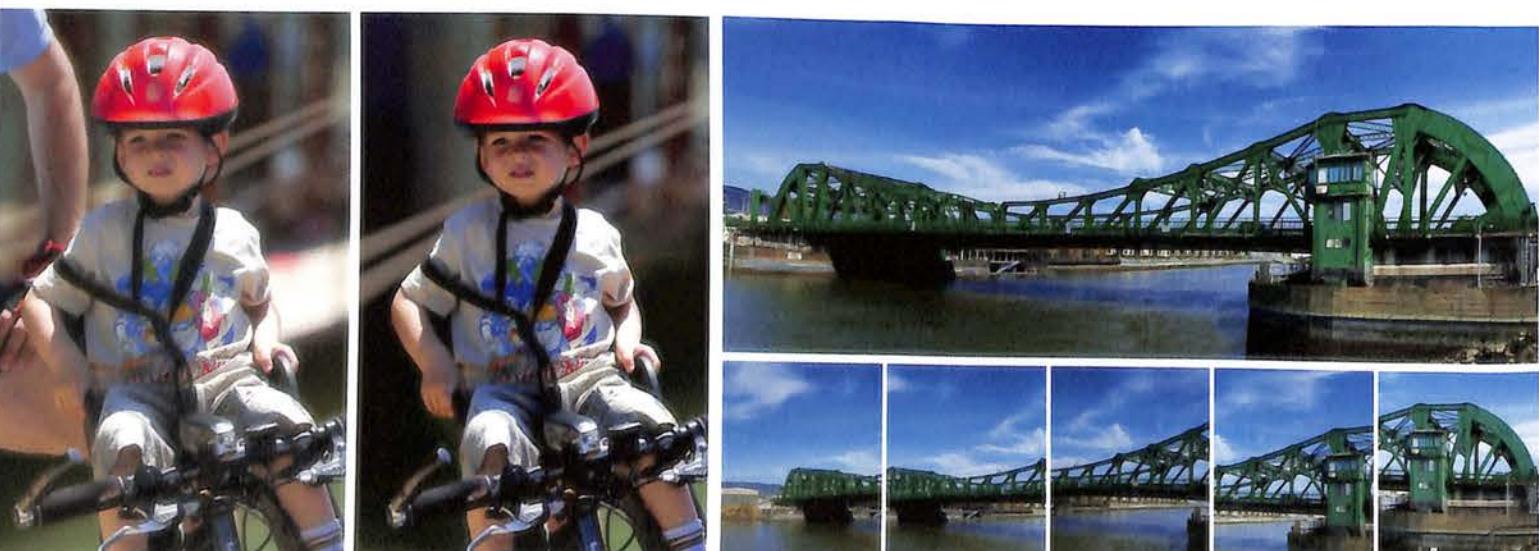
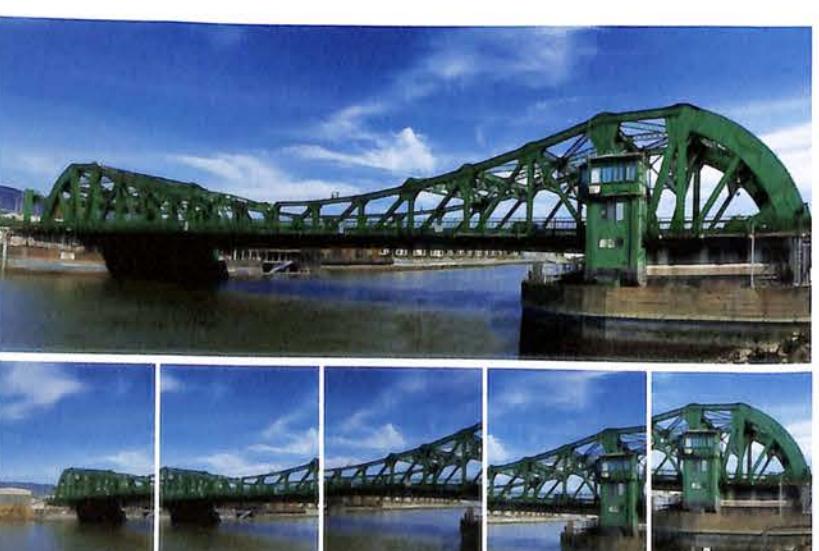
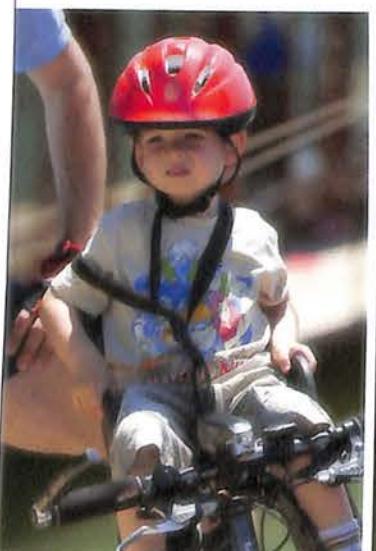
Photoshop radionica

Prva Photoshop radionica održana u Čačku je za nama. Utisak s radionice sumirao je jedan od polaznika Željko Dobrosavljević iz Boljevca, čije pismo i objavljujemo. Uz dosta prikupljenog iskustva, što pozitivnog, što negativnog, spremamo novu seriju radionica, o čemu ćemo vas ubrzo obavestiti.

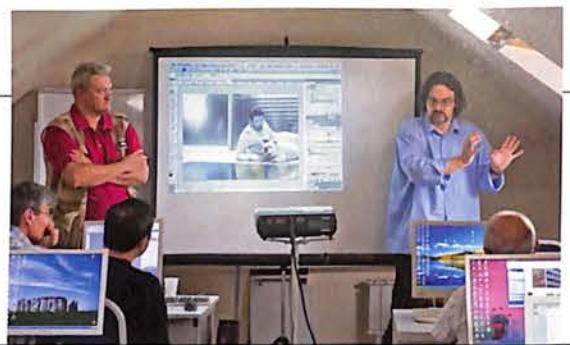
Svi polaznici radionice i predavači na okupu

Trinaest učesnika prve Photoshop radionice, održane 20. juna u Čačku, u organizaciji časopisa Refoto bili su: Petar Akšamović, Žužana Majoroš, Bratislav Janković, Ljubomir Škorić, Branko Lazarević, Željko Dobrosavljević, Dragan V. Vidanović, Branislav Kojić, Ratko Asanović, Mirko Nićiforović, Nebojša Marković i Miloš Stanojković. Tokom radionice imali su priliku da se upoznaju s nekim od osnovnih koraka u Photoshopu koji su kasnije primenjeni za mnogo kompleksnije operacije kao što je detaljna obrada fotografije u programu Camera

Raw, pravljenje fotomontaža, upotreba alatke Vanishing point, pravljenje panorama, nedestruktivna obrada, korišćenje slojeva i još mnogo drugih operacija koje su postale neodvojivi deo obrade fotografija u računaru.

Svi učesnici dobili su "domaći zadatak" po uzoru na operacije radene tokom radionice. Željko Dobrosavljević, pored pisma, poslao nam je i odlično uraden "domaći zadatak". Lev vidite uspešno očišćenu fotografiju uz pomoć selekcije i montaže, a desno je primer sklapanja panorame uz pomoć opcije Photo Merge.

Predavači na radionici: Milan Živković i Zoran Imširagić

Utisci sa Photoshop radionice

Dva sata i četrdeset minuta vožnje ujutru i još toliko u povratku, po krajnje neočekivano lošem vremenu, nisu uticali na to da pomislim kako je odlazak u Čačak na Photoshop radionicu bilo uzaludan. Uspešna radionica ne može se zamisliti bez adekvatnih "predavača". Iz tog razloga ovaj utisak koji nosim ne bi bio kakav jeste da nemam puno pozitivnih reči na račun "predavača" koji su se u nekim momentima skoro takmičili ko će više i korisnije informacije preneti polaznicima radionice. Danas je vrlo teško naći takve osobe koje će nedvosmisleno prenosi svoje znanje i iskustvo drugim ljudima. Oni su odgovarali na sva pitanja, čak i na ona van planiranih tema, a jedino što je nedostajalo jeste vreme da se sve to znanje podeli. Decentralizacija organizacije iz Beograda u druge gradove širom Srbije je, po meni, takođe pozitivna odluka organizatora i nadam se da će se pri tome ostati kod narednih radionica. Postoje, naravno, i određene opaske, ali o tome na kraju.

Nivo znanja potreban za radionicu bio je "napredni" i slažem se da je to bila dobra odluka, koju i ne treba menjati ubuduće. Šta je smisao radionice? Nikako škola za početnike. Radionica mora biti mesto

gde će se susresti teorija i praksa razmenjivanjem znanja i iskustva polaznika, s jedne strane, i, s druge, "predavača", odnosno mentora koji će nam samo pomoći da odaberemo najlaži put da dođemo do cilja, jer u Photoshopu postoji bar "14" različitih načina da se dođe do istog cilja, tj. rezultata obrade.

Planirane teme za radionicu bile su ipak obimne da bi se detaljno objašnjavale uz primere i konstruktivnu razmenu iskustva s polaznicima početnicima, ali za napredni nivo znanja bilo je sasvim dovoljno. Možda bi se moglo razmotriti malo manje tema uz više praktičnih primera i detaljnijih objašnjavanja, odnosno više učestovanja u radu samih polaznika radionice. Mala zamerka domaćinima jesu tehničke nemogućnosti da se isprati radionica, u smislu računara, o čemu je ipak trebalo voditi računa s obzirom na to da je reč o zahtevnom softveru.

Sve u svemu, vrlo pozitivna iskustva nosim i zahvaljujem se još jednom odličnom timu predavača, zahvaljujem se na vremenu koje su izdvojili za radionicu, za "gedžete" koje smo dobili od "Nikona".

Na kraju, zaključak je da ko je htio da nauči nešto, našao je način, a ko nije htio ili je previše očekivao – našao je verovatno neki izgovor.

Pozdrav,

Željko Dobrosavljević, Boljevac

Putevima RANE FOTOGRAFIJE

Ova interesantna i neobična radionica bila je posvećena starim fotografskim tehnikama koje se i danas, uz malo znanja i puno strpljenja, mogu praktikovati. Radionicu je organizovao Uglješa Dapčević u saradnji s Dečijim kulturnim centrom "Majdan" u Beogradu.

Toniranje čajem i kafom

Fiksiranje ploče

Gotova ambrotipija

U okviru ciklusa programa "Korak u budućnost", u junu je u DKC "Majdan" realizovan jedan potpuno nov program. Organizovana je radionica "Putevima rane fotografije u Srbiji" (Cijanotipija, Talbotipija, Digitalan negativ – uz pomoć savremene tehnologije pravi se velikoformatni negativ za kontakt kopije i druge tehnike, Mokri kolodijumski postupak). Učesnici radionice imali su priliku da izrađuju fotografije savremenim postupkom, ali tehnikama i opremom koju su koristili fotografi XIX veka. Gost predavač bio je Fulvio Notarstefano, profesionalni fotograf koji se isključivo bavi tehnikama iz 19. veka (sam je napravio kompletну opremu koju koristi, a trenutno pravi objektive). Predavač domaćin bio je Uglješa Dapčević, koji je godinu dana učio stare fotografске tehnike kod Emila Schlidta u Danskoj, kao i kod Quinna Jacobsona. Učesnici u radionici bili su učenici Srednje škole za dizajn u Beogradu i studenti Fakulteta primenjenih umetnosti (FPU), takođe u glavnom gradu.

Ovom radionicom svečano je započela s radom Foto-sekcija DKC "Majdan". Uz pomoć gradske

opštine Savski venac i Sekretarijata za kulturu

Ispiranje ploče vodom posle razvijanja

Završno ispiranje vodom

Nova radionica za NOVINSKU FOTOGRAFIJU

Od ove jeseni, naši čitaoci koji su zainteresovani za novinsku fotografiju moći će da se upišu na radionicu koju je pokrenuo Imre Szabó, poznati fotoreporter i član naše redakcije još od samog osnivanja časopisa

Imre Szabó ove godine napunio je trideset godina profesionalnog rada u novinskoj fotografiji i to u redakcijama kao što su: *Ilustrovana Politika, Politika, Intervju, Nin, Danas, Blic News*, pa u agenciji Fonet i, na kraju, u magazinu *Status...* Pored toga, saradivao je s mnogim svetskim časopisima i agencijama, kao što su nemački nedeljničnik *Stern*, agencije *Zeitenspiegel, Reuters i AP*. Radionica je zasnovana na programu škole i knjige poznatog američkog predavača Keneta Kobrea (Keneth Kobre), koji je svojevremeno bio i gost redakcije, ali uz prenošenje primera iz iskustva koje je Imre Szabó stekao tokom duge novinske karijere koju su, pre svega, obeležili burni događaji protekle dve decenije. Radionica će se održavati u njegovom ateljeu i to s malom grupom polaznika (do deset). Radiće se svakog vikenda u oktobru, novembru i do polovine decembra, s tim da će polaznici biti u prilici da organizovano posete najvažnije beogradske redakcije i da se u praksi upoznaju s radom u medijima. Ukoliko bude mogućnosti, biće pozivani i predavači koji su stručni za određenu oblast, a tu se, pre svega, misli na sportsku fotografiju. Zainteresovani mogu da dobiju sve podrobne informacije na telefon 063/28-48-33, a poželjno je da već vladaju osnovama tehnike fotografije i da imaju refleksni fotoaparat (ili barem neki bolji kompaktni).

PTICE u objektivima poljskih fotografa

Čudesni svet ptica predstavila su nam četvorica renomiranih poljskih fotografa čiju izložbu možete pogledati do polovine septembra u Zavodu za zaštitu prirode u Novom Sadu

Cezary Pióro

Mateusz Grzegorz Matysiak

Mateusz Grzegorz Matysiak

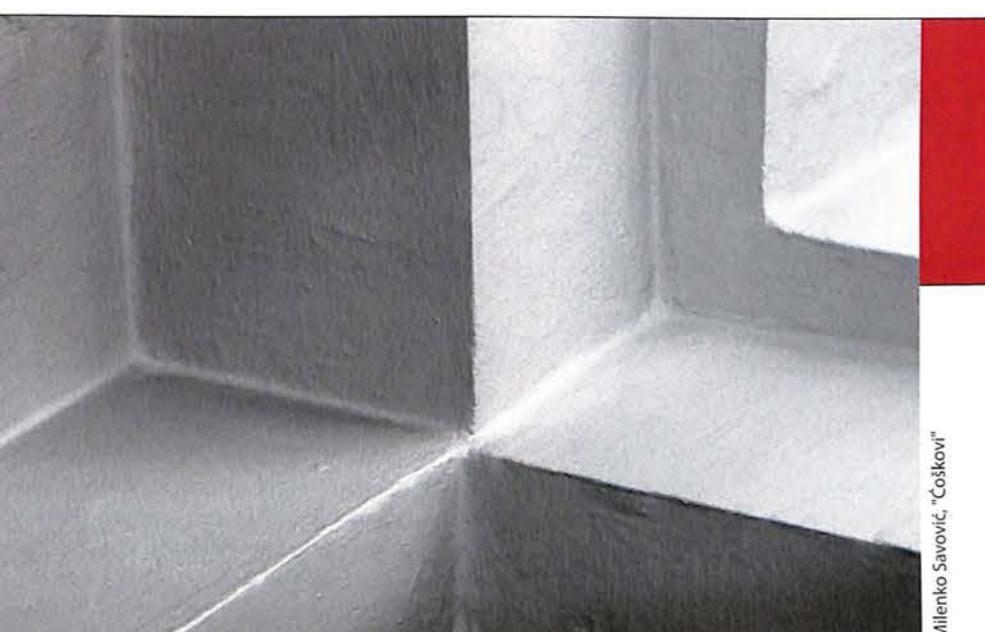

Marcin Karetta

Grzegorz Lesniewski

Ambasada Republike Poljske i Zavod za zaštitu prirode Srbije izložbom "Foto-ptice.pl" predstavili su odlične radove četvorice poljskih fotografa mlađe generacije. Marcin Karetta i Gżejżu Lešnjevski su 2002, 2006. i 2005. godine dobili počasnu titulu "fotograf godine", koju dodeljuje Poljski savez fotografa prirode. Bez ikakve sumnje, i Mateuš Matysiak (Mateusz Matysiak) i Cezary Pjuro (Cezary Pióro) dobiće jednog dana ovu titulu. Svi radovi na izložbi samo su mali odlomak bogatog opusa autora. Ipak, svaki od njih je u stanju da oduševi, kako veštje majstore fotografije, tako i ornitologe s bogatim iskustvom u posmatranju ptica. Ptičja lepta i fotografsko umeće učinili su Zavod za zaštitu prirode u Novom Sadu nezaobilaznim svakome ko voli prirodu, lepotu i umetnost. Realizaciju izložbe pomogli su časopis Refoto, firme Epson i BS Procesor.

Milenko Savović, "Čoškovi"

Dragiša Radulović, "Bosko Karanović"

Dani fotografije u Srbiji – IZLOŽBE

Dani fotografije u Srbiji predstavljaju po mnogo čemu jedinstvenu manifestaciju koju, pre svega, odlikuje izuzetno veliki broj dešavanja, od kojih su izložbe svakako najzanimljivije. Ove godine bilo je čak deset izložbi i projekcija digitalnih radova

Sedmo fotografsko okupljanje u Čačku počelo je 25. juna tribinom "Grad – duh mesta", u Likovnom salonu Doma kulture koju je vodio Đorđe Odanović – profesor na Akademiji umetnosti u Novom Sadu – katedra za fotografiju, koji je nastojao da predavanjem i video-projekcijom razotkrije tajne urbanog prostora. Istog dana otvorena je i izložba Foto-kino kluba "Čačak". Narednog dana u grad su stigli gosti iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Bugarske, a uveče su otvorene izložbe postavljene u Domu kulture: Republička izložba fotografije, izložba deset najuspešnijih autora FSS u prethodnoj godini, projekcija fotografija deset najuspešnijih fotografskih organizacija, izložba "Savremena fotografija Bosne i Hercegovine" i "Press photo Srbija".

U velikoj sali Doma kulture organizovane su projekcije izložbi: Republička izložba omladinske fotografije, izložba Danila Cvetanovića, Branislava Brkića i Milenka Savovića.

Održana je i Godišnja skupština Foto sveza Srbije (FSS), a istoga dana i berza foto-opreme. Program je nastavljen večernjim otvaranjem retrospektivne izložbe Dragiše Radulovića, a na kraju, otvorena je izložba "Iskorak", koju je priredio Branimir Karanović, profesor FPU u Beogradu.

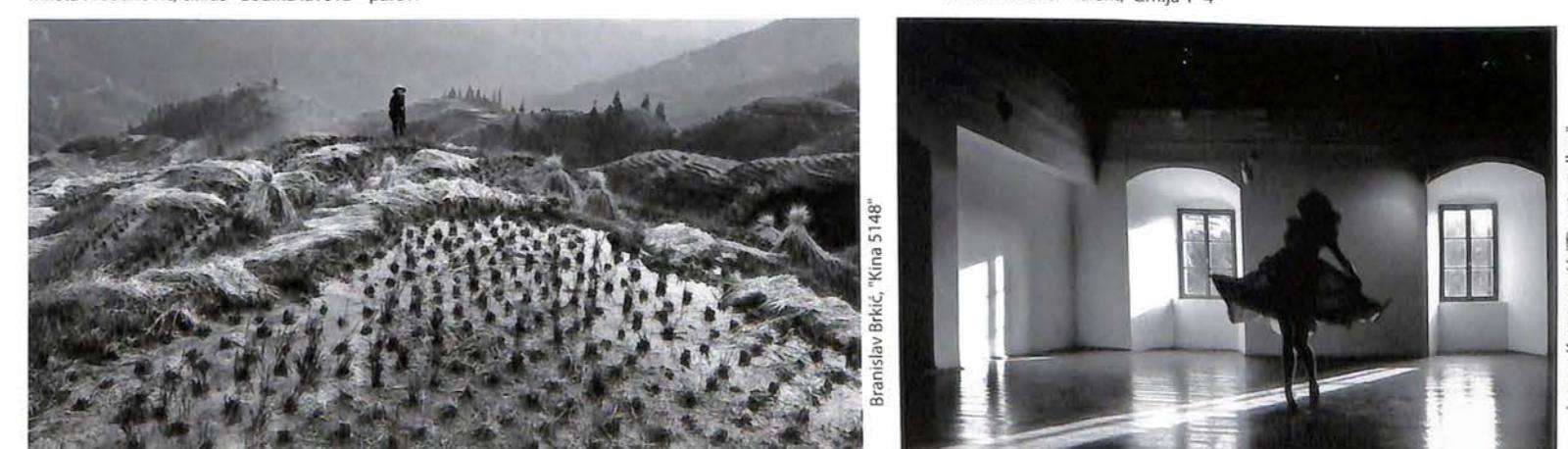
M. SAVOVIĆ

Mileta Prodanović, ciklus "Godina lavova – parovi"

Vladimir Perić – Talent, "Zmija 1–4"

Branislav Brkić, "Kina 5148"

Imrana Kapetanović, "Time travellers"

Susreti fotografije ARL 2009

Organizatori festivala ispred ogromne fotografije zapepljene na fasadu čekaju dolazak francuskog ministra kulture

Kada je reč o fotografiji, možemo slobodno reći da ono što Keln predstavlja za sajmove, to je ARL za festivale. Grad od 50.000 stanovnika nalazi se na jugu Francuske, u njenom najlepšem delu – Provansi. Svakog leta domaćin je najatraktivnijem fotografskom okupljanju na svetu "Les Rencontres D'Arles Photographie" (Susreti fotografije u Arlu), koji je podjednako privlačan i profesionalcima i amaterima

Postavka izložbe Giorgie Fiorie

Veliki atelje podeljen panelima za brojne izložbe

Izložba privatne kolekcije Nan Goldin u jednoj crkvi

Postavka izložbe Duanea Michalsa. Sve fotografije: Branimir Karanović

WORKSHOP PETERNEK

Radionica koje podučavaju zainteresovane i talentovane autore ima puno. Već dugo godina Workshop Peternek dokazuje da je nivo znanja koji polaznici ove jedinstvene radionice dobijaju izuzetno visok, jer su skoro svi pronašli svoje fotografsko mesto, što u našoj zemlji, što u inostranstvu

Za još jednu generaciju polaznika tri meseca prošla su munjevito. Rea Mucović, Nikola Jovanić, Vladimir Đurđević, Dušan Popović i Vladimir Stojanović svakog petka, subote i nedelje fotografisali su najraznovrsnijom opremom i na svim materijalima: od velikoformatnog Synara i sasvim sigurno prvih snimaka

Rea Mucović, "Crveni splav"

Vladimir Stojanović, "Stop"

Nikola Jovanić, "Prolaz"

Vladimir Đurđević, "Refleks"

ikad na formatu 9 x 12, preko srednjeformatnih Haselblad fotoaparata, do filma od 35 mm. Digitalni fotoaparati dolaze na kraju kada je "fotografski zanat", barem što se tiče tehnologije, izučen. Postojeće svetlo, topla rasveta i studijski fleševi postali su ubičajena stvar, iako se većina polaznika susretala samo s ovim pojmovima, a ne i uredajima. Prvi put imali su priliku i da snimaju modele, muške i ženske, od portreta i mode, pa sve do studijskih aktova. Treći mesec uvek je rezervisan za skeniranje i digitalnu obradu fotografija, završni deo rada u radionici kada se istovremeno odabiraju, obrađuju i povećavaju fotografije za lični portfolio. Broj odabranih fotografija ujedno predstavlja i ocenu rada svakog pojedinca, a ova generacija, po svemu sudeći, bila je više nego uspešna. Nova grupa već je formirana i njihove sposobnosti imaćemo prilike da vidimo. Kontakt telefon za prijavljivanje na radionicu je 064/11-10-920.

Dušan Popović, "Baloni"

canon
PROFESSIONALNI
CANON DSLR APARATI
OD SADA SA
GARANCIJOM OD 3 GODINE *

**3 GODINE
GARANCIJA**

Axel Foto d.o.o

Sarajevska 86

11000 Beograd

011/3617-562

BM Foto d.o.o

Jurija Gagarina 149 lok. 40

TC TOP SHOP, Novi Beograd

011/311-9988

Foto Oprema d.o.o

Surčinski put 1/o

11070 N. Beograd

011/7129-136

Color Foto

9 Jugovića 30

32000 Čačak

032/310-319

Važi samo za sledeće modelle:
EOS 40D, 50D, 5DMKII, 1DMKIII

* Garancija za EOS450D je 2 godine

REFOTO NA BILBORDIMA

Posle akcije Umetnost na ulicama iz 2005. godine kada se naš časopis promovisao na bilbordima preko fotografija naših poznatih fotografa, usledila je 2006. godine još jedna promocija, ali ovoga puta s vašim fotografijama. Velik uspeh bio je dovoljan podstrek da celu akciju ponovimo, i to opet s vašim fotografijama. Tokom avgusta i septembra 2009. šetajte Beogradom širom otvorenih očiju – možda baš vaša fotografija bude na nekom od bilborda

Najlepši poklon, ili potvrda uspešnosti, za fotografa jeste objavljuvanje njegove fotografije. A kad je ta fotografija metarskog formata i nalazi se na ulicama grada, sreć nema kraja. Po treći put spojili smo lepo s korisnim i vaše fotografije "iskoristili" da promovišemo našu zajedničku stvar zvanu "Refoto". U tome su nam pomogle firme: Alma Quattro koja je ustupila mesta za bilborde i Grafix gde su bilbordi odštampani. U narednih mesec dana po ulicama Beograda, biće izložene neke od vaših fotografija, koje u kombinaciji s našim logom kreiraju svojevrsnu nekomercijalnu kampanju za časopis. Pored fotografija, na bilbordima se nalaze i citati slavnih fotografa koji na specifičan način predstavljaju srž strasti prema fotografiji koju svaki delimo. Ovu akciju, časopis Refoto praktiče preko svoje veb-prezentacije (www.refoto.co.rs) na kojoj ćemo vas obaveštavati na kojim lokacijama, koji autori i kada imaju postavljen bilbord.

Bilbord s fotografijom Nemanje Živkovića iz Kovina u ulici Cara Dušana, Zoološki vrt

ČITAOCI ČIJE ĆE FOTOGRAFIJE BITI NA REFoto BILBORDIMA:

Dragan M. Babović, Beograd
Aleksandar Divjak, Novi Sad
Dragan Kostadinović, Beograd
Nemanja Knežević, Beograd
Saša Lazarević Korni, Beograd
Miroslav Georgijević, Novi Sad
Ognjen Topalović, Beograd
Svetlana Dingarač, Beograd
Zoran Imširagić, Beograd
Nemanja Živković, Kovin
Ivan Petrović Ipe, Ivanjica
Aleksandar Trajković, Niš
Ivica Kostić, Niš
Ivan Nikolić, Niš
Miloš Stojanović, Niš

Aleksandar Divjak, Novi Sad

Branislav Marković, Novi Sad

Dario Fužinato, Novi Sad

Miroslav Georgijević, Novi Sad

Lajoš Mesaroš Lajko, Perlez

Željko Đurić, Smederevo

Nebojša Rakić, Subotica

Tamás Tóth, Subotica

Slavica Dejanović, Temerin

Filip Tanasković, Valjevo

Ivana Ćutura, Zemun

Ronto Laszlo, Zrenjanin

Bilbord s fotografijom Nebojša Rakića iz Subotice preko puta hotela Taš

- Autoput za Zagreb, kod uključenja sa Bežanijske kose
- Trg Slavija, Marsala Tolbuhina
- Tošin bunar, isključenje s auto-puta ka Žemunu
- Bul. Oslobođenja, ostrovo pre raskrsnice sa Crnotravskom
- Karadordeva, ispod Brankovog mosta
- Bul. Mihajla Pupina, raskrsnica sa Bul. Nikole Tesle
- Bul. Nikolić Šešle, Kineska ambasada
- Omladinskih brigada, skretanje na auto-put ka aerodromu
- Mije Kovačevića, TK Crvene zvezde
- Borska (Banjica pet solitera)
- Majora Ilića, pijaca
- Vojislava Ilića, stadion FK Smederevo
- Mije Kovačevića, Bogoslovlja, okretница tramvaja
- Vladimira Tomanovića, izlaz sa auto-puta ka aerodromu
- Bul. kralja Aleksandra, posle raskrsnice sa Ustanickom
- Bul. Mihajla Pupina, pijaca – bivši Merkator
- Višnjička, sa Mije Kovačevića
- Mostarska petlja, garaža iz Kneza Miloša
- Bul. Oslobođenja, restoran Kovač
- Bul. kneza Aleksandra Karadordevića, iznad stadiona JNA
- Vojislava Ilića, Plavi most – izlaz
- Bul. Oslobođenja, Autokomanda, kružni tok, park
- Autoput (Bul. Arsenija Čarnojevića), kod isključenja iz Omladinskih brigada, izlaz

Bilbord s fotografijom Tamaša Tota iz Subotice kod Sindelićevog stadiona

Bilbord s fotografijom Dragana M. Babovića iz Beograda na Banjici

Bilbord s fotografijom Branislava Markovića iz Novog Sada na uglu Žičke i Branka Krsmanovića

Bilbord s fotografijom Željka Đurića iz Smedereva u ulici Vojislava Ilića kod Plavog mosta

Bilbord s fotografijom Lajoša Mesaroša Lajka iz Perleza na uglu Bul. Oslobođenja i Crnotravske

Bilbord s fotografijom Ivana Nikolića iz Niša iznad stadiona JNA

Bilbord s fotografijom Saše Lazarevića Kornja iz Beograda na Banovom brdu u Beogradu

Bilbord s fotografijom Filipa Tanaskovića iz Valjeva na Novom Beogradu kod Ušća

PRIREDIO: IMRE SZABÓ

Nikon PROJEKTOR, A FOTOAPARAT

"Nikon" je prvi na svetu predstavio kompaktni digitalni fotoaparat koji je ujedno i projektor. Najnoviji Coolpix S1000pj može da projektuje sliku VGA rezolucije dijagonale do 40 inča (to je oko 1 m), s maksimalne razdaljine od dva metra. Ovaj fotoaparat ima i daljinski upravljač, a opremljen je senzorom od 12,1 miliona piksela, petostrukim zum objektivom ekv. 28 – 140 mm i displejom dijagonale 2,7 inča. Isporučavaće se uz standardnu opremu za fotoaparat, ali i s video-kablom, daljinskim upravljačem ML-14, stalkom za projekciju ET-2 i potrebnim softverom, i to po preporučenoj ceni od 429 evra. Ako je potrebno, uz njega se može dokupiti i AC ispravljač EH-62F. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.refot.com i www.nikon.rs.

JOŠ PUN DŽAK NOVITETA

Pored najznačajnijeg novog modela refleksnog digitalnog fotoaparata Nikon D300s, koji predstavljamo u ovom broju, i pomenutog malog fotoaparata, ujedno i projektor, "Nikon" se ovog leta potudio da kupce obrađuje brojnim novim modelima digitalnih fotoaparaata. Prvi odozgo na listici bio bi **Nikon D 3000**, kojim se ovaj proizvođač opršta od modela D 40 i D 60 refleksnog digitalnog fotoaparata. Četvorocifreni broj u oznaci refleksnog fotoaparata s izmenljivom optikom ukazuje na to da se preuzimaju neke osobine D 5000. U njemu je CCD senzor sa deset miliona piksela, a autofokus radi na 11 polja. Ovaj fotoaparat trebalo bi da se prodaje za oko 450 evra bez objektiva ili 540 evra sa standarnim kit objektivom 18–55 mm. Pored ovoga, predstavljena su i tri nova modela kompaktnih digitalnih fotoaparaata. Nikon **Coolpix S70** je među njima najambiciozниji, ima senzor od 12 miliona piksela, displej osetljiv na dodir dijagonale 3,5 inča, s odnosom 16:9, preko koga se upravlja

ovim fotoaparatom i zum objektivom ekv. 28–140 mm. Predviđena cena mu je 379 evra. Sledeći je **Coolpix S 640** koji praktično ima iste karakteristike kao i prethodni samo što mu je displej dijagonale 2,7 inča i nije "Touchscreen", a uz to ima i dvostruku stabilizaciju slike, optičku i digitalnu, i jeftiniji je. Prodavaće se za 269 evra. Model **Coolpix S570** razlikuje se od prethodnog samo što nema optički stabilizator slike i njegova cena biće 219 evra. Poslednja dva modela moći će da se nađu i u raznim bojama. Korisnicima refleksnih digitalnih fotoaparaata ovog proizvođača ponuđena su i dva nova zum objektiva. **Nikkor AF-S DX f3,5–5,6/18–200 mm** je, u stvari, poboljšana verzija do sada veoma popularnog univerzalnog zuma, a najznačajnije je, čini se, kočnica koja ne dozvoljava da se objektiv izvlači sam dok se nosi na fotoaparatu i biće nešto skuplji, oko 900 evra. Predstavljen je i nov **Nikkor AF-S 70–200 mm f2,8/G ED VR II** sa znatnim poboljšanjima, ali i cenom od 2.480 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.refot.com i www.nikon.rs.

Kingston USB OD 256 GIGABAJTA

Uskoro će izgleda narezivanje fotografija na CD i video medije ili pak njihovo kopiranje na eksterne hard-diskove postati suvišno ukoliko se USB fleš memorije budu razvijale brzinom kao do sada, jer je upravo "Kingston" predstavio USB stick memoriju Data Traveler 300, koja ima kapacitet od 256 gigabajta, na koju se zapisuje brzinom od 10 MB u sekundi, a očitava 20 MB/s. U ovom momentu je cena ove memorije previsoka, 775 evra, ali kako smo već videli, cena memorije pada iz dana u dan, pa će možda i ovaj USB uskoro postati mnogo pristupačniji. Detaljnije potražite na: www.ingate.com.

Kingviewer ZA FILMADŽIJE

Pojavom Canon EOS 5D Mark II digitalnog fotoaparata i njegovog veoma dobrog video-zapisu, ukazala se potreba i za smišljanjem pomagala pomoću kojeg bi bila lakša kontrola slike na displeju fotoaparata dok je u "Live" modu, odnosno dok je podignuto ogledalo. U Nemačkom "Koenig Metalprojekte" odmah su priskočili u pomoć svima kojima nije mnogo da dodaju još 140 evra u svoje ljubimce i time olakšaju sebi uoštrevanje i praćenje slike na displeju fotoaparata koje je bilo znatno otežano, naročito na jakom svetlu. Za to je konstruisan tubus nazvan Kingviewer, koji u sebi ima bikonveksno sočivo 55 x 30 mm, ali i 10 dioptrija za one koji nose naočare. Ovaj vizir se na fotoaparat kači pomoću šrafa u lozu za

Fuji Film FUJI SA SUPERSENZOROM

"Fiji" je razvio novu tehnologiju senzora Super CCD EXR, koji prema prvim testovima daje veoma dobre rezultate u reprodukciji boja, ima veći dinamički opseg, a šum je znatno smanjen. On je ugrađen i u dva najnovija superzum modela, u **Finepix S200 EXR** i **F70 EXR**. U ovim modelima

fotoaparat uopravo EXR senzor daje mogućnost da se bira između prioriteta dinamičkog opsega, rezolucije, ili visoke osjetljivosti. U S200 EXR se nalazi senzor od 12 miliona piksela i zum ekv. 30,5 – 436 mm, a izgleda kao da je refleksni fotoaparat, dok je F70 EXR kompaktни digitalni fotoaparat sa senzorom od deset miliona piksela i desetostrukim zumom ekv. 27 – 270 mm. Oba ova fotoaparata u "Low Light" modu daju sliku s veoma malo šuma zahvaljujući tehnologiji spajanja jedne slike iz četiri u isto vreme snimljene fotografije. Cena prvog modela na tržištu biće oko 500 evra, a drugog 280 evra. Pored ovih, "Fiji" je predstavio još i nove kompaktne fotoaparate **Finepix Z35, A 170 i J30** sa senzorom od 10 i 12 miliona piksela i u raznim bojama. Više informacija: www.fujifilm.rs.

PRVI 3D KOMPAKTNI

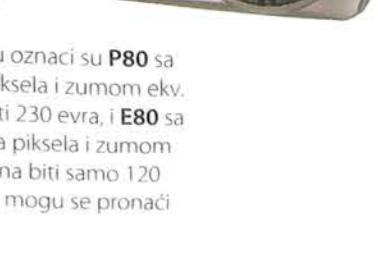
"Fiji film" je predstavio prvi 3D kompaktni digitalni fotoaparat na svetu. To je **Finepix Real 3D W1**, koji je najavljen na prošloj Fotokiniji, ali će se pred kupcima pojavit u septembru. Kompaktni digitalni fotoaparat sa dva objektiva (ekv. 35 – 105 mm), dva senzora od po deset miliona piksela, koji uz pomoć sasvim novog "3D Real Photo" procesora iz dve slike koje su snimljene u isto vreme, ali s malo pomerenim uglovim, sastavlja novu sliku u tri dimenzije. Na ovom fotoaparatu je i displej dijagonale 7,1 cm razvijen za posmatranje 3D fotografija. U naprednom 2D modu je moguće snimanje dve različite fotografije jednog motiva istovremeno, na primer, jedne širokougaonim, a druge teleobjektivom. Fotografije snimljene u 3D modu mogu se kasnije posmatrati bilo na novom digitalnom ramu "Fine Pix Real 3D V1" ili se štampati na specijalnom "lentikularnom" fotopapiru 10 x 15 ili 13 x 18 cm. Fotoaparat će se prodavati za oko 500 evra, a ram za 350 evra. Detaljnije pogledajte na: www.fujifilm.rs.

Pentax NOVI MALI PENTAXI

I "Pentax" je "doneo na svet" nove modele kompaktnih digitalnih fotoaparaata koji sada u nazivu imaju oznaku 80. Po nama, najznačajniji je nešto poboljšan model fotoaparata otpornog na vodu koji sada nosi oznaku **WS80**, a koji pored već poznate funkcije

"Pixel Track", koju je ovaj proizvođač uveo za smanjenje vibracija kod dužih ekspozicija, ima i HD video-funkciju rezolucije 1.280 x 720 piksela. U njemu je senzor od 12 miliona piksela, zum ekv. 35 – 175 mm, kažu da može da izdrži i puna dva sata pod vodom do dubine od 1,5 m, a koštaće svega 260 evra. Druga dva modela s brojkom 80 u oznaci su **P80** sa senzorom od 12 miliona piksela i zumom ekv. 28 – 110 mm, koji će koštati 230 evra, i **E80** sa senzorom od deset miliona piksela i zumom ekv. 32 – 96 mm, čija će cena biti samo 120 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.pentax.com.

Multiblitz NA STRUJU I AKUMULATOR

"Multiblitz" je predstavio najnoviju kompaktnu blic glavu koja može da radi i na struju, ali i na akumulator i koja ima naziv Profilux Plus. Biće ih u verziji od 200, 400 i 600 Ws i tvrde da se sa jednim punjenjem Propac akumulatora uz koji se isporučuje, čak i ona glava od 600 Ws moći da napravi i do 350 okidanja s punom snagom. Inače, sve glave imaju kontinualno pojačavanje i smanjivanje intenziteta svetla i uz njih se može koristiti sva druga "Multiblitz" oprema. Cena će im biti 554 evra za onu od 200 Ws, 770 evra za 400 Ws i 911 evra za 600 Ws, dok će Propac 1 akumulatori koštati 536 evra, a za Propac 2 će morati da se izdvoji 634 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.bogenimaging.de.

Toshiba NOVE MEMORIJSKE KARTICE

"Toshiba" je predstavila nove SDXC (SD Extended Capacity) memorijске kartice na koje se zapisivanje obavlja brzinom od 35 MB/s, a očitavanje 60 MB/s, dok se kod ovih kartica FAT32 sistem zamjenjuje novim exFAT sistemom. Ove kartice imaju kapacitet od 64 gigabajta. Pored njih, u isto vreme predstavljene su i nove SDHC memorijске kartice istog proizvođača s kapacitetom od 32 i 16 gigabajta, a one prve počeće masovno da se proizvode početkom iduće godine. Detaljnije pogledajte na: www.toshiba-memory.com.

Kodak Zi8

Kada je Džordž Istman (George Eastman) pred kraj devetaestog veka smislio reklamni slogan za tadašnje "Kodak" fotoaparate: "Vi pritisnite samo okidač, a mi ćemo uraditi sve ostalo", nije mogao sasvim sigurno ni da sluti da, početkom dvadeset prvog veka, ne postoji osoba na svetu, barem onom malo razvijenijem, a da kod sebe nema neki uređaj kojim može da snimi fotografiju ili video-zapis, bio to baš fotoaparat ili mobilni telefon. Tako su u "Kodaku" sada smislili nov fotoaparat – video-kameru koju su nazvali Kodak Zi8 i koja ima senzor od pet miliona piksela, displej diagonale 2,5 inča i četvorostruki zum, ali samo digitalni koji foto ili video zapis beleži na SD/SDHC memorijске kartice i to video u punoj HD rezoluciji 1.920 x 1.080 piksela sa 30 sličica u sekundi. Ovaj fotoaparat, kojim se rukuje veoma lako, sa svega nekoliko dugmadi, prodavaće se od jeseni u Nemačkoj za 200 evra. Detaljnije pogledati na: www.kodak.de.

Olympus OLYMPUSOVA LETNJA PONUDA

Najveći novitet leta iz ove firme jeste fotoaparat PEN E-P1, koji smo predstavili već u prošlom broju i o kojem u ovom imamo opširniji test (i koga je i potpisnik ovih redova imao kod sebe na probi nekoliko dana), a koji je, kako smo upravo pred izlazak ovog broja saznali, dobio i EISA nagradu kao najbolji fotoaparat u 2009–2010. godini. Predstavljeni su, takođe, i novi modeli kompaktnih digitalnih fotoaparata. Najnoviji je Olympus μ-7010, koji u sebi ima senzor od 12 miliona piksela, zum objektiv ekv. 28 – 102 mm, a predviđena cena mu je oko 320 evra. U FE seriji ima čak četiri nova modela. I ovi fotoaparati imaju u sebi kao i oni prethodni senzor od 12 miliona piksela i displej diagonale 2,7 inča, ali je u **FE 5020** zum ekv. 24 – 120 mm, u **FE 4000** je ekv. 26 – 105 mm, zatim u **FE 46** ekv. 36 – 180 mm i na kraju u **FE 26** je zum ekv. 36 – 108 mm. Njihova cena će se kretati između 100 i 180 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.olympus.rs.

Reflecta FOTO- DIGITALIZATOR

I dalje postoje u fiokama i kutijama mnoge fotografije, negativi i dijapositivi koji vane za digitalizacijom. Za one koji ne žele da se muče sa skenerima, komplikovanim softverom i ko zna čime još, nemačka "Reflecta" osmisnila je uređaj koji su nazvali fotodigitalizator, odnosno Reflecta Imagebox. Njime se pomoću CMOS senzora mogu digitalizovati brzo i na veoma jednostavan način fotografije do formata 10x15 cm i dijapositivi i negativi lajka formata, bilo da su u trakama ili u 5x5 dijaramicama i to u rezoluciji od 1.800 piksela, odnosno kvalitet će biti kao da je fotografija snimljena fotoaparatom koji ima senzor od pet miliona piksela. U radnjama bi trebalo da se pojavi od sredine avgusta i to po ceni od 130 evra, a uz njega će se isporučivati i softveri Cyber View CS i Adobe Photoshop Elements 5. Detaljnije na: www.reflecta.de.

Sony ZA MRAK

Najnovije dostignuće koje je razvio istraživački tim "Sonija" nazvan je ExmorR senzor i on u odnosu na tradicionalni CMOS senzor omogućuje dvostruko veću osetljivost s istim kvalitetom slike. To je postignuto zahvaljujući tome što je ovaj senzor "prosvetljen" otpozadi i prvi fotoaparati u kojemu je on ugrađen jesu Sony Cyber-Shot DSC-HX1 superzum, DSC-TX1 i DSC-WX1. To su digitalni fotoaparati koji sasvim dobro podnose slabu svetlu i fotografije snimljene u tako lošim svetlosnim uslovima karakteriše znatno umanjen šum. One su, takođe, mnogo jasnije u odnosu na one snimljene u sličnim uslovima sa do sada uobičajenim CMOS senzorima. Pomoću druga dva modela, zahvaljujući sasvim novom softveru, moguće je i snimanje panoramskih fotografija od 185 ili 256 stepeni u krug, čija će krajnja dimenzija biti 7.152 x 1.080 piksela. Pri tome, TX1 ima zum objektiv ekvivalenta 35 – 140 mm, senzor od 10,2 miliona piksela, displej diagonale 3 inča i to je sve smešteno u kućište čija je debljina svega 17 mm, a cena će mu biti oko 380 evra. Model WX1 ima petostruki zum

objektiv ekvivalenta 24 – 120 mm, senzor mu je isto od 10,2 miliona piksela, ali mu je displej diagonale 2,7 inča i njegova će cena biti oko 350 evra. U superzumu HX1 je senzor od devet miliona piksela, po izgledu podseća na refleksni fotoaparat, a zum mu je ekvivalenta 28 – 560 mm i cena mu je oko 390 evra. Pored ovoih modela predstavljeno je i postolje IPT – DS1 koje je namenjeno za TX1 i WX1, kojima se na žurkama može podesiti automatsko fotografisanje uz pomoć prepoznavanja lica ili smeha, a da pritom fotoaparat u saglasju s ovim postoljem može da se pomera i da zurnira sam. Cena ovog dodatka je oko 150 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.sony.rs.

PANASONIC

Brži, manji i pametniji

"Panasonic" je pre zvaničnog objavljuvanja novih proizvoda na "Panasonic Optical seminaru", u Lisabonu, okupljenim evropskim novinarima pružio priliku da probaju četiri nova modela kompaktnih digitalnih fotoaparata i dve nove kamere. Iz svega što su nam predstavili u Lisabonu, može se zaključiti da "Panasonic" ubrzano ostvaruje svoje ambiciozne planove da bude vodeći proizvođač kompaktnih digitalnih fotoaparata

Tri najvažnija poboljšanja kod svih novih Lumix digitalaca su sledeća: efikasnija optička stabilizacija slike zahvaljujući novom "POWER O.I.S." koji se mnogo bolje nosi s niskofrekventnim potresanjima fotoaparata i samim tim daje oštire fotografije. Drugo, nova konstrukcija objektiva koja zahvaljujući ultratankim asferičnim sočivima od svega 0,3 mm omogućava da objektivi budu manji i da imaju veći raspon žižne daljine, a dodatno su smanjeni i refleksi unutar objektiva.

Treće poboljšanje jeste brzina izoštravanja koja je uvek problem kod kompaktnih digitalnih fotoaparata, a sada iznosi svega 0,3 sekunde, što je duplo brže od Lumixa iz prethodne generacije. To je postignuto zahvaljujući tome što se sada neke operacije, kao što su podešavanje objektiva i displeja, obavljaju paralelno pre ili posle procesa izoštravanja. Unapređen je sistem za prepoznavanje lica gde je sada moguće da fotoaparat prepozna tri osobe i da ih označi po imenu, a prethodno je potrebno da se tri osobe registruju po imenu.

Panasonic Lumix DMC-FZ38 predstavnik je u ultrazum kategoriji kompaktnih digitalnih fotoaparata s rasponom zum objektiva od 18 puta, koji pokriva ekvivalentnu žižnu daljinu od 27 do 486

mm za format od 35 mm. Menja popularni FZ28 kojem je sada povećana rezolucija sa 10,1 na 12,1 milion piksela. Pored pomenutih poboljšanja za čitavu novu generaciju Lumix digitalnih fotoaparata može da snima i video-zapis u HD kvalitetu u AVCHD Lite (MPEG-4) ili QuickTime Motion JPEG formatu. Ima dugme kojim se direktno snima video-zapis, a moguće je potpuno ručna kontrola parametara kao što su brzina zatvarača i otvara blende radi postizanja kreativnih efekata, a zvuk snima u stereo kvalitetu.

Pored inteligentne automatike koja treba da pojednostavi fotografisanje onima koji nemaju previše znanja o fotografiji, oni malo iskusniji biće oduševljeni mogućnošću podešavanja velikog broja parametara. Maksimalna brzina zatvarača je 1/20.000 sekundi, a fotografije je moguće snimati i u sirovom RAW formatu. Ima ugrađenu internu memoriju od 40 MB, a fotografije memoriše na SD/SDHC memorijsku karticu. displej je diagonalne 2,7 inča i ima elektronsko tražilo, a za napajanje koristi punjivo Li-jon bateriju, s kojom je moguće snimiti oko 470 snimaka.

Panasonic Lumix DMC-ZX1 je sasvim nova serija Lumix digitalnih fotoaparata koja ima lep i stilski doteran dizajn s

veoma moćnim zum objektivom s optičkim stabilizatorom. Objektiv ima raspon od osam puta i pokriva ekvivalentnu žižnu daljinu od 25 do 200 mm za format od 35 mm. Ovo je moguće upravo zahvaljujući novim, tanjim asferičnim sočivima. Ima senzor s rezolucijom od 12,1 miliona piksela i nov Venus Engine V procesor za obradu snimljenih fotografija. Inteligentna automatika (IA) radi besprekorno, a tu je i veliki broj drugih automatskih načina podešavanja parametara. Sve to omogućava jednostavno fotografisanje i snimanje video-zapisu u HD kvalitetu. displej je diagonalne 2,7 inča, a za napajanje koristi punjivo Li-jon bateriju, s kojom je moguće snimiti oko 330 snimaka. Proizvodiće se u pet različitih boja.

Ako ste ljubitelj pokretnih slika, onda će vam biti zanimljive dve nove, izuzetno kompaktne digitalne kamere koje snimaju u punom HD kvalitetu s rezolucijom od 1.920 x 1.080 piksela, a imaju masu svega 227 grama. Obe kamere HDC-SD10 i HDC-TM10 imaju identične karakteristike kao što su: 16 puta optički zum objektiv s naprednom optičkom stabilizacijom slike, inteligentna automatika i spremne su za snimanje samo 1,9 s nakon uključivanja. Model HDC-SD10 za memorisanje snimljenog materijala koristi SD/SDHC memorijsku karticu, a HDC-TM10 ima još plus 8 GB ugrađene interne memorije. Cene svih novih fotoaparata biće poznate u septembru, a više informacija možete potražiti na sajtu: www.panasonic.co.rs.

B. BJELICA

Panasonic Lumix DMC-FX60 zameniče fotoaparate Lumix FX40 i FX48 koji pripadaju kategoriji fotoaparata modernog dizajna. Ima objektiv s rasponom od pet puta i pokriva ekvivalentnu žižnu daljinu od 25 do 125 mm za

NIKON D300s

Osveženje ili nešto više

BORIS BJELICA

U poslednje dve godine Nikon D300 kao najbolji "Nikonov" D-SLR fotoaparat sa APS-C veličinom senzora bio je dosta uspešan u svojoj kategoriji, a njegov naslednik s prefiksom "s" dodatno je osveženje. On nudi nekoliko novih mogućnosti kao što su: snimanje video-zapis i prostor za dva tipa memorijskih kartica.

Efektivna rezolucija od 12,3 miliona piksela ostala je ista, a koliko je zaista "Nikon" uneo nešto novo kod ovog fotoaparata, pročitajte u nastavku našeg testa

Ugrađeni blic sada pokriva veće vidno polje koje odgovara objektivu od 16 mm, a kada se u meniju aktivira komander, režim rada može bežično da upravlja s potpunom TTL kontrolom rada sa drugim eksternim blicevima SB-900, SB-800, SB-80 i SB-R200. Synchronizacija za rad sa blicem je 1/250 s, ali je moguća i visoka synchronizacija.

MALO PROMENA: Razlike u izgledu, dimenzijama i konstrukciji između D300 i novog D300s veoma su male i moglo bi se reći da ovi modeli izgledaju potpuno identično. Napravljen je, takođe, od legure magnezijuma, dobro je zaštićen od uticaja prašine i vlage. Rukohват su presvučeni mekanom gumom, te fotoaparat veoma udobno leži u ruci. Ključne komande su kao i kod modela D300 – logično postavljene i jednostavne za korišćenje, a moguća je dobra prilagodljivost komandi fotoaparata potrebama korisnika. Funkcijskom dugmetu možemo zadati određenu ulogu, a to isto izvodljivo je i s dugmetom za kontrolu dubinske oštirine i AE/AF dugmetom. Najviše promena ima na zadnjem delu fotoaparata. Prva je da ima isti džozistik kao D3 i D700 s centralnim dugmetom, čime je rukovanje mnogo prijatnije, a njime se ujedno pokreće i zaustavlja snimanje video-zapis. Dobio je i dva nova dugmeta: "Lv" dugme kojim se direktno aktivira živi prikaz slike i "info" dugme koje kada jednom pritisnemo, vidimo na displeju sve postavljene elemente za fotografisanje, a pritiskom drugi put možemo prečicom promeniti neke parametre bez ulaska u meni.

Nasledio je ista vrata prostora za memorisku karticu kao što ima D700, ali sada može da koristi dve vrste najpopularnijih memorijskih kartica: SD i CF. Ovo će sigurno obradovati sve koji, na primer, prelaze sa D80 ili D90 na veći nivo jer će moći iskoristiti svoje SD kartice. Nema posebne bravice za otvaranje vrata, već se ona otvaraju tako što se povuku unapred, što je možda mali korak unazad u odnosu na D300, ali mesta za nju nije bilo jer se tu nalazi dugme "info".

Ima tražilo koje pokriva 100% vidnog polja, što nam omogućava precizno kadriranje, a slika u njemu je jasna, svetla i ne zamara oči. Na displeju unutar tražila moguće je videti veliki broj informacija koje su nam porebne u toku fotografisanja. Staklo napravljeno od tečnog kristala izmedu prime i mat stakla daje lepo osvetljen prikaz AF polja. Ako to želimo, u meniju možemo aktivirati pomoćne vertikalne i horizontalne linije koje nam mogu koristiti prilikom snimanja arhitekture i nema potrebe za kupovinom i komplikovanim menjanjem mat stakla. Jedino mu nedostaje unutrašnji zatvarač za okular kao što ima na primer D3 i D700, već se on isporučuje kao poklopac DK-5.

Pored klasičnog video-izlaza ima i HDMI video-izlaz za prikaz fotografije i video-zapis na televizorima visoke rezolucije, a ovo je prvi "Nikonov" D-SLR fotoaparat koji ima priključak za eksterni mikrofon.

Njegov prethodnik D300 napravio je prilično veliki uticaj na kategoriju poluprofesionalnih D-SLR fotoaparata tako da i danas, dve godine nakon što se pojavio, u većini segmenta ostao je daleko ispred konkurenčije. Sve ovo navelo je "Nikon" da svoj vodeći D-SLR fotoaparat sa APS-C formatom senzora samo poboljša i unapredi dodacima koji su već videni kod "Nikonovih" fotoaparata, kao što su: virtualni horizont koji ima D3 i D700 ili video-zapis koji imaju D90 i D5000.

Ako vam je u tehničkim karakteristikama važan podatak koliko miliona piksela ima digitalni fotoaparat, onda će vas D300s razočarati jer ugrađeni CMOS senzor ima istu efektivnu rezoluciju od 12,3 miliona piksela, s mogućnošću izbora osjetljivosti od ISO 200 do 3.200 i proširenjem na ISO 6.400 (Hi1) i ISO 100 ekvivalentno za (Lo1).

I ON S VIDEO-ZAPISOM: Video-zapis više nije novost kod D-SLR fotoaparata i ovo je treći "Nikonov" fotoaparat s ovom mogućnošću. Snima video-zapis sa zvukom u HD rezoluciji od 1.280 x 720 (720 p) sa 24 sličice u sekundi u AVI formatu. Vreme video-zapisu ograničeno je na 5 minuta u maksimalnoj rezoluciji ili na 20 minuta s nižim rezolucijama i preporučuje se da memoriski kartici bude većeg kapaciteta od 2 GB. Ako pritisnemo dugme označeno sa AF, za vreme video-zapisu može da radi automatsko izoštravanje, čija bi brzina mogla da bude malo bolja, a kod izoštravanja se čuje rad autofokusnog motora na zvučnom zapisu. Ovaj neželjeni efekat može se izbegić ako se priključi i koristi eksterni stereo-mikrofon. Kao što sam i ranije naglašavao poredeći video-zapis sa HD amaterskim kamerama, daleko veći senzor na ovom fotoaparatu obezbeđuje bolji kvalitet slike, bolju kontrolu dubinske oštirine i fantastične ISO karakteristike tokom snimanja u uslovima kada je svetlo slab. Snimanje HD video-zapisu pokreće se iz "Live View" načina rada pritiskom na dugme "OK". Jedino što ergonomija fotoaparata ne dozvoljava isti komfor kao kada snimamo kamerom. Brzina automatskog izoštravanja nije na istom nivou, a i vreme snimanja video-zapisu je ograničeno. Ovu mogućnost snimanja video-zapisu treba posmatrati samo kao dodatak na već odlične karakteristike koje ovaj fotoaparat ima i daje vam opciju pravljenja zapisu u vidu pokretnih slika kad vam zatreba. I pored toga što je mogućnost snimanja video-zapisu kod D-SLR fotoaparata nova (pojavila se pre godinu dana), već se mogu videti snimljeni kratki filmovi i reklamni spotovi.

Ovaj fotoaparat koristi za napajanje istu EN-EL3a bateriju kao njegov prethodnik D300, a i većina ostalih "Nikonovih" D-SLR fotoaparata D80, D90, D200, D300 i D700. S njom imamo preciznu informaciju o istrošenosti i veku trajanja baterije. Mali je potrošaj energije, pa je sa jednim punjenjem moguće snimiti oko 950 snimaka, naravno, kada se ne koristi živi prikaz slike. Pohvalno je i to što je "Nikon" zadražao isti dodatni nosač baterija s vertikalnim rukohvatom MB-D10 koji koristi Nikon D300 i D700, pa ako ga poseđujete, nećete ga morati kupovati. Montaža na fotoaparat ne zahteva da se vadi baterija i skida poklopac za baterije s fotoaparata, već je dovoljno

BRŽI I TIŠI: Sada može da snimi 7 fotografija u sekundi, što je za jedan snimak više nego što je mogao D300, a kada se koristi dodatni nosač baterija s vertikalnim rukohvatom MB-D10 u kombinaciji s baterijom EN-EL4 ili AC adapterom, može se napraviti osam snimaka u sekundi, što je zaista impozantno za ovu klasu fotoaparata. Novina je i tih način rada koji možemo videti i kod fotoaparata D5000. U tom slučaju usporava se i odlaze vraćanje ogledala dok god je prst na okidaču i na taj način prigušuje se zvuk i omogućava diskretnije fotografisanje.

Autofokusni sistem nije menjан i ima 51 autofokusno polje, od čega njih petnaest ima senzore koji su krstasto orientisani i prilagođeni radu u slabijim svetlosnim uslovima i s objektivima s manjom svetlosnom jačinom od f/5,6. Ako vas veliki broj autofokusnih polja zbujuje, možete ih smanjiti i na jedanaest. Automatski izbor AF polja u kombinaciji sa "D" ili "G" tipom objektiva može da razlikuje lik čoveka od pozadine, čime je znatno poboljšan autofocus u odnosu na dosadašnji prioritet na bliži objekat. Kod dinamičkog izbora AF polja pored selekcije da li da koristimo 51, 21 ili 9 polja, možemo izabrati i 3D praćenje objekta gde fotoaparat pamti objekat koji je izoštrio i prati njegovo kretanje. Na ovaj način povećani su preciznost i pouzdanost izoštravanja objekata koji se krežu. Fina kalibracija autofocusa prema fotoaparatu ili objektivu sada je standardna mogućnost za ovu klasu fotoaparata. Može da se registruje dvadeset različitih tipova objektiva koje će fotoaparat sam prepoznati kada se na njega stavi objektiv. To znači da će fotoaparat razlikovati, na primer, objektiv 85

Kada otvorite poklopac za memorisku karticu, videćete da on sadrži prostor za dve memoriskе kartice: CompactFlash i SD, koje mogu da rade paralelno ili serijski (može se koristiti ukupni kapacitet obe memoriskih kartica, snimati na obe kartice iste fotografije, snimati na jednoj fotografiji, a na drugoj video-zapis, snimati na jednoj fotografiji u RAW formatu, a na drugoj u JPEG i kopirati fotografije sa jedne na drugu memorisku karticu).

Dobio je dva nova dugmeta. "Lv" dugme kojim se aktivira živi prikaz slike kao kod fotoaparata D90 i D5000, a izdvojeno "info" dugme ima istu ulogu kao i kod D700, kada ga jednom pritisnemo vidimo na displeju sve postavljene elemente za fotografisanje, a pritiskom drugi put možemo prečicom promeniti neke parametre bez ulaska u meni.

mm f/1,8 od objektiva 35 mm f/1,8 i automatski će užeti u obzir finu korekciju koju smo uneli, ali ako su objektivi istog tipa, na primer, 35 mm f/1,8, korekcija će za oba objektiva biti ista.

Podešavanje parametara (Picture Control sistem) u samom fotoaparatu koji utiču na kvalitet snimljene fotografije (boja, ton, osvetljenost, kontrast, oština i zasićenost boja) ostao je isti kao kod modela D300. Sistem za podešavanje parametara ima četiri unapred podešena parametra (Standard, Normal, Vivid i Monochrome), a možemo kreirati i sopstvene parametre za fotografisanje koje zatim imenujemo prema situacijama u kojima fotografšemo. Na grafikonu Picture Control sistema vidi se pregled svih podešenih parametara. Ono što se razlikuje od prethodnika jesu dva nova parametra za podešavanje kada se aktivira "D-Lighting" opcija, a to su "Auto" i "Extra High", koja trenutno optimizuje reprodukciju tonova u senkama i visokim tonovima, smanjuje potrebu za obradom fotografija u računaru, što je veoma zahvalno za brz reporterski rad, a i za sve one koji ne žele da naknadno obrađuju snimljene fotografije.

Kod njega se sada živi prikaz slike na displeju direktno aktivira na "Lv" dugme i izoštravanje na osnovu kontrasta daleko je brže (identičan sistem koriste kompaktni digitalni fotoaparati), ali je još daleko od standardnog izoštravanja za D-SLR i može biti upotrebljiv samo za studijsko fotografisanje ili snimanje statičnih objekata. Kod izoštravanja koristi AF-ON dugme, a kod živog prikaza slike moguće je direktno na displeju videti rezultate kod promene balansa belog, virtualni horizont, prikaz pomoćnih

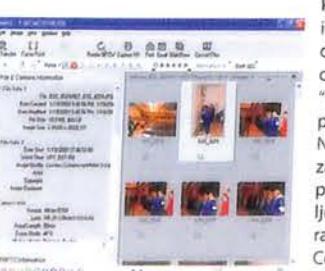

UKRATKO: RAZLIKE IZMEĐU D300 I D300s

- Može da snima video-zapis s automatskim izoštravanjem tokom snimanja;
- ima još prostor i za SD memorisku karticu;
- može da snimi sedam snimaka u sekundi;
- posebno dugme za živi prikaz slike i Info dugme;
- interaktivni prikaz displeja s mogućnošću promene pojedinih parametara;
- virtualni horizont;
- nov džojstik s centralnim dugmetom;
- tiki način rada.

Uz fotoaparat dobija se CD (Software Suite) sa programima View NX, Nikon Transfer, Picture Control Utility i Nikon Capture NX2, probnu verziju na 60 dana. View NX je program sa kojim možete brzo i jednostavno obaviti pregled snimljenih fotografija, selekciju, organizaciju snimljenih fotografija i osnovnu manipulaciju. S njim možete konvertovati RAW u JPEG format sa mogućnošću podešavanja balansa belog.

korekcije ekspozicije i kontrole slike. Za ozbiljniji rad i najbolji obradu "Nikonovog" RAW (NEF) formata potrebno je da kupite Nikon Capture NX2, a za kontrolu i direktno prebacivanje snimljenih fotografija u računar tu je Camera Control Pro 2.

	+ Kvalitet izrade tela i rukovanje, brzina fotografisanja, može da koristi dva tipa memoriskih kartica, odličan kvalitet snimljenih fotografija i s višim ISO osetljivostima, snimanje video-zapis, meni za obradu fotografija, GPS dodatak.
- Nije moguće blokirati ogledalo kada se koristi živi prikaz slike, cena bi mogla da bude približnja sadašnjoj ceni njegovog prethodnika.	- Nije moguće blokirati ogledalo kada se koristi živi prikaz slike, cena bi mogla da bude približnja sadašnjoj ceni njegovog prethodnika.

OCENA

konstrukcija i rukovanje	*****
možnosti	*****
kvalitet fotografije	*****
softver i opremljenost	*****
cena / kvalitet	*****
ukupna ocena	*****

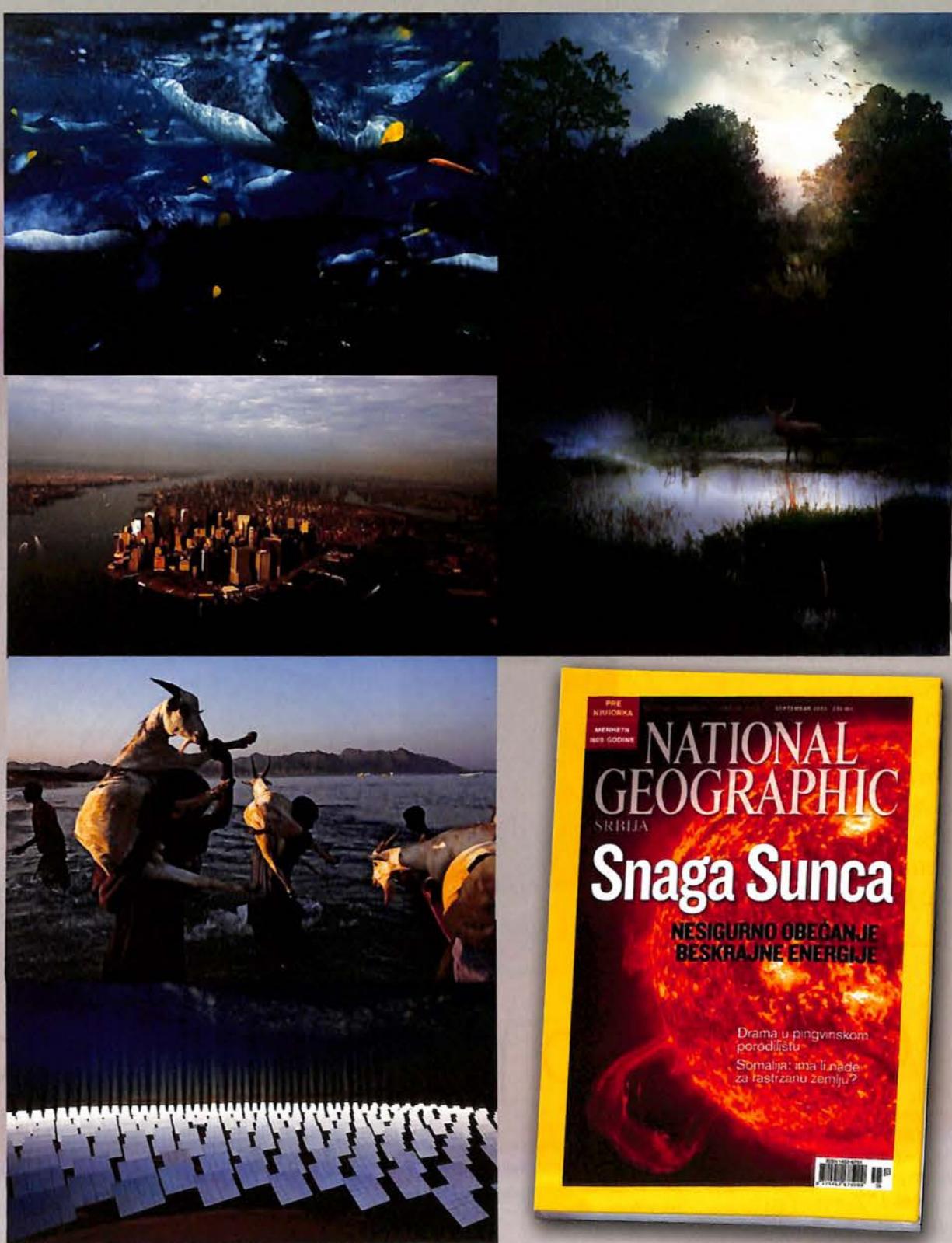
► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	NIKON D300s
Cena (sa PDV)	161.405 din. (1.699 evra)
Priklučak za objektiv–bajonet	Nikon F-bajonet
Faktor uvećanja žižne daljine	1,5x
Tip senzora / veličina	CMOS / 23,6 x 15,8 mm
Odnos strana senzora	1,5 (3:2)
Maksimalni efektivni broj piksela	12,3 miliona piksela
Format u kojem snima	JPEG, TIFF, RAW, RAW + JPEG, AVI M-JPEG (video-zapis)
Tražilo	pokriva 100 % vidnog polja, korekcija dioptrije –2 do +1 m ⁻¹
Displej	3 inča (7,65 cm) TFT LCD sa 921.000 pikselom
Autofokus / krstasti senzora / osetljivost za ISO 100	sistem sa 51 AF poljem / 15 krstastih / –1 do 19 EV, izoštravanje na osnovu kontrasta kod živog prikaza slike na displeju
AF osvetljivač	da
Brzina zatvarača	30 s do 1/8.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/250 s
Eksponacijski režimi rada	P, A, S i M
Merni sistem	3D Color Matrix II u 1.005 segmenta, centralno i spot (2 %)
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i ručno (od 200 do 3.200 s korakom 1/3) Lo (ISO 100) ili Hi1 (ISO 6.400)
Korekcija ekspozicije	+/-5 EV (korak 0,3 EV)
Korekcija snage blica	–3 do +1 EV (korak 0,3 EV)
AutoBracketing	2 snimka ili 9 snimaka s korakom +/- od 0,3 do 1 EV
Balans belog	Auto, 6 definisanih opcija, prethodno izmerenih i u kelvinima
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	da / da
Ugrađeni blic	GN 12 (ISO 100) i pokriva polje objektiva do 16 mm
Blic TTL sistem	i-TTL
Tip memoriske kartice	CompactFlash tip I i SD/SDHC
Daljinski okidač	elektronski žičani MC-36/30
Nosač baterija s vertikalnim rukohvatom	da (MB-D10)
Kontrola dubinske oštchine	da
PictBridge standard	da
Živi prikaz slike na displeju	da
Snimanja video-zapis	da
Stabilizacija slike	ne
Priklučci	USB 2.0, video-izlaz, HDMI, daljinski okidač, X sinhro priključak, mikrofon i AC adapter
Napajanje	Li-jon baterija EN-EL3e (1.500 mAh), s MB-D10 može da koristi i jednu EN-EL3e ili EN-EL4a ili osam AA baterija
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 950 snimaka
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiva)	147 x 114 x 74 mm / 840 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija EN-EL3e, punjač MH-18a, kaš, poklopac za displej BM-8, USB i video-kabl, poklopac BF-1A, okular DK-23 i poklopac za okular DK-5, softver VIEW NX
Informacije	REFOT B, www.refot.com, 011/ 64-56-151

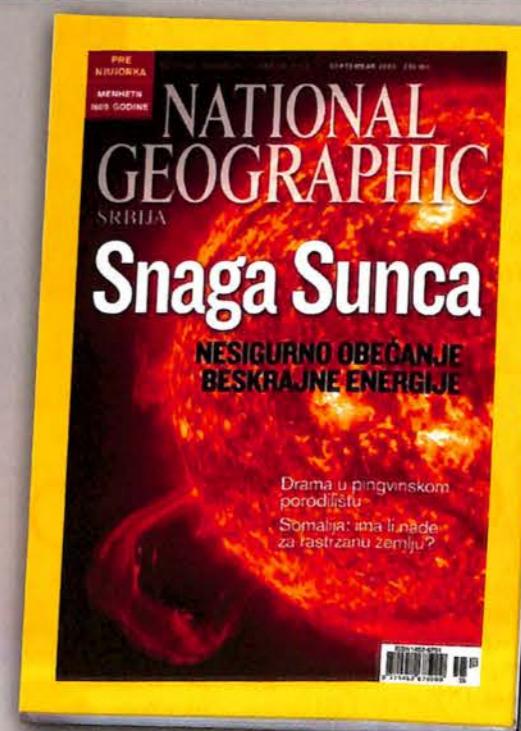
KARAKTERISTIKE

vreme spremnosti za rad	0,13 s
vreme zapisa na memorisku karticu ¹ / veličina ²	JPEG 0,8 s / 6 MB RAW (12bit) 1,2 s / 19,5 MB RAW+JPEG 1,9 s / 25,5 MB
brzina kontinualnog fotografisanja	7 snimaka u sekundi, 8 snimaka u sekundi kada se koristi MB-D10 sa baterijom EN-EL4a ili AC adapter

NOVI BROJ U PRODAJI

SVAKOG MESECA
ZAJEDNO
OTKRIVAMO
SVET

NATIONAL GEOGRAPHIC
SRBIJA

OLYMPUS PEN 1

Te davne 1959. godine dok su Amerikanci i Sovjeti pravili atomske bombe, a moj tata kretao u prvi osnovne, inženjeri iz kompanije "Olympus" razmišljali su na malo čudan način u odnosu na konkureniju i rešili da fotografima ponude sistem koji, o kakve li nepravde, nije postao sinonim za kompaktnost, iako je to zaslužio

Sve je počelo pre pola veka...

Reč je, naravno, o Pen fotoaparatu. Nepravda je delimično ispravljena jer je čudno razmišljanje postalo sinonim za pomenute inženjere iz "Olympusa", pa su nas tako posle 50 godina opet prijatno iznenadili... Napravili su fotoaparat koji se voli i mrzi u isto vreme, fotoaparat koji žele svi, koga je teško "priputiti", ali kada se jednootvara uspe u tome postaje najverniji pratičar i putnika i pesnika. Rečima je teško opisati prvi susret s digitalnim Penom, ali recimo da bi to moglo da se poređe s bliskim susretom treće vrste... Nastavak sage iz vremena Hladnog rata počinje 2003. godine kada je drugovima iz "Olympusa" palo na pamet da naprave digitalni SLR sistem koji se zasniva na senzoru čija je veličina približna polovini formata od 35 mm i iznosi 18x13.5 mm. Roden je

"Four thirds" (Četiri trećine) sistem, koji će sledećih godina biti predmet velikih kritika jer potencijalne prednosti manjeg senzora nisu u potpunosti iskorisćene, dok su mane u vidu nešto slabijeg kvaliteta slike na višim ISO vrednostima izbijale u prvi plan i odbijale mnoge potencijalne kupce. Poslednjih nekoliko godina to se malo promenilo i "Olympus" je izbacio nekoliko primamljivih modela vrlo skromnih dimenzija, ali velikih mogućnosti, a u stopu ih je pratio "Panasonic" sa svojim ekskluzivnim "lajkolistikom" fotoaparatima. I tada, na veliku radost fotografa, dolazi najava za evoluciju "4/3" u vidu "Micro four thirds" (mikro četiri trećine) koncepta, koji je podrazumevao izostavljanje ogledala i prelazak na elektronski prikaz prilikom kadriranja na displeju i autofokusni sistem koji se zasniva na

detekciji kontrasta. Jednostavnije rečeno, kao kod malih digitalaca. Prvi četvorotrećinski fotoaparat izbacio je "Panasonic" i njihov G1 naišao je na veoma dobar prijem, ali "Olympus" je više zapazio maštu prikazujući koncept džepnog fotoaparata s izmenjivim objektivima. Sada je taj koncept stvarnost, a Digital Pen E-P1 je...

ŠIK I AVANGARDA: U vreme plastičnih fotoaparata i škriputavih vratačica za bateriju, metalni fotoaparat vrhunske izrade zvuči kao teška egzotika, a kompaktnost se kao dobra osobina izgubila u pričama o tehnikalijama i savršenoj ergonomiji kao imperativima koji su „conditio sine qua non“ (uslov bez kojeg ne biva) nastanka dobre fotografije. To nema baš mnogo veze s činjeničnim

stanjem koje kaže da je podjednako bitno imati fotoaparat stalno u pripravnosti. Prethodni pokušaji nekih kompanija da spoje veliki senzor i džepne dimenzije nisu se baš najslavnije završili i E-P1 je zaista bio željno iščekivan. Prve "procurele" fotke i "misteriozna" reklamna kampanja samo su dolili ulje na vatru jer je E-P1 za mnoge bio "karika koja nedostaje". Da budem iskren, bio sam zaista mnogo srećan kada sam saznao da će baš ja biti taj koji će među prvima da propusti Pen kroz šake i napiše nešto o tom iskustvu i čak sam molio okolinu da mi se obraća isključivo s "budući vlasniče E-P1", jer sam bio ubeden da je to moja sledeća kupovina. Fotoaparat je stigao, otvorio sam kutiju, stavio bateriju i karticu i magija je mogla da počne. Na probu sam dobio praktično sve što je "Olympus" izbacio zajedno sa E-P1, tj. oba M. Zuiko objektiva, eksterni blic i spoljašnje optičko tražilo. Na telo sam odmah stavio ono malo "umetničkije" staklo, tj. M. Zuiko 17 mm f/2.8, čiji je vidni ugao ekvivalentan 34 mm u svetu "lajka" formata, čiji su gabariti toliko skromni da je bilo pravo uživanje gledati lice kolega koji su u ruku uzimali objektiv samo malo veći od zadnjeg poklopca objektiva. U pitanju je tzv. "palačinka" objektiv, a njegova jedina mana jeste to što se prednji element izvlači iz tela kada

se fotoaparat uključi i prilikom uoštrevanja. Optičke karakteristike ovog "liliputanca" veoma su dobre. Iako skroz otvoren nije šampion oštrenje, situacija se već na f/4 mnogo popravlja. U kombinaciji s ovim objektivom E-P1 postaje diskretna i neprimetna mašina – kao stvorena za duge šetnje i lov na odlučujuće momente. Drugi objektiv iz pakovanja jeste M. Zuiko 14-42 mm f/3.5-5.6 koji, iako ne može da se pohvali ni brzinom ni svetlosnom jačinom, poseduje keca u rukavu u vidu, do sada retko vidjene mogućnosti, da se pritiskom na prekidač sa strane objektiv postavi u položaj za transport, pri čemu su unutrašnji tubusi potpuno uvučeni u telo objektiva. Tu postoji i druga strana medalje, tačnije, objektiv je dok se upotrebljava izvučen i podložan fizičkim oštećenjima i uticajima sredine. Iako uz M. Zuiko 14-42 mm ne dolazi senilo, u praksi se pokazalo da je objektiv prilično otporan na fler. Optičke karakteristike ovog "zumića" su dobre, s tim da i za njega važi savet da se, kad god je to moguće, blenda malo privrne. Zahvaljujući svojim dimenzijama objektivi koriste filtere prečnika 37,

tj. 40.5 mm, što se danas retko viđa. Jedna od najlepših osobina digitalnog Pena jeste vrlo mala registraciona distanca koja dozvoljava kačenje svih mogućih i nemogućih objektiva pomoću adaptera, pa se tako može koristiti u kombinaciji sa "četvorotrećinskim" objektivima od kojih neki čak zadržavaju autofokus, ali i s mnogobrojnim ručnim objektivima uključujući: OM, Lajka M i LTM, Nikkor i mnoge druge.

Eksterni blic koji se kupuje posebno dizajnom i dimenzijama (koristi dve AAA baterije) potpuno se uklapa u ceo sistem, ali ne poseduje mogućnost podizanja i rotiranja glave tako da od odbijanja o plafon ili zid nema ništa.

No, vratimo se samom fotoaparatu. Za sada E-P1 dolazi u dve boje, tj. srebrnoj i beloj. Osećaj držanja u ruci zahvaljujući masi i ekstremno dobrom kvalitetu izrade i upotrebljenih materijala je sjajan, čemu doprinosi i retro dizajn koji podseća na slavne pretke. Prednjom stranom dominira bajonet pored koga je mali rukohvat s teksturom koja podseća na kožu i to je praktično sve što se tu nalazi. Nedostaje mu optičko tražilo i ugrađeni blic. Na zadnjoj strani

Zaključavanje ekspozicije i fokusa Zvučnik

Multifunkcionalno dugme kome korisnik može dodeliti funkciju poput manuelnog fokusa ili test okidača, tj. može se snimiti fotografija koja neće biti upisana na karticu

Kontrolni točkići služi za kontrolu brzine zatvarača ili otvara blende ili kao zum kontrola prilikom pregleda fotografija

Kontrolni točkići služi za kontrolu nekog od parametara ekspozicije ili navigaciju kroz meni

Kursorska dugmad za kretanje kroz menije i brz pristup opcijama za setovanje ISO osetljivosti, balansa belog, rafalnog snimanja i moda autofokusa

Dugme za biranje tipa prikaza na displeju služi za prilagođavanje prikaza korisniku, tj. uključuje mreže za pomoć pri kadranju, histogram itd.

Displej
dijagonala 3 inča, rezolucija
230.000 piksela

nalazi se veliki displej dijagonale 3 inča sa 230.000 piksela kome, iako je dobar, nije mesto na ovako ekskluzivnom fotoaparatu koji definitivno zasluguje displej VGA rezolucije, tj. sa 920.000 piksela (odavno postoji čak i na fotoaparatom koji se jeftiniji od E-P1). Najveći deo kontrola smešten je sa desne strane displeja i tu je definitivno malo "gužva", a moja najveća zamerka odnosi se na smeštanje oba kontrolna točkića na zadnju stranu fotoaparata, što znači da će fotografi morati dobro da izvežbaju desni palac. Kontrole su generalno dobre, tj. brojne su i mogu se u potpunosti prilagoditi korisniku, ali je zato meni pomalo konfuzan i potrebno je izvesno vreme da biste se privikli. Studiozno proučavanje uputstva je obavezno, jer može vrlo lako da se desi da neke opcije vidite prvi put.

VRUĆE, HLADNO: E-P1 zamišljen je da se nosi i upotrebljava u dve varijante, tj. kao džepni fotoaparat i kao "sistemič" koji može da se spakuje u veoma malu torbu. Meni se više dopada prva opcija, te sam E-P1 najviše nosio samo sa 17 mm f/2,8 i tražicom za oko ruke umesto kaša za nošenje oko vrata. Prvo sam ga koristio s isključenim displejom i optičkim tražilom, da bih od tražila brzo odustao jer je preveliko i nikako se ne uklapa u eleganciju koja krasiti ostatak paketa, te mi je ostanak displej i kadriranje gledanjem u isti. Tu dolazimo do prve velike mane digitalnog Pena jer mnogi, među kojima sam i ja, ne vole takav način rada i nepostojanje tražila.

Druga mana fotoaparata jeste autofokus koji se zasniva na detekciji kontrasta i koji traži mnogo svetla da bi funkcisao. Za razliku od D-SLR fotoaparata, kod E-P1 nema zamerki na preciznost, tj. mališa uoštvarava veoma precizno, ali mu zato brzina nije jača strana i ne razlikuje se baš mnogo od onoga što pružaju bolji kompaktni digitalci. Naravno, nije sve tako crno i zasluga za sporost pri fokusiranju pre svega pripada objektivima koji u sebi nemaju ultrazvučne motore. Postoji mogućnost ručnog fokusiranja kada fotoaparat uveća prikaz na displeju sedam ili deset puta, ali u tom slučaju nemoguće je istovremeno i kadrirati jer uvećani prikaz zauzima ceo displej, iako je isti mogao biti rešen u vidu "prozorčića" sa strane. Osećaj prilikom ručnog izoštavanja je čudan jer je reč o, za digitalne

UTISAK

Najčešće pitanje koje čujem kada se priča o Penu jeste ono o ciljnoj grupi, tj. mnoge zanima kome ovakav fotoaparat treba? Odgovor je delimično povezan za drugo najčešće postavljeno pitanje, a koje je u vezi s cenom jer, iako cena nije prevelika, za iste pare može se kupiti veći i brži D-SLR, a za duplo manje para neki od kompaktnih fotoaparata koji nedostatke većeg senzora nadomeštaju objektivima korisnjeg raspona i još skromnijim dimenzijama. Ipak, E-P1 ne može da se ukupi ni po osobinama pa ni po ceni i sasvim sam siguran da će ovaj lepotan zarobiti mnoga srca, pre svega, strastvenih ljubitelja fotografije koji svaki novi koncept rado dočekaju i u njemu uživaju, baš kao i ja.

+

Koncept, kvalitet izrade, dimenzije, stabilizacija slike na senzoru, kvalitet fotografije, mogućnost podešavanja velikog broja parametara.

-

Sporiji autofokus, nedostatak ugrađenog tražila i blica, nema AF osvetljivač, cena.

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	OLYMPUS E-P1
Cena (sa PDV)	telo 67.830 din (714 evra), set sa 14-42 mm 72.675 din. (765 evra), set sa 17 mm i optičkim tražilom 82.365 din. (867 evra)
Priklučak za objektiv-bajonet	mikročetvortrećinski
Faktor uvećanja žižne daljine	2 x
Efektivna rezolucija	12,3 miliona piksela
Tip senzora / veličina	Live MOS / 17,3 x 13 mm
Odnos strana senzora	1,5 (4:3)
Tražilo	nema, eksterno za objektiv od 17 mm
Displej	3 inča (7,6 cm) TFT LCD s 230.000 piksela
Autofokus / osjetljivost za ISO 100	sistem sa detekcijom kontrasta/ 0 do 18 EV
AF osvetljivač	nema
Brzina zatvarača	60 s do 1/4.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/180 s
Stabilizacija slike	da (pomeranje senzora)
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG, AVI M-JPEG (video-zapis)
Ekspozicijski režimi rada	Auto P, A, S, M, 14 programa sa scenama i 6 art filtera
Merni sistem	procenjeno Digital ESP u 324 zone, centralno, spot (2%) i spot u tamnim i svetlim tonovima
Ekvivalentna osjetljivost (ISO)	Auto i ručno (od 100 do 6.400 s korakom 1/3)
Korekcija ekspozicije	+/-3 EV (korak 0,3 EV)
Korekcija snage blica	+/-3 (korak 0,3 EV)
AutoBracketing	tri snimka s korakom +/-0,3 do 1 EV
Balans beloga	Auto, 8 definisanih opcija, prethodno izmereni i u Kelvinima
Bracketing / fino podešavanje balansa beloga	da/da
Ugrađeni blic	nema
Blic TTL sistem	TTL
Daljinski okidač	žičani RM-UC1
Kontrola dubinske oštirine	da
PictBridge standard	da
Priklučci	USB 2.0 / video-izlaz / daljinski okidač i HDMI
Napajanje	Li-jon baterija BLS-1 (1.150 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 300 snimaka
Tip memoriske kartice	SD, SDHC
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiva)	120,5 x 70 x 35 mm / 335 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija BLS-1 i punjač BCS-1, kaš, USB kabl, video-kabl i CD-ROM sa programima Olympus, 011/22-22-900, www.olympus.rs
Informacije	
Garancija	2 godine
KARAKTERISTIKE	
Vreme spremnosti za rad	2 sekunde
Vreme zapisa na memorisku karticu/ ² veličina ²	JPEG (SHQ) 1,5 s / 8,2 MB RAW 2 s / 14 MB RAW+JPEG(SHQ) 3 s / 22,1 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	3 snimka u sekundi do 10 fotografija u JPEG formatu ili u RAW formatu
OCENA	
KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

Rešenje za važne poslovne odluke

AB Soft poslovni informacioni sistemi

Savremeni ERP
informacioni sistemi

Mobilni uređaji

Upravljanje ljudskim resursima

Web aplikacije

Proverena platforma – MS SQL Server

Microsoft
GOLD CERTIFIED
Partner

ABSoft

Svakih nekoliko godina u svetu foto-opreme pojave se neki trendovi koje onda svi proizvođači slede do iznemoglosti. U poslednje vreme, kao što je poznato, u pitanju su objektivi monstruoznih raspona i HD video. "Sony" naravno nije izuzetak pa su tako rešili da na tržištu bojno polje izbacu model HX1. Da li se ovaj model ističe u odnosu na konkurenate?

Da, a videćemo i zašto...

SONY HX1

Univerzalni vojnik

SPOLJA: Posle nestrpljivog oslobođanja fotoaparata iz okova pakovanja, prvo što sam primetio jeste zaista dobra izrada. Naravno, nije to više na nivou "Sonijevih" modela od pre pet i više godina ali u odnosu na neke konkurenete HX1 izgleda kao mali sportski tenk. Upotrebljeni

materijali i njihovo uklapanje izvedeni su zaista sjajno i na tome bi HX1 mogli da pozavide i daleko skuplji modeli. Isto važi i za ergonomiju jer je rukohvat na HX1 veći i udobniji nego na mnogim D-SLR fotoaparatima.

Ono što se prvo primeti, a što je svakako jedna od najbitnijih stvari jeste objektiv, a u slučaju HX 1, radi se o "Sony" G optici čiji raspon bi u svetu 35 mm bio 28–560 mm, dok su maksimalni otvor blende f/2,8 na širokougaonim i f/5,2 u telefoto položaju. Optička stabilizacija se podrazumeva.

Pozadi se nastavlja megalomanija u vidu displeja dijagonale tri inča ali sa malo zastareлом rezolucijom od svega 230.000 piksela. Prikaz na displeju je generalno dobar što se može reći i za vidljivost koja je dobra sve dok se ne radi o direktnom suncu. Dobri starci "Sony" običaj veli da displej nije displej dok se ne pomera, važi i u slučaju ovog modela pa se tako displej može podići i isputiti pod uglom od 90 stepeni, što je apsolutno super i može se jako kreativno upotrebiti. Iznad displeja je elektronsko tražilo, tj. displejčić dijagonale 0,2 inča za koji se baš ne može reći mnogo toga dobrog jer osećaj gledanja kroz tunel prilično smeta.

Ugrađeni blic je prilično jak a mesto koje je tradicionalno rezervisano za konektor eksternog

blica na HX1 zauzima stereo mikrofon. Broj eksternih kontrola mogao je da bude veći ali generalno, sve što je neophodno je napolju i fotoaparatom se lako upravlja pomoću Sonijevog "Jog dial" točkića koji je moguće i pritisnuti.

HX1 koristi nov tip Li-jon baterije koji se zove NP-FH50 i ima kapacitet od 870 mAh. Autonomija je dobra, a zahvaljujući činjenici da fotoaparat konstantno prikazuje koliko još vremena može da radi, neće se dešavati da fotoaparat ugine baš kad ne treba, a bez prethodne najave. Ispod vratanaca za bateriju nalazi se slot za Memory Stick PRO Duo kartice što baš i nije za pohvalu jer iste koštaju više od daleko rasprostranjenijih SD i SDHC kartica, što će ljubitelji video-snimanja kako da osete pošto HD snimci jedu memoriju.

IZNUTRA: Dolazimo do zanimljivijih momenata. Sony HX1 za razliku od prethodnih modela koristi CMOS senzor, što znači da su neke mogućnosti koje su do sada bile rezervisane za D-SLR fotoaparate i video kamere sišle i med' kompakte. Radi se o senzoru dijagonale 1/2,4 inča rezolucije 9,1 megapiksela koji omogućava ultrabrzno rafalno snimanje, tj. 10 kvadrata u sekundi, video-snimanje u 1440 x 1.080 rezoluciji i sjajnu mogućnost panoramskog fotografisanja "iz jednog poteza". Kvalitet fotografija nije baš na nivou koji će oduševiti

iskusne korisnike ali daleko od toga da je loš, pogotovo kad se u obzir uzme raspon objektiva. Uteha mogu biti dobre boje i činjenica da su fotografije do ISO 400 veoma dobre. Raspon od ISO 800 do 3.200 je više tu marketinga radi nego što je stvarno upotrebljivo. Kvalitet video-snimaka je zaista odličan, a iste je moguće pustiti s fotoaparata na LCD ili plazma televizor pomoću HDMI porta. Ono čime se HX1 zaista može pohvaliti jeste brzina autofokusa koji je brz i veoma precizan. Ceo utisak o brzini pomalo kvari činjenica da je fotoaparatu potrebno preko dve sekunde da postane spreman za rad i čak do pet sekundi za gašenje. Za zumiranje od najšireg do najdužeg položaja objektiva potrebno je oko tri sekunde što baš i nije mnogo brzo ali zato optički zum radi i kada se snima video. Pomenuto pravljenje panorame tako što se

fotoaparat rotira snimajući veliki broj fotografija koje posle sam sastavlja odlična je mogućnost čija je upotrebljivost velika, sve dok se ne radi o scenama na kojima postoji mnogo pokretnih objekata jer se u tom slučaju javljaju tzv. "duhovi". Naravno, panoramsko snimanje nije jedina opcija u kojoj se koristi "brz senzor" pa je tako moguće koristiti i "ponočni mod" kada fotoaparat "naslaže" mnoga fotografija loše osvetljene scene i na taj način se delimično prevaziđa ograničenje malog senzora i dobijaju se fotografije s manje šuma. Po cenu da zvučim kao voditelj nekog tv šopa, reći ću da to nije sve i da se u paketu dobija i opcija koja na isti način kombinuje najoštiri delove više fotografija koje spaja u jednu.

SRĐAN ABDEE ABDIJEVIĆ

! UTISAK

Sve prethodno pobrojano čini HX1 veoma upotrebljivim fotoaparatom u kome mogu da uživaju svi. Izlizana fraza o mnogo mogućnosti u malom pakovanju važi i u ovom slučaju i ovaj fotoaparat zaista mogu preporediti kao "sve u jednom" rešenje za putnike i avanturiste koji žele multifunkcionalnu spravu koju mogu sebi da priuštite.

► OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET FOTOGRAFIE	★★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

+ Odličan raspon objektiva, dobar kvalitet fotografija do ISO 400, brzina rada, kvalitet izrade, pokretni displej, velika autonomija.

- Jača interna obrada ubija detalje, malo elektronsko tražilo, sporozumiranje, sporog gašenja, cena.

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	SONY HX 1
Cena (sa PDV)	47.500 din. (500 evra)
Efektivna rezolucija	9,1 milion piksela
Odnos strana senzora	Exmor CMOS, 1/2,4 inča
Objektiv	20X, 5,0 – 100 mm (ekv. 28–560 mm)
Displej	3 inča (7,65 cm) s 230.000 piksela
Maksimalan otvor blende	f/2,8 – f/5,2
Minimalna daljina izostravanja	1 cm (150 cm u telefotu položaju)
Stabilizacija slike	da (optička)
Format u kojem snima	JPEG
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, S, A, M i 13 programa sa scenama
Merni sistem	na čitav površini, centralno i spot
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i ISO 125/200/400/800/1.600/3.200 ograničeno veličinom memorije kartice/ MPEG4/ HD 1.440 x 1.080 piksela, 30 snimaka u sekundi
Video-zapis: dužina / format / maks. rezolucija	Interna 1 MB i MS Pro Duo
Tip memorije kartice	Li-jon NP-FH50
Tip baterije	390 snimaka
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	115 x 83 x 92 mm / 514 g
Dimenzije / masa (bez baterija i objektiva)	traka za nošenje, poklopac za objektiv, Li-jon NP-FH50 baterija, punjač, USB / video kabli i CD sa programom
Sadržaj kutije	Informacije
Garancija	www.sony.rs
Karakteristike	1 godina
Vreme spremnosti za rad	2,4 s
Vreme zapisa na memoriju kartice¹/veličina² JPEG	1,2 / 3,9 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	10 snimaka u sekundi

nedeljom u 13.30h
na TV **B92**

televizijska emisija
TV Travel
MAGAZINE

Kako stići Šta poneti Gde odseći Šta videti Kome se obratiti Koliko platiti U čemu uživati

www.travelmagazine.rs

Profesionalnim fotografima potrebna je izdržljiva, brza i tačna fleš-glava, koja je pogodna za digitalnu fotografiju u najzahtevnijim uslovima. "Profoto" je poznati svetski lider u elektronskoj rasveti već četrdeset godina, i ne prestaje da nas iznenađuje kvalitetom i novinama koje uvodi

GOSPODARI SVETLA

Izgled od napred, fleš i modelujuća lampa se nalaze iza mlečnog stakla

DIZAJN: Linija D1 naslednik je proslavljenih ComPact monoblok fleš-jedinica. Ukoliko je ComPact linija bila kompaktna, za D1 seriju možemo reći da je još kompaktnija. Prozvodi se u tri svjetlosne veličine: 1.000 Ws, 500 Ws, i 250 Ws. Cela D1 linija je 30 cm dužine i 13 cm prečnika. Celokupno telo izrađeno je od otporne plastike koja nije krtka kao kod ComPact serije. Mase monoblokovsu su: 1.000 Ws – 2,9 kg, 500 Ws – 2,4 kg i 250 Ws – 2,2 kg.

Na zadnjoj strani odmah se primeti ergonomski ručka koja omogućava sigurnije i lakše pozicioniranje glave, pogotovo kada se na njoj nalazi neki veći (i teži) modifikator svetla. Točki za vertikalno pozicioniranje je dovoljne veličine i za osobe s većim rukama i omogućava dobar "grip" dok se zateže.

D1 Air Remote
D1 Air Sync

smeštene su iza mlečnog stakla, te je svetlo već donekle umekšano i obe sijalice su u velikoj meri zaštićene. Prednje staklo može se, po potrebi, menjati providnim ("clear") ili korekcionim staklima koji smanjuju vrednost boje svetla u kelvinima za 300 K ili 600 K. Usmerenost svetla omogućava i uštedu snage, tj. nećete svetlo nepotrebno razbacivati po studiju. Ovo su mnogi "forumaši" otkrili kao manu, dok su ih drugi jednostavnim testovima s različitim modifikatorima svetla odmah demantovali. Čak i kada na D1 glavu postavite "Magnum" reflektor, povećate snagu za nekih 0,6 blende.

MOŽETE IH NOSITI BILO GDE: Čest problem fotografa koji putuju jeste napon. Model D1 opremljen je potrebnom elektronikom koja prepoznaće napon, te ne morate brinuti da li je on 110 ili 220 V. Ukoliko želite da ih koristite na terenu i napajate agregatom, nema problema. Elektronika se, takođe, brine o tome, tako da vam neće biti potreban ProGas2 uređaj koji je neophodan svim "Profoto" glavama za siguran rad preko aggregata, a to znači i ušeda preko 500 evra!

ELEKTRONIKA

D1 je elektronski kontrolisana glava. Dakle, nema standardnog podešavanja snage pomoću potenciometra, mada je princip zadržan, te točkići koji se nalazi na mestu potenciometra reguliše izlaznu snagu. Raspon od 7 blendi definiše se u rasponu od 15,6 do 1.000 Ws (za glavu od 1.000 Ws), u koracima od 1/10 delova blende. To znači da kada okrećete točkić vrednost se povećava za 1/10 delova blende, a ukoliko pritisnete točkić i okrećete, vrednost regulišete za celu blenu. Elektronski kontrolisana jačina izlaza ne varira više od ± 0,05 %, što je praktično zanemarljiva vrednost, dok je temperatura svetla tačno 5.600 K. Testiranjem na GretagMacbeth kolor-karti, vrednost bele bila je R243, G242, B243, što znači da kada fotografiju otvorite u nekom programu za obradu slike, nemojte korigovati balans belog jer samo možete pokvariti fotografiju. Ne zaboravite da na fotoaparat podesite balans belog na 5.600 K i možete biti potpuno sigurni u tačnu reprodukciju boja. Reciklaža, tj. punjenje glave nakon okidanja, ima sledeće vrednosti: 1.000 Ws – 0,2–2 s, 500 Ws – 0,2–0,95 s i 250 Ws – 0,2–0,65 s.

ZAŠTITA: D1 monobloovi imaju više nivoa zaštite. Ukoliko se, usled mnogo korišćenja, glava pregrevi, pojačaće se brzina ventilatora. Ako to ne pomogne, pri punjenju će biti isključena pilot svetla, a ako ni to ne pomogne, piloti će se potpuno ugasiti. Kada ni to nije dovoljno, to znači da ste preterali s radom i glava će sama otići u "stendbaj" režim da bi spasila fleš-lampu i vama smanjila trošak za kupovinu nove. Iako ne tako jeftine, fleš-lampe za D1 sistem mogu izdržati do 1.000 blesaka punе snage na sat, za šta, iskreno, ne verujem da neko ima potrebe. Ukoliko ste do sada koristili PocketWizard za daljinsku sinhronizaciju monobloka, zaboravite na njega. D1 "Profoto" serija s ozнакom "AIR" u potpunosti je daljinski kontrolisana sa sinhronizacijom na 1/250 s za fotoaparate sa zavesnim zatvaračem i 1/500 s za fotoaparate s centralnim zatvaračem i to sa daljine do 300 m. Najzad se možete opustiti jer nikao neće saplatiti o kablove, nećete morati da trptite glomazni predajnik PocketWizard na fotoaparatu i prijemnike koji vise na monoblok glavi okaćene o parče sinhro kabla. Štaviše, uštedećete, razmislite samo o ceni potrebnih PocketWizard-a.

DALJINSKI OKIDAČI: Postoje dve vrste Air "trigera": onaj koji je samo daljinski okidač i Air Sync Remote, koji je, kako mu same imate govori, upravljač s okidačem. Preporučujem kupovinu oba, ali ovaj jeftiniji, koji je samo okidač, povežite s flešmetrom, dok onaj skuplji (ne mnogo) stavite u papučicu za blic. Kada se bilo koji Air postavi u stopicu za blic, on stoji pod uglom od oko 45 stepeni, što znači da ne zauzima mesto kao PocketWizard, nema spoljnu antenicu i komande su na dohvata ruke. Air Remote, takođe, ima ulaz i izlaz, pa se može prebaciti u režim

KOMPLETI:

D1 Studio kompleti

- 2 glave od po 250 Ws + sinhro kabl; (195.990 din.)
- 2 glave od po 250 Ws Air + Air remote; (245.990 din.)
- 2 glave od po 500 Ws Air + Air remote; (268.990 din.)
- 2 glave od po 1.000 Ws Air + Air remote. Uz svaki od njih dobijaju se 2 bela kišobrana, 2 stativa i 1 torba. (369.990 din.)

D1 Basic kompleti

- 2 glave od po 250 Ws + sinhro kabl; (173.990 din.)
- 2 glave od po 250 Ws Air + Air remote; (222.990 din.)
- 2 glave od po 500 Ws + sinhro kabl; (195.990 din.)
- 2 glave od po 500 Ws Air + Air remote; (245.990 din.)
- 2 glave od po 1.000 Ws Air + Air remote. Uz svaki od njih dobija se jedna torba. (346.990 din.)

Sadržaj D1 Studio kompleta

prijemnika i kada se poveže odgovarajućim kablom s fotoaparatom. Preko Air "triggera" možete okidati fotoaparat s razdaljine do 300 m. U oba staju po dve AAA baterije i njihovo trajanje zavisi od toga da li ste ga stavili u režim brze ili spore sinhronizacije. Ove monoblobove takođe možete okidati i fotočelijom, kablom i daljinskim.

Čak ni na samim glavama ne postoje eksterne antenice, koje bi bile podložne lomljenju, već je sve fini integrisano u kućište. Glave možete deliti po grupama i kanalima, te ih s daljinskim upravljačem možete uključivati, isključivati, menjati im jačinu pilota, snage u koracima po 1/10 blende ili 1/1 blende, gasiti im zvuk itd. Iskreno, kada sam prvi put uzeo Air Remote u ruke, osećaj je bio isti kao kada sam dobio prvi "GameBoy". Kako kaže kolega Milan Živković: "Muškarci i dečaci se razlikuju samo u ceni igračaka".

KOMPLETI: Ukoliko kupujete "Profoto" savet je sledeći. Air komplet omogućava najudobnije rukovanje i isplativiji je nego da kupujete parče po parče. Razlog je jednostavan: za onoliko novca koliko vam treba, recimo za dve glave, možete dobiti: dva bela kišobrana, daljinski, torbu i dva stativa!

AIR USB: Povrh svega tu je i Air USB kojim, uz pomoć odgovarajućeg softvera i računara, svoj studio pretvarate u svemirsku beskablosku "woodoo" čaroliju. Sa jednog računara kontrolišete kompletno svetlo u studiju i sve njegove parametre. Reklamna kampanja "Profotoa" glasi: "Neki fotografi reči će vam kada vide fotografiju: za njeno kreiranje korišćena je "Profoto" oprema". Verujete da je zaista tako.

IGOR ILIĆ

Kontrola D1 monoblok glave

Dobar poslovni potez jeste i kupovina kompleta modifikatora svetla od kojih su mogući:
Starter LST kit: 1 softboks 2x3, 1 speedring,
1 mali kišobran, 2 D1 stativa; (61.590 din.)
Smal Portrait LST kit: 1 "beauty dish", 1 softboks
2x3, 1 speedring, 2 D1 stativa; (83.990 din.)
Packshot LST kit: 1 softboks 2x3, 1 softboks
2x2, 1 zum reflektor, 1 grid za zum reflektor,
2 D1 stativa. (150.990 din.)

► OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET SVETLA	★★★★★
CENA	★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

+ Konzistentnost snage i temperatura boje svetla, bežična kontrola do 300 m, elektronska zaštita protiv visokog napona i pregrejanja, kompaktnost.
- Visoka cena.

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	Profoto D1 1000 Air	Profoto D1 500 Air*	Profoto D1 250*
Energija (Ws/J)	1.000	500	250
Snaga u blandama (f-stop)	7		
Ws	15,6 – 1.000	7,8 – 500	3,9 – 250
Raspon snage	1/1 – 1/64		
Koraci podešavanja snage	1/10		
Trajanje bleska t 0,5	1/700 – 1/1.800	1/1.000 – 1/2.600	1/1.400 – 1/3.700
Reciklaža 230 V (s)	0,2 – 2,0	0,2 – 0,95	0,2 – 0,65
Reciklaža 120 V (s)	0,2 – 2,0	0,2 – 0,95	0,2 – 0,65
Temperatura svetla, kelvina	5.600		
Preciznost (blesak do bleska) f-stop	± 0,05		
Ugao svetla s ugrađenim reflektorm (stepeni)	77		
Kompatibilan sa 110 V/220 V	da		
Modelujuća lampa (V/W)	120 / 300		
Modelujuća lampa – funkcije	isključiva / proporcionalna / slobodno podešavanje		
Dimenzije u mm (dužina i prečnik) / masa	300 x 130 (170 sa nosačem za stativ) / 2,94	300 x 130 (170 sa nosačem za stativ) / 2,43	300 x 130 (170 sa nosačem za stativ) / 2,23
Bežična sinhronizacija	da, Profoto Air		
Bežična radio kontrola	da, Profoto Air		
Raspon bežične kontrole	do 300 m		
Režimi sinhronizacije	kabl / foto-čeliča / Air		
Digitalni displej	da, f-stop vrednost		
Ugrađen ventilator	da, brzina kontrolisana temperaturom		

* Profoto D1 500 i Profoto D1 250 moguće je kupiti i bez AIR funkcije.

VODAFONE BLACKBERRY STORM 9500

Novi "fotografski" telefon

Proizvod kanadske firme "RIM" – telefon "Storm" na engleskom jeziku znači oluja, numerička oznaka 9500 najviša je u "Vodafonovoj" "nomenklaturi" i to sasvim odgovara karakteristikama ovog telefona

LAKO RUKOVANJE APARATOM

Aparat lepo leži u ruci, ali delimično zaokrugljene površine, zbog njegove bezbednosti, prosto vase za nekim kaišićem koji bi obujmio jednu od šaka u kojima se nalazi.

Meni, kao i podmeniji, logično su raspoređeni. Uz malo vežbe čovek se brzo navikne na njih. Isto takav utisak ostavljuju i tastature, posebno QWERTY, kojom se lako obavi sve što je potrebno napisati. Posebno zadovoljstvo čini skrolovanje kroz menije. Pri tome je prst rukovaoca telefonom jedini naredbodavac, upravo kao miš na računaru. Storm ne reaguje na "olovku", isto tako zaboravite na mogućnost da nešto uradite ako je rukavica na vašoj ruci.

Uz stereo slušalice i punjač, dobija se i odgovarajući kompakt-disk i prilično čvrsta futrola za nošenje. Aparat se, zahvaljujući magnetima u futroli i senzorima, automatski gasi čim se nađe u njoj. Posebnu pogodnost za rad u različitim svetlosnim uslovima daje senzor koji reguliše pozadinsko osvetljenje displeja.

Da bi se neko privikao na ovaj aparat potrebna je izvesna praksa, ali i određeno vreme. Interesantan je uputstvo za rukovanje koje sam skinuo s priloženog kompakt-diska imao "samo" 250 strana. Tek kada se vide sve mogućnosti ovog aparata (od kojih mnogi veliku većinu nikada ne iskoriste), bude jasno da Storm nije samo oluja. To je, u stvari – zver, kao i ona limuzina br. 2, što nam je nedavno bila u poseti. Uputstvo na srpskom, koje "sleduje" uz aparat, s naslovom "Korisnički priručnik: Prvi koraci" skraćeno je najmanje trideset puta u odnosu na ono "pravo" i objašnjava zaista samo prve korake. A šta raditi s ostalim "koracima"? Nadam se da sam u pravu kada kažem da aparat ovakvih mogućnosti (i cene), koji se prodaje na srpskom tržištu, zaslужuje kompletno, dobro i pravo uputstvo na ovom jeziku.

STORM, FOTOGRAF, A I VIDEO-SNIMATELJ

Bez ovog nastavka priča o Stormu ne bi bila aktuelna za časopis kakav je ReFoto. E, pa da vidimo šta Storm "zna" iz ovog domena.

Senzor od 3,2 MP imali su, donedavno, samo aparati iz gornje klase mobilnih telefona. Sada je to već srednja klasa. Ali je, zato, displej dijagonale od 3,25 inča u gornjoj klasi i za velike fotoaparate, a s rezolucijom od 360 x 480 piksela na samom vrhu displeja mobilnih telefona. Ne postoji naznačeni tehnički podaci o objektivu, niti o njegovom poreklu. Prilikom snimanja može se koristiti digitalni zoom do

2x. Ako se koristi dvopolozajno dugme za zumiranje, ono "ide" u koracima. Daleko je jednostavnije zmirati povlačenjem prsta po površini displeja: u jednom pravcu ugao snimanja se povećava, u suprotnom se smanjuje. Makro položaj Storma je takav da može reprodukovati neku fotografiju ili snimiti neku manju cedulju umesto da se ona prepisuje, manje od desetak novinskih redaka sasvim se lako reprodukuje sve dok je autofokusni objektiv u stanju da ih uoštira. Pre snimanja, kao i kod svakog digitalnog fotoaparata, prvi korak okidač uključuje autofokus, u centru scene pojavljuje se pravougaonik s belim linijama, a kada njihova

MIROSLAV NIKOLAJČIĆ
miniko@sezampro.rs

TEHNIČKE KARAKTERISTIKE FOTOGRAFSKOG DELA STORMA:

Stabilizator slike ima položaje: uključen i isključen; Balans belog: automatski, sunčano, oblačno, noć, tungsten, fluorescent;

Veličina slike: Large 2.048 x 1.536, Medium 1.024 x 768 i Small 640 x 480;

Kvalitet slike: Superfine, Fine i Normal;

Kolor-efekat: Normal, Black&White (c/b), Sepia i Whiteboard (beli efekti);

Geotagging (dodavanje koordinata mesta snimanja): uključeno, isključeno;

Store pictures (memorisanje fotografija):

In device Memory, on Media card (interna memorija ili memorijска kartica). Video-kamera: može se podesiti za snimanje normalnog video-formata (320 x 240) i MMS formata (176 x 144).

Moguće je, pored toga, uključiti video-osvetljenje i izabrati jednu od tri opcije boje: normalna, crno-bela ili sepia i memorisati snimljeni materijal u memoriju aparata ili na dodatnu memoriju karticu.

Svi ovi detalji govore da će Storm (s malim ograničenjima) biti dobar fotografski saradnik i od velike koristi svome vlasniku.

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	STORM 9500
Displej	TFT LCD sa 65.000 boja
RAM memorija	128 MB
Ugrađena memorija	1 GB
Tip memoriske kartice	micro SD kartica do 8 GB (može da prima i karticu od 16 GB)
Memorija	do 44 podataka u memoriji imenika
Zvučnik	Hands-free, stereo-izlaz za slušalice 3,5 mm
Bluetooth	v2
Video-formati	MPEG4 H.263, MPEG4 Part 2 Simple Profile, H.264, WMV
Audio-formati	MP3, AAC, AAC+, eAAC+, WMA, i WMA ProPlus
Tonovi	polifoni/midi, MP3, vibracije, LED upozorenja
Tip baterije	Litijum-jonska baterija 1.400 mAh (za 6 sati razgovora)
Karakteristike baterije	do 356 sati na stendbaju / 6 sati razgovora
Sigurnosni modovi	zaštita lozinke, zaključavanje displeja i drugi modovi sigurnosti
WAP / WEB / GSM	WAP/WEB internet-brauzer, 2G mreža GSM: 850/900/1.800/1.900, i 3G mreža HSUPA 2100
Konekcije	Facebook, Windows Live, Google Talk, Yahoo Messenger, AOL Instant Messenger, ICQ, Flickr i YouTube
Ostale mogućnosti	SMS, MMS, GPS, kalkulator, organizator, stoperica, igrice, memorisanje do 2.000 melodija, gledanje filmova, video-zapis ili mapa
Dodatne aplikacije	kalkulator, organizator, stoperica, igrice, ima mogućnost memorisanja do 2.000 melodija, kao i opciju za gledanje filmova, video-zapis ili mapa

Kolekcija 2009

NOVA IZDANJA PC PRESS-a

Knjiga
Office i Vista
na radnom mestu

Dupli DVD - 8 GB
iPC 2008+

Elektronska arhiva časopisa PC,
od aprila 1995. do novembra 2008.

DVD ePC 1000+
Dopunjeno i prošireno
elektronsko izdanje knjige PC1000

SPECIJALNI POKLON:
Naručite ePC1000+ DVD i dobijete besplatno
knjigu PC1000 – ujedinite najbolje iz oba sveta,
lako čitanje na papiru i lako pretraživanje sa DVD-a

Pozovite telefonom 011/276-5533 ili
poručite na www.pcpress.rs

PRENOSIVI SOFTBOX

Za vaš pokretni studio

Prenosivi softboks napravljen je da direktno usmerava svetlost sistemskog blica i da daje mnogo mokše difuzno svetlo koje je idealno za snimanje portreta u studiju ili napolju.

Spakovan je u urednu torbu i kad je otvorite, pronaći ćete samo četiri dela. Softboks se otvara izjedna, a montira se na okrugli držać u obliku diska koji se veže s držaćem blica. Belo difuzno platno postavlja se s prednje strane uz pomoć čičak trake. Za sklapanje softboka od početka do kraja potrebno je oko 45 sekundi, što je zaista impresivno.

Ovaj prenosivi softboks nije namenjen za korišćenje na fotoaparatu, već će vam biti potreban stativ ili drugi držać za rasvetu kao podrška. Ako, međutim, nemate neko postolje, možete ga montirati na stativ od fotoaparata, ili vam treba pomoćnik koji će ga pridržavati. Jedan od problema s kojim

se možete susresti jeste sinhronizacija tog blica i fotoaparata. Ako vaš fotoaparat i blic podržavaju bežičnu kontrolu rada, onda je sve jednostavnije, a u protivnom, moraćete nabaviti bežični ili infracrveni daljinski sistem. Koristili smo ovaj softboks za snimanje i rezultat je bio izuzetno dobar, jer je svetlo bilo lepo umekšano. Kvalitet izrade je dobar i sigurno ga možete koristiti dugo vremene bez bojazni da će se štetiti. Mi smo testirali softboks veličine 40x40 cm, ali se on proizvodi i u veličinama 50x50 i 60x60 cm.

B. BJELICA

CENA: 4.720 din. (za veličinu 40x40 cm).
INFORMACIJE: Moneta d.o.o., 011/344-84-77,
www.fotosvet.rs.

OCENA:

! UTISAK

Ako vam je potreban mini-pokretan studio, onda je ovaj softboks izuzetno rešenje. Jednostavan je za montažu i možete ga nositi uvek sa sobom. Njegova cena nije visoka, ali tu morate još dodati stativ za njega ili za neki drugi držać koji će ga nositi.

Neobična arhitektura nove zgrade "Swarovski Group" u Wattensu (levo)

Brušenje sočiva u fabriči (desno)

KRISTALNI SVET

Susret s imenom "Swarovski" većinu asocira na kristalnu bižuteriju, ali to nije sve...

Sve je počelo davne 1892. godine kada je Danijel Svarovski (Daniel Swarovski) izumeo revolucionarnu mašinu za precizno brušenje kristala. Tri godine kasnije, u gradiću Wattens, koji se nalazi u austrijskoj provinciji Tirol, osniva kompaniju koja će svojim proizvodima omogućiti korisnicima da uživaju u lepotama kristala. "Swarovski Optik", fabrika specijalizovana za sportsku optiku, ove godine slavi šezdeset godina od osnivanja. Pored optičkih nišana, dvogleda, opreme za noćno osmatranje i merenje udaljenosti, ova fabrika proizvodi i teleskope izuzetnog kvaliteta. Njihova osnovna namena jeste posmatranje životinja i ptica u prirodi, a svi ti prizori pomoću odgovarajućih adaptera mogu biti ovekovećeni fotoaparatom. U prošlom broju časopisa napisali smo konkurs za najbolju digiskoping fotografiju.

Početkom jula, na poziv zastupnika "Swarovski Optik" za Srbiju, zajedno s predstavnicima nekoliko medija iz regionala, posetio sam fabriku u Absamu, koja se nalazi u okolini Inzbruka. Danas je u Evropi malo mesta gde se bruse visokokvalitetna sočiva, koja su osnovna komponenta teleskopa i okulara koji prenose venu sliku (HD). Svi proizvodi sa simbolom jastreba, nastali u podnožju Tirolske masive su

D. PAVLOVIĆ

Digiskoping fotografija Dušana Matica

[1] Teleskop sa UC adapterom i kompaktnim fotoaparatom
[2] UC adapter sa SLR fotoaparatom

KOMENTATORSKI PAR IVANA & MILAN

Učestvujte i vi

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-komentar, napišite vaše mišljenje o komentariima i našem radu, predložite vaše ideje kako bismo bili što bolji i vama korisniji. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priklučite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Ako vi učite od drugih, znači da i drugi mogu da nauče od vas!

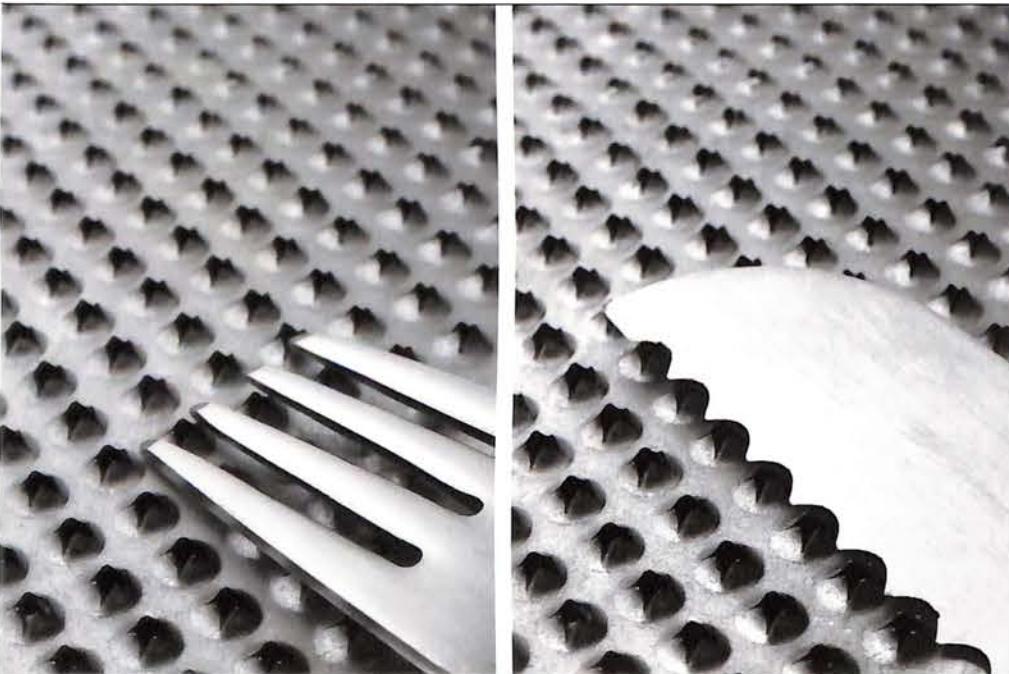
Refoto, za "Foto-komentar",
Pčinjska 17, 11000 Beograd

Dopada mi se atmosfera i trodimenzionalnost fotografije. Iako ovako kontrastne fotografije retko vezujemo za portrete dece, velika količina crne i prigušena atmosfera nisu učinile portret teškim. Blaga diagonala koju čini lice je odlična, a ključni deo snimka jeste senka trepavica koja daje neophodnu mekoću i nežnost detetu. Iako sam sve ovo do sad nahlvalila, imam jednu veliku zamerku. Sve je u tu na svom mestu, dobro snimljeno, ali... nešto fali. Nedostaje priča, detalj koji bi nas stvarno uveo u svet deteta. Na primer, deo njegove igračke ili deo odeće (svečane, ili majica s nekim natpisom), deo ruke... U svakom slučaju, u mraku se nešto dešava, ali mi, nažalost, ne znamo šta.

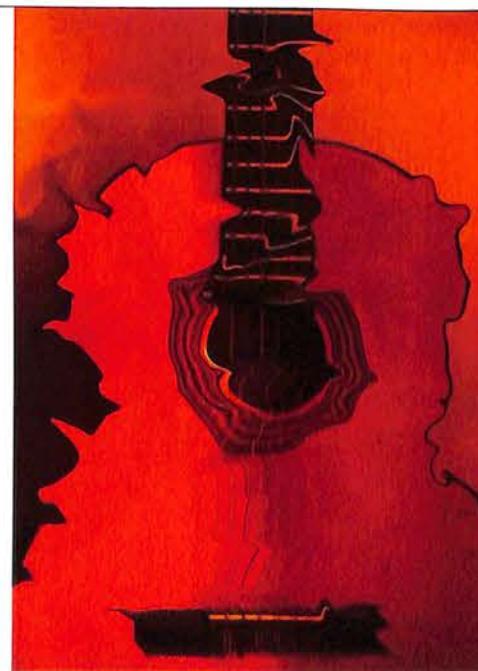
NIKOLA DEJAN STOJANOVIĆ, KRUSEVAC

VILJUŠKA I NOŽ STEFAN STOJANOVIĆ, BEOGRAD

Fotografija noža i viljuške deluje kao prava reklamna fotografija. Dobro je snimljena, svetlo je dobro, što je najvažnije prilikom snimanja metala i sjajnih površina, a pozadina je isto tako znalački odabrana. Koliko vidim, to je jedna strana renda (za muškatni orah) i njegova repeticija odlično se uklopila u čiste linije pribora i dodatno naglasila njihove jednostavne forme i nepostojanje teksture. Kompozicija je nesvakidašnja, mada, po svim pravilima trećina s izraženom diagonalom jeste oprobani recept za uspeh. Crno-beli mod je takođe dobar izbor. Velike čiste površine ostavljaju dosta prostora dizajnerima da se raspišu, pa se ove fotografije lako mogu pojavit u nekoj reklami, samo da Stefan nade klijenta.

GITARA DRAGAN MLADENOVIC, NIŠ

Iako je danas rad s najraznovrsnijim efektima veoma lak za postizanje zainteresujuće fotografije, treba mnogo više truda od puke primene neke dopune (Plug-in) unutar editora fotografija. Ova, i brojne njoj slične fotografije uvek me asociraju na ovakav sled dogadaja: dosadno mi je – fotografisati nešto – pa i nije ispalо nešto posebno – ali Liquify (ili šta god bilo) čuda čini... Nakon primenjenih distorzija snimak je atraktivniji, ali samo trenutno. Veoma brzo postaje jasno da je reč o fotografiji gitare naslonjene na zid, osvetljene običnom kućnom sijalicom i da je količina truda uložena u rad na gotovoj fotografiji minimalna. A moglo je, i

moga biti drugačije čak i ako znamo da je snimak napravljen malim Coolpix L5 fotoaparatom. Desnu stranu gitare pri fotografisanju treba dosvetliti parčetom belog materijala kako bismo izbalansirali svetlo. Podesimo osvetljenošt i kontrast koji su na ovom snimku "ravnji" i beživotni. Pre primene efekta veoma lako možemo (alatkom Magic Wand) selektovati prostor iza gitare i zameniti ga fotografijom plavičaste vode ili ga jednostavno invertovati u komplementarnu boju komandom Image>Adjustments>Invert (Ctrl+I). Ako sada primenimo isti efekat, dobijemo fotografiju gitare koja se rastvara na površini vode ili se ističe na plavoj, deformisanoj, podlozi.

BRAĆ VANESA KOVAČ, BANJA LUKA

Fotografija ostrva, talasa i olujnih oblaka prosto sugerise dramatiku. Glavna zamerka upućena ovoj fotografiji jeste preveliki kontrast koji je izbrisao sve detalje u najzanimljivijim delovima fotografije: traci svetla na horizontu i "teškom" moru. Isto tako, malo pomeranje objektiva prema gore dalo bi kadar koji nije podjelen tačno na pola. Malo pomoći u stilu "digitalan foto-komentar": koristeći neke od alata (Levels, Curves ili Shadows/Highlights) prosvetliti detalje u senkama, selektovati celu površinu i pomoći alatke Move Tool pomeriti je nadele, do ivice bele linije koja se vidi na vodi. Alatkom za pravouganu selekciju obeležiti gornji deo fotografije – tačno iznad vrha ostrva i potom taj deo povećati nagore (Edit>Transform>Scale). Nakon toga alatkom Magic Wand selektovati belu površinu, proširiti selekciju, omekšati je i pomeriti nagore – tamo gde ima detalja. Iskopirati taj deo i spustiti ga na mesto beline. Podesiti transparentnost i potom boju podloge i kopije kako bi se lepo uklopile.

ŽRTVA PREDRAG PETKOVIĆ, SMEĐEREVO

Gledajući ovu fotografiju opet je u meni proradio fotograf prirode – posao kojim sam se intenzivno bavio više od 18 godina. Naziv fotografije sugerise jedinu, ali kada se bolje zagledate, videćete da je pauk, koji je ispleo ovu zamku, ulovio dve muve i to u trenutku dok su se parile. Priroda je puna strašnih ali sasvim normalnih scena iz života, a kada snimate mala stvorenja, tada ovakve priče dobijaju i određenu dozu mistike jer je svaka scena jedinstvena i neponovljiva. Baš zbog toga u ovom slučaju nije moguće reći: snimi ponovo jer je verovatno da će bilo ko naići na sličnu scenu više nego mala. Iz File Infoa saznao sam da je snimljeno ozbiljnim fotoaparatom (Nikon D90), da je blenda bila 8 i žižna duljina 90 mm, kao i da je snimak napravljen kasno popodne. Zašto su ovi parametri važni za ovu priču? Ovakva kombinacija žižne duljine i blende u makrofotografiji daje dubinsku neoštiranu koja lepo ističe glavne aktere na fotografiji. Ono što meni nedostaje jeste definicija mesta na kojem se dogodilo ovo "dvostruko ubistvo". Spuštanjem objektiva nisko mogla bi se izvući veoma zanimljiva igra svetlosti u krošnjama drveća (ukoliko je snimak napravljen napolju) ili bi se video prozor ili neki prepoznatljiv detalj ako je snimano unutra. Ovo nije teško uraditi jer skoro

svaki SLR i D-SLR fotoaparat ima polugu kontrole dubinske oštirine – koju, nažalost, koristi veoma mali broj ljudi. Pritiskom na tu polugu u tražilu se vidi, iako zatamnjena proporcionalno zatvorenoj blendi, slika koja pokazuje dokle se prostire dubinska neoštiranina, to jest koliko jasno se vide detalji koji su van fokusa. To vam omogućava da se lepo namestite i snimite scenu s potpunom kontrolom kamera.

SONY

455-

SONY A200 KIT 18-70mm

545-

SONY A300 KIT 18-70mm

515-

SONY A350 KIT 18-70mm

640-

SONY A700 (body)

885-

SONY A900 (body)

2595-

AXELFOTO d.o.o.
011/361-75-52
Sarajevska 86
Beograd
www.axelfoto.com

BM FOTO d.o.o.
011/311-99-88
Jurija Gagarina 149 lok. 40
TC TOP SHOP, Novi Beograd
www.bmfoto.co.yu

FOTO OPREMA d.o.o.
011/7129-136
Surčinski put 1/o
Novi Beograd
www.foto-oprema.com

www.sony.co.rs

RIPALJKA

NENAD ILIĆ, MLAĐENOVAC

RIPALJKA
NENAD ILIĆ, MLAĐENOVAC

Ova fotografija predstavlja primer dobrog prenošenja impresije autora. Dobro svetlo, tačna i kreativna upotreba duge ekspozicije, dobar kadar, čine da posmatrač trenutno sagleda scenu. Jedina prava zamerka jeste podignut nivo crne koji je sve detalje u senkama uništio tako da ih ni alatka Shadows&Highlights ne može vratiti. Važno je da prilikom obrade aktivirate i proverite područja takozvanog Clippinga (u Camera Raw programu nalaze se gore, levo i desno od grafikona histograma), koja će pokazati šta "gori", a šta "tone" na fotografiji. Ukoliko koristite Levels ili Curves, postoji mali trik da vidite Clipping – pritisnete taster Alt. Kada obrađujete ovakve fotografije, imate dve mogućnosti: podići kontrast u dupliranom sloju i brisati neželjene delove. Druga je da selektujete sva tamna područja (Select>Select Similar), proširite, omejkate i potom okrenute selekciju, a kontrast podižete odvojeno – samo tamne i samo svetlijе delove. Druga, uslovna zamerka, jesu mutna grana u gornjem levom uglu i lišće koje viri u donjem desnom. Isto tako, mislim da bi blago zatamnjivanje velike stene u prednjem planu i donjem desnog ugla fotografije uz malo dodatog kontrasta po sredini doprinelo usmeravanju pogleda na vodopad i most.

FOTOGRAFIJA 2

TENA PAVLETIĆ, ZAGREB

Mistika napuštenih prostora uvek je privlačna i najčešće se prilikom takvih snimanja koristi takozvano postojeće svetlo, jer se na taj način sačuva atmosfera. Ujedno, takav način fotografisanja nije nimalo lak, a merenje svetla poprilično je komplikovano jer su razlike između delova na prozoru i onih u tamnim senkama ponekad i više od pet stupnjeva. Ono što je meni prvo zapalo za oko jesu ogromna i nepotrebna crna površina u koju se prosti utopio Tenin model (delimično se može ispraviti novim izrezom), prekidač i prozorsko krilo koji vire iza glave. Ove greške mogu se jednostavno ispraviti pomeranjem fotografa udesno: glava bi bila na neutralnoj površini, prekidač bi bio sakriven, a čak bi se lepo video i prozor na zgradu preko puta. Kada sledeći put bude fotografisala ovakve scene, savet je da nabavi i ponese sklopivu reflektujuću površinu (čuvene "zilberice"), koja se može kupiti veoma jeftino, a dodaće toliko neophodno svetlo u tamnim delovima fotografije.

TITANS 12

IVAN MILOVANOVIĆ

Nekoliko fotografija bilo je zajedno u folderu i imale su sličnu temu: provirivanje kroz pukotine starih seoskih objekata. Svaka od njih ima neki nedostatak, od kojih je glavni to da je potrebno posvetiti se svakoj fotografiji više. Iako se obično kaže: "neću da se ponavljam", ja ću ponoviti jedno od zapažanja o kom smo pričali nekoliko puta. Kada na displeju digitalnog fotoaparata ugledaju snimak, autori prestaju da razmišljaju o sceni i osim nekoliko ponovljenih, ali identičnih fotografija, ništa bitno više se ne dogodi. A trebalo bi da rade

upravo suprotno: da snime nekoliko različitih kadrova s različitim postavkama i rasporedom ostalih elemenata, pa tek nakon toga eventualno proveriti oštrinu. Konkretna fotografija ima nekoliko "rupa" kroz koje se vidi neki beli zid i koje odvlače pažnju. Položaj lica koje proviruje takođe nije izvedeno dobro, niti u kadru (fotografiju je bilo moguće završiti spojem letvi u donjem desnom uglu, čime bi se istovremeno popravila i pozicija lica u odnosu na celokupnu scenu). Savet za kraj autoru jeste da pokuša s konverzijom u crno-belo, čime bi se teksture dodatno potencirale.

Nikon SHOP

D5000 Set

- REZOLUCIJA 12.3 MegaPiksela
- OSETLJIVOST ISO 200 - 3.200 (ISO 6.400 H1)
- MONITOR TFT LCD dijagonale 2.7 inča (6,9 cm) sa promenljivim ugлом
- NAČIN SNIMANJA Auto, P, S, A, M i 19 programa sa scenama
- BR. AF TACAKA 11
- BR. SNIHAKA U SEC. 4
- MERENJE SVETLA 3D color Matrix merenje II, Centralno, Spot
- BATERIJA punjava Li-jon (En-EL9a) sa punjačem
- TIP KARTICE SD kompatibilan sa SDHC
- DIMENZIJE 127 x 104 x 80 mm
- TEŽINA 560 gr (bez baterija i mem. kartice)

SET: fotoaparat sa objektivom
AF-S DX 18-55mm f/3,5-5,6G ED VR

2 godine garancije!

REC

73.900 din

Proširite svoje vidike

Novi DS000.
Snimajte fotografije i HD filmove novim fotoaparatom.
Izazovite perspektivu.

COOLPIX P90

- 6400
- 12.1 Megapiksela
- 24x
- 3-in.

39.990 din

COOLPIX S230

- 2000
- 10.0 Megapiksela
- 3x
- 3-in. LCD

17.990 din

D700

Nikon

- PEZULJAC 12.1 MegaPiksela
- OSETLJIVOST ISO 200 - 6.400 (Hi mode do ISO 25600)
- MONITOR TFT LCD dijagonale 3.0 inča (7,6 cm)
- NAČIN SNIMANJA P, S, A, M
- BR. AF TACAKA 51
- BR. SNIHAKA U SEC. 5
- MERENJE SVETLA 3D color Matrix merenje II, Centralno, Spot
- BATERIJA punjava Li-jon (En-EL3e) sa punjačem
- TIP KARTICE CompactFlash tip I
- DIMENZIJE 147 x 123 x 77 mm
- TEŽINA 995 gr (bez baterija i mem. kartice)

Zivi prikaz slike (Live View)
12,1 mpix
garancija 2 godine

+poklon
battery pack MBD10

2.299 €

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Sve prikazane cene su sa PDV-om, plaćanje u dinarskoj protivvrednosti.
Prodavac zadržava pravo promena cene bez prethodnog obaveštenja.

NAGRADA – Epson Stylus S20: IVANA ČUTURA, Zemun, "Nina"

PRAKSA NA DELU AKT

MARKO ŠOLIĆ, Split, "W"

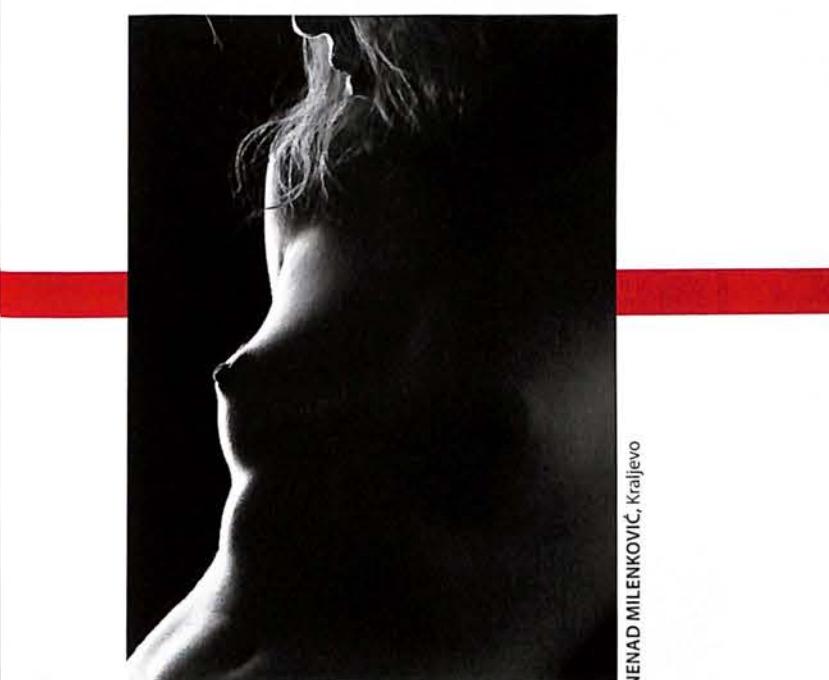
ĐORĐE GAVRILOVIĆ, Novi Sad, "Od devojčice do žene"

MARKO STAMATOVIĆ, Kragujevac, "Akt 5"

TADIJA SAVIĆ, Ivanjica, "Start"

NENAD MILENKOVIC, Kraljevo

KATARINA ĐELBABIN, Smederevo, "Candlemass"

SPONZOR KONKURSA

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo. **EPSON**
EXCEED YOUR VISION

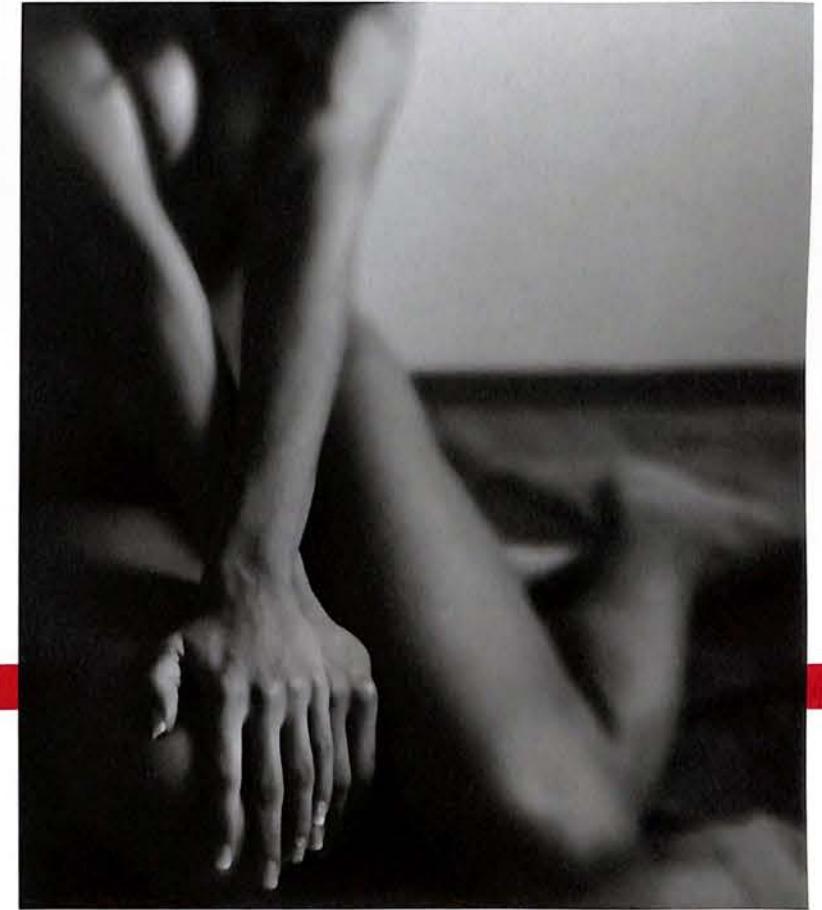
PROPOZICIJE KONKURSA:

Tema: vezana za rubriku *Praksa na delu*
Broj radova: do 10 fotografija po autoru
Teknika: analogne i digitalne fotografije

Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poledini fotografije, kod digitalnih

fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)

Poslednji rok za slanje: **do 10. 9. 2009.**
Fotografije slati na adresu: REFoto,
Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs
"Praksa na delu"

IVAN ALEKSIĆ, Niš, "Beauty 5"

Konkurs za najbolju fotografiju na temu
PRAKSA NA DELU

UČESTVUVATE U NAGRADMOM FOTO KONKURSU
"PRAKSA NA DELU" KOJI ORGANIZUJE EPSON I
ČASOPIS REFoto, UZ PODRŠKU KOMPANIJE
BS PROCESOR.

Konkurs će biti otvoren do 10. novembra 2009. godine. Nakon završenog konkursa najbolji radovi će biti nagrađeni od strane Epson-a i adekvatno prezentovani javnosti.
Više informacija o konkursu i propozicijama možete pronaći na www.bsprocesor.com/fotokonkurs i www.refoto.co.rs.

EPSON
EXCEED YOUR VISION

ReFoto

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

KATEGORIJA: DOKUMENTARNI PORTRET – BOJAN JANJIĆ, Teslić, BiH, "Znatiželja"

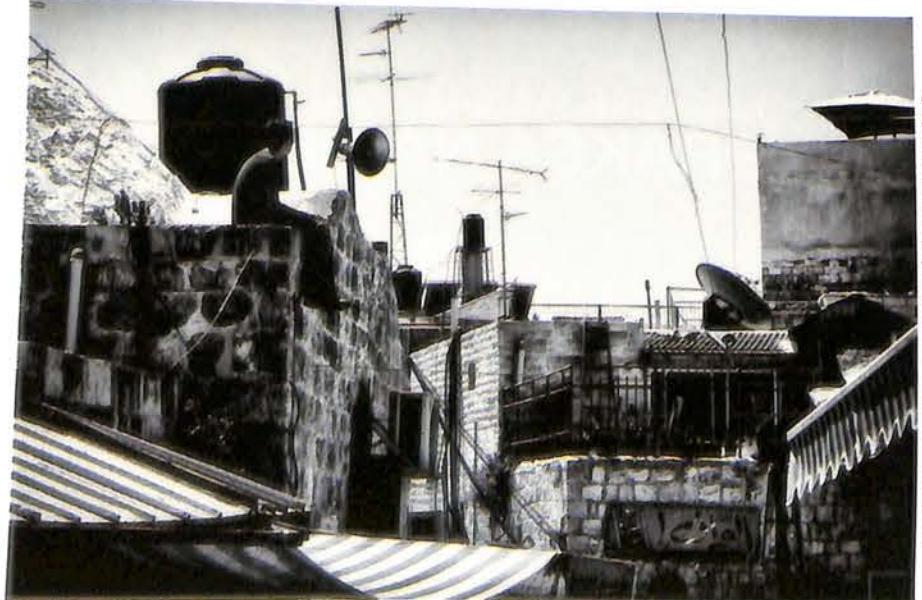
SVET U FOKUSU

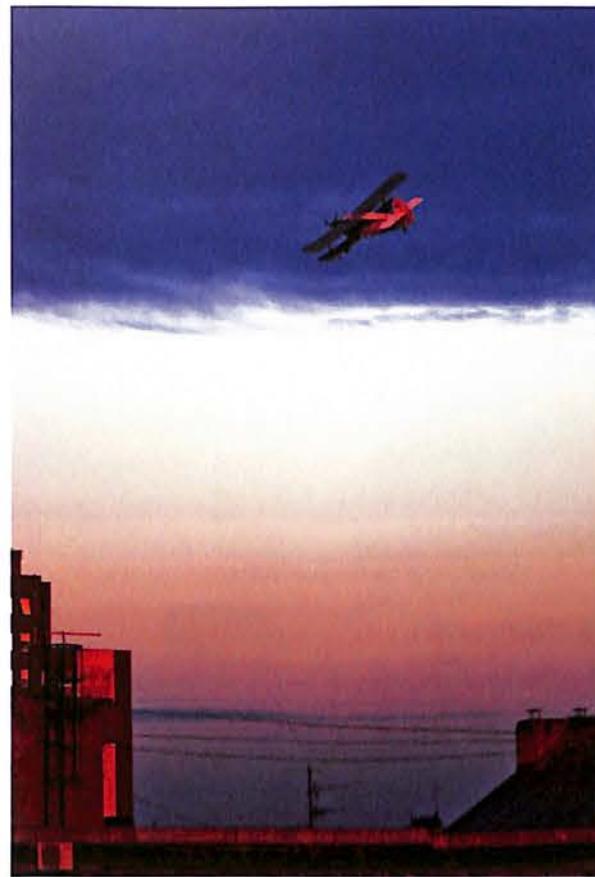
KATEGORIJA: REPORTAŽA – NIKOLA LUČIĆ, Subotica, "Lilski žongleri"

KATEGORIJA: MESTO – MAJA BERIĆ, Beograd, "Jerusalim"

KATEGORIJA: DOK. PORTRET – MARIO GLAVIĆ, Karlovac, "Kraj djetinjstva"

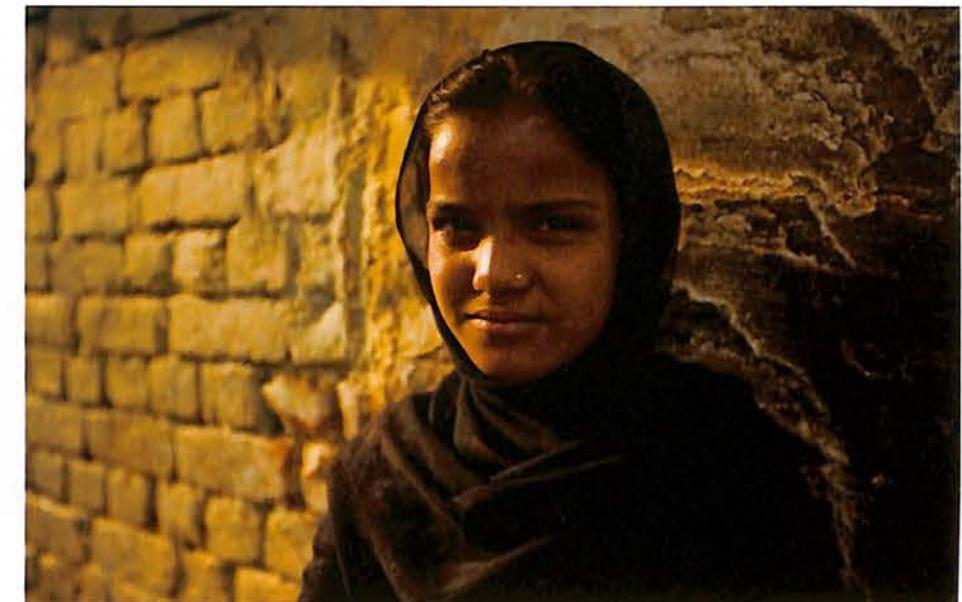
KATEGORIJA: MESTO – DARKO TIMOTIĆ, Novi Sad, "Novi Sad"

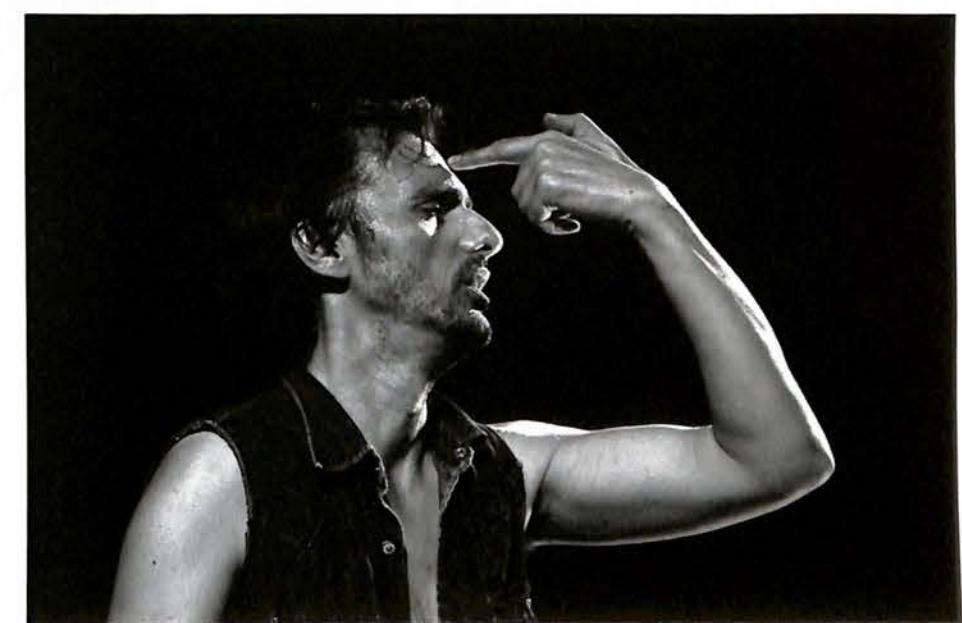
KATEGORIJA: DOK. PORTRET – ALEKSANDAR TRAJKOVIĆ, Niš, "Stara majke"

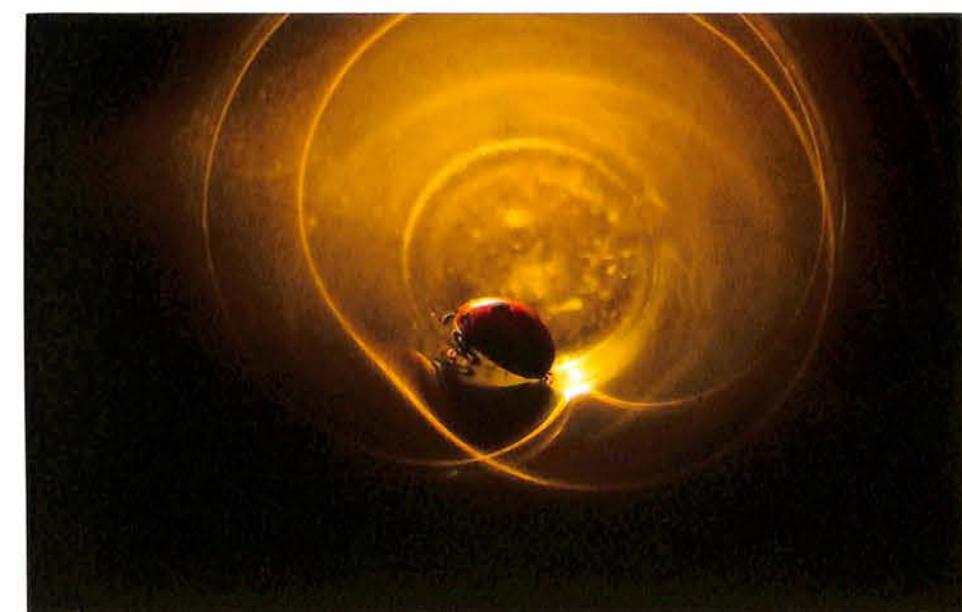
KATEGORIJA: OKRUŽENJE – ALEKSANDRA MARJANOVIĆ, Beograd, "Stari brod"

KATEGORIJA: DOK. PORTRET – ZORICA BOJČIĆ, Zemun, "Radika"

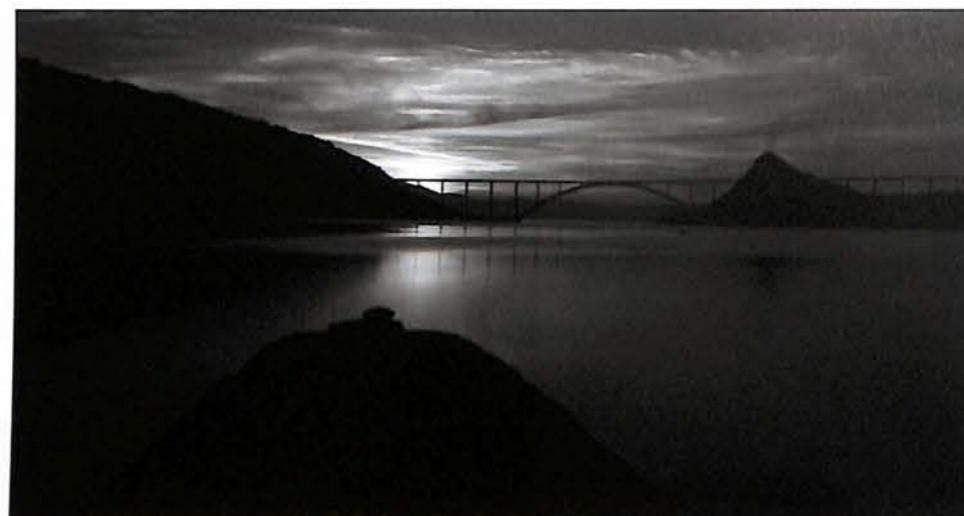
KATEGORIJA: DOK. PORTRET – MARIO RADAKOVIĆ, Sisak, "02"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – KREŠIMIR GOLEŠ, Šibenik, "Bubamara"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – KATARINA GAJIĆ, Kruševac, "Voda"

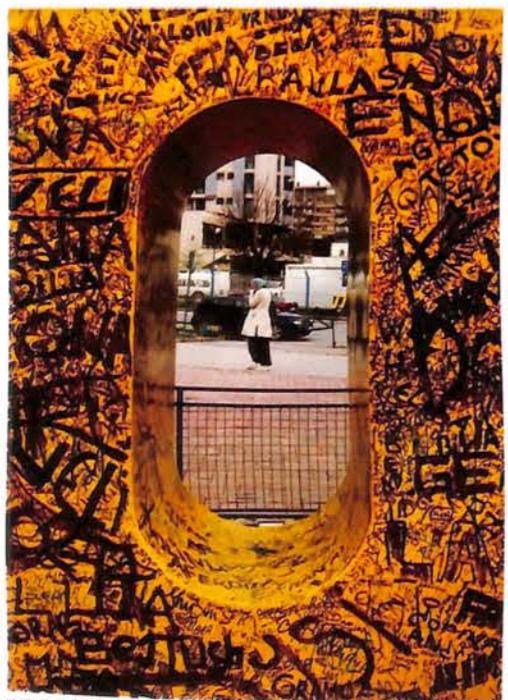
KATEGORIJA: OKRUŽENJE – BRANISLAV FABIJANIĆ, Rijeka, "Most"

KATEGORIJA: MESTO – GORAN STAMENKOVIĆ, Bašaid, "Arača"

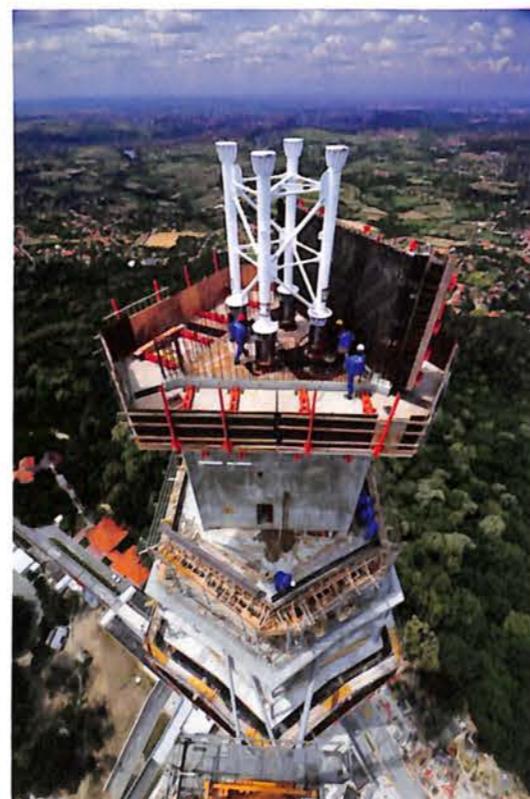
KATEGORIJA: OKRUŽENJE – MARIJANA BULJOVČIĆ, Subotica

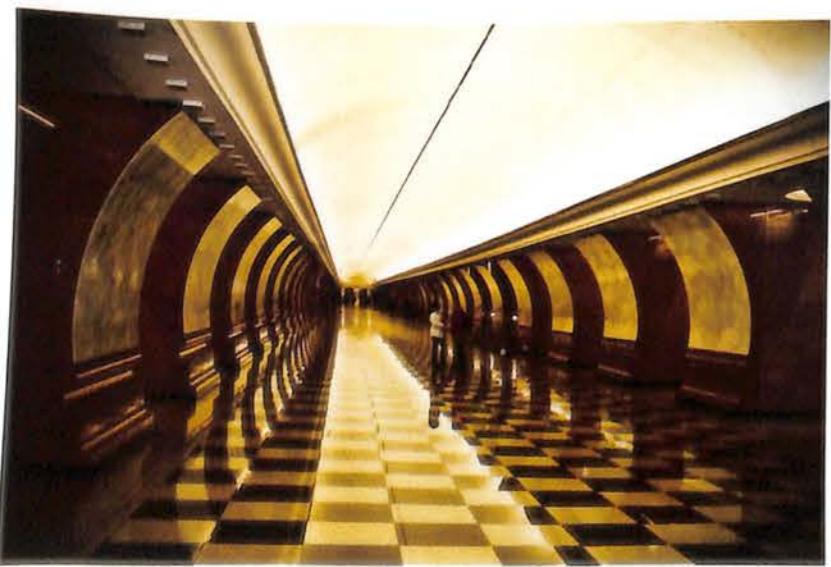
KATEGORIJA: MESTO – IVAN ALEKSIĆ, Niš, "O"

KATEGORIJA: DOK. PORTRET – MIODRAG GRUJIĆ, Temerin, "Biciklista"

KATEGORIJA:
REPORTAŽA –
ZORAN ŠKRBIĆ,
Beograd, "Izgradnja
Avalskog Fenika"

KATEGORIJA: OKRUŽENJE – NINOSLAVA MITIĆ, Niš, "Rastanak"

KATEGORIJA: REPORTAŽA – DARKO TIMOTIĆ, Novi Sad, "Cvetanje Tise"

KATEGORIJA: MESTO – SENKA PAUNOVIĆ, Sarajevo, BiH, "Prozor"

KATEGORIJA: MESTO – HUSEIN ŠLJIVO, Lug, BiH, "Tišina"

KATEGORIJA: SMEŠNA STRANA SVETA – TAMÁS TÓTH, Subotica, "NS taxi"

PROPOZICIJE KONKURSA:

SPONZOR KONKURSA

OLYMPUS

KATEGORIJE:

- **Dokumentarni portret** (snimite portret u ambijentu, na nekom dešavanju, portret specifične grupe ljudi, predstavnike neke zajednice ili određenog zanimanja...)
- **Okruženje** (pejzaži s akcentom na ekologiju koji beleže čovekov odnos prema prirodi)
- **Mesto** (uhvatite puls grada, sela, naselja... na svim prostorima naše zemlje i sveta)
- **Smešna strana sveta** (snimite fotografije neobičnih situacija iz svakodnevnog života s akcentom na smešnu stranu žiota)
- **Reportaža** (predstavite seriju od šest do osam fotografija koja može da objedinji sve kategorije ili da se bavi samo jednom)

Prima se do deset fotografija po kategoriji. Na svakoj fotografiji mora biti napisano ime i prezime, kontakt, naziv rada i tehnički podaci (opcional) i za koju kategoriju je namenjena.
Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
Rok za prijem radova je **do 10. u mesecu**.
U svakom broju objavljemo izbor od desetak najboljih fotografija a glavne nagrade biće dodeljene u poslednjem, decembarskom broju. Poslednji termin za prijem radova je 10. 11. 2009.

Fotografije slati na adresu: REFoto, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs: "Svet u fokusu"

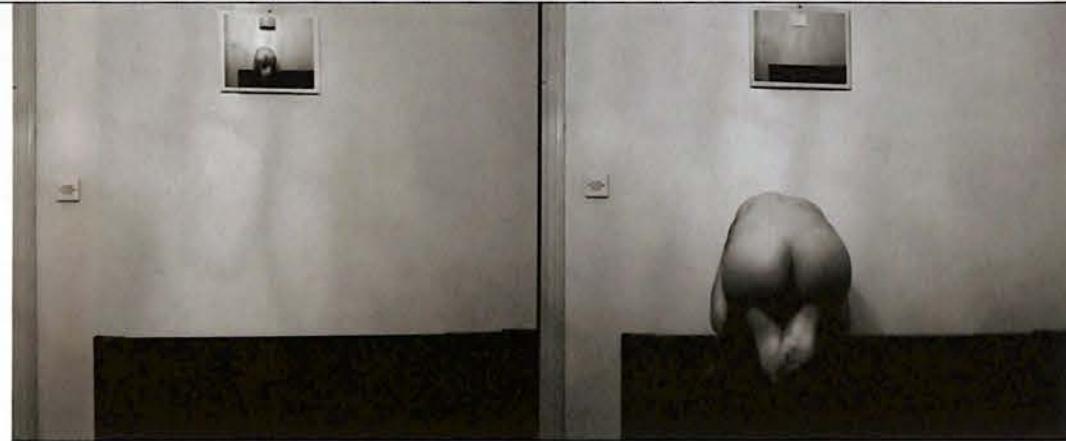
NAGRADE KONKURSA

Najbolji učesnik dobija D-SLR fotoaparat Olympus E-serije. Pet najboljih autora po kategorijama dobija Olympus kompaktni fotoaparat.

AKT fotografija

DRAGANA STANKOVIĆ, Niš, "Akt 1"

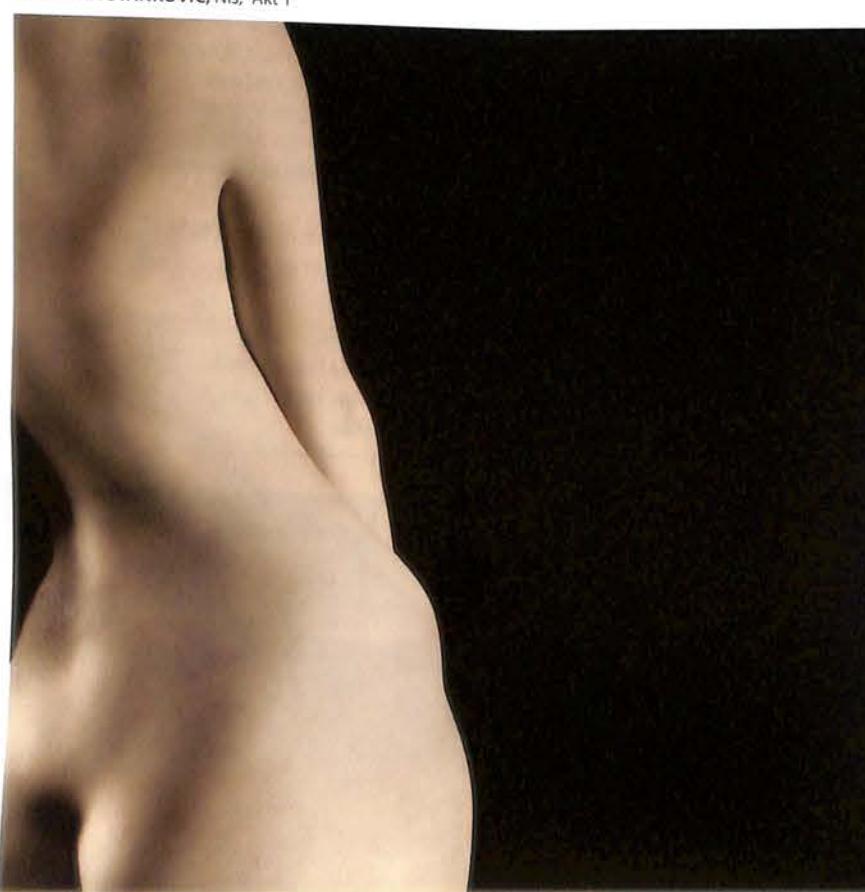
TEA FILIPI, Karlovac, "Scoliosis"

ReFoto **REFOTB**

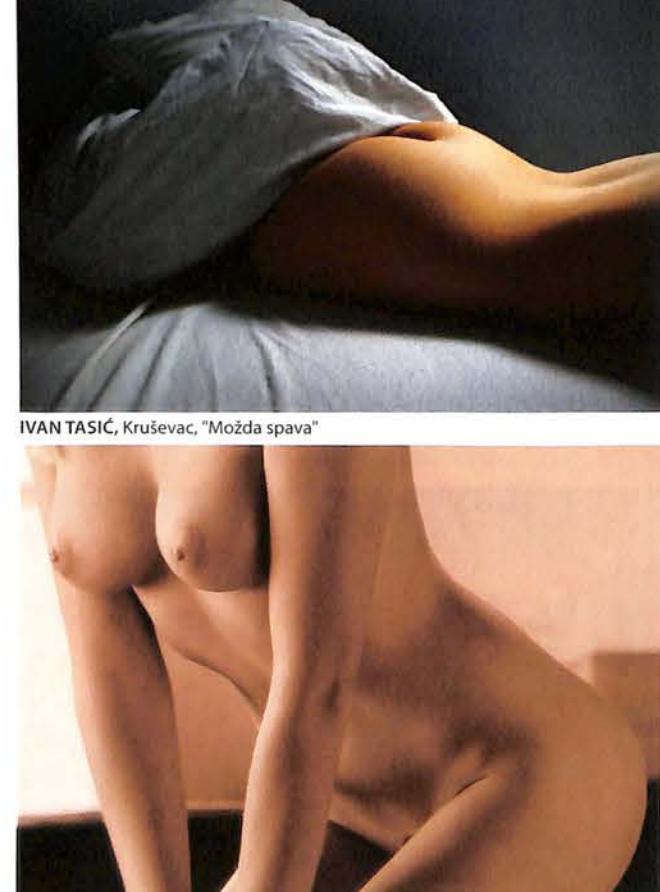
PROPOZICIJE KONKURSA

Pravo na učešće imaju svi fotografi, a svaki učesnik može da pošalje neograničen broj fotografija. Primaju se fotografije nastale u bilo kojoj tehničici, u digitalnom obliku ili odštampane na papiru. Minimalna veličina fotografija je 13 x 18 cm, a ako su u digitalnom obliku u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG. Sve fotografije moraju biti propisno označene na poledini fotografije ili u file info: ime, prezime, adresa, kontakt, naziv fotografije i (opcionalno) fotoaparat s kojim je snimljena.

Rok za slanje radova je do 10. u mesecu. Poslednji termin za prijem fotografija je 10. 12. 2009. U svakom broju objavićemo izbor od desetak najboljih fotografija a glavne nagrade, biće dodeljene u januarskom broju 2010. godine. Fotografije šaljite na adresu: REFoto, Pčinjska 17, 11000 Beograd, ili ih možete "uploadovati" (postaviti) na našem sajtu: www.refoto.co.rs, link konkursi-Upload. Glavna nagrada konkursa je Nikon D60 + objektiv 18–55 mm, a biće dodeljene i dve "utešne" nagrade u vidu kompaktnih fotoaparata firme Nikon.

TADIJA SAVIĆ, Ivanjica, "Torzo"

IVAN TASIĆ, Kruševac, "Možda spava"

HUSEIN ŠLJIVO, Lug, Prizor, "Oblici V"

lowepro

Nova 160 AW (crna, braon, crvena, plava)	3.890 din
Nova 170 AW (crna, braon, crvena, plava)	4.690 din
Nova 180 AW (crna, braon, crvena, plava)	5.690 din
Nova 190 AW (crna, braon, crvena, plava)	6.390 din
FastPack 100 (crna, crvena, plava)	5.490 din
FastPack 200 (crna, crvena, plava)	6.290 din
FastPack 250 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FlipSide 200 (crna, crvena, plava)	5.990 din
FlipSide 400 AW (crna, zelena)	9.990 din
Inverse 100 (crna, zelena)	5.190 din
Inverse 200 (crna, zelena)	5.890 din
Sling Shoot 100 AW (crna)	5.990 din
Sling Shoot 200 AW (crna)	6.990 din
Sling Shoot 300 AW (crna)	8.990 din
Super Trekker AW (crna)	37.990 din
Commercial (crna)	19.990 din
Compu Day Pack (narandžasta, zelena, siva)	6.590 din
Compu Trekker AW (crna)	11.990 din
Pro Roller 2 AW (crna)	25.990 din

Cene su sa PDV-om, zadržavamo pravo promene cene bez prethodnog obaveštaja.

Nikon SHOP

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Service

Jedini licencirani servis Nikon fotoaparata u Srbiji

Radno vreme 09-17h
Pčinjska 15a
011/ 644 7958

5. Međunarodni fotosajam
17.10.2009. ZAGREB
Pučko otvoreno učilište
Ulica grada Vukovara 68
od 10 do 16 sati
www.fotosajam.com

Prijatelj časopisa ReFoto

studio B

radio na frekvencijama

99,1 MHz
100,8 MHz
105,4 MHz

PROline
professional photo & video

- PRODAJA FOTO OPREME
- SVE VRSTE BATERIJA I PUNJAČA
- IZRADA FOTOGRAFIJA VELIKOG FORMATA (NA FOTO PAPIRU I PLATNU)
- SNIMANJE I MONTAŽA MUZIČKIH I REKLAMNIH SPOTOVA
- IZNAJMLJIVANJE KAMERE SONY Z7, KRANA 4,5m I RASVETE

016/215-704, 064/13-44-385
www.proline.rs

BLUR
M A G A Z I N E

Mathieu Richard-Arcouette

15

www.blur-magazine.com

Jedinstvena ponuda u Srbiji!

**VIDEO, FLUO,
HALOGENA,
HMI I BLIC RASVETA**

Baterije i punjači, foto pozadine, zilberice, kišobrani, softboksovi, filteri, adapteri za objektive, zonerice, dodaci za bliceve, stativi, flash trijeri

Nova niža cena za preko 500 artikala!

www.moneta.rs
Beograd,
Bulevar kralja Aleksandra 84,
011/344 84 77
moneta93@gmail.com

PRETPLATITE SE NA REFoto

I DOBIĆETE POKLON I ČASOPIS GRATIS

+
poklon

Dimenzije torbe: 14 x 6,5 x 16 cm

Lowepro® Peak PX 60 FOTO-TORBA

Za samo **3.000 dinara**, koliko iznosi preplata na 12 brojeva + 1 GRATIS, dobijete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + poklon Lowepro Peak PX 60 foto-torbu za kompaktni fotoaparat ili video kameru.

Ukoliko želite, možete se pretplatiti i na 6 brojeva + 1 GRATIS za samo **1.500 dinara** (bez poklona).

Za BiH preplata na 11 + 1 brojeva iznosi **88 KM** (bez poklona). Poština je uključena u cenu.

NAPOMENA: POKLONI SE DOBIJAJU UZ PRVI SLEDEĆI BROJ! PONUDA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE DOK TRAJU ZALIHE!

PREPLATA ZA SRBIJU
ZA 12 + 1 BROJAVA IZNOSI **3.000 DINARA**
ILI ZA 6 + 1 BROJAVA IZNOSI **1.500 DINARA**
(poština je uključena u cenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 381 11 78-60-234, ili pošaljite elektronskom poštom na: preplata@refoto.co.rs

PREPLATA ZA BIH
ZA 11 + 1 BROJAVA IZNOSI **88 KM**
(poština je uključena u cijenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu: REFOT BH Kralja Petra I Karadorđevića 111, Banja Luka

PREPLATA ZA INOSTRANSTVO (BEZ BIH)

ZA 12 BROJAVA IZNOSI **80 EVRA**

NAPOMENA: Specijalna ponuda ne važi za inostranstvo.

PAYMENT INSTRUCTIONS
56A: Receiver's corr.

CHASDEFX
IP Morgan AG
Frankfurt am Main

57A: Account with institution:
HAABRSBG
Hypo Alpe-Adria-Bank ad Beograd
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd

59: Beneficiary customer:
RS35 1650 0020 2450
2382 71
REFOT B d.o.o. – Beograd

UKUPNO
835
DINARA

ZA SRBIJU:

UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU:

REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd ili

POZOVITE 011/30-34-373 NIKON Shop

u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili

POŠALJITE NAM E-MAIL NA:

preplata@refoto.co.rs

ZA BIH:

UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU:

REFOT BH, Kralja Petra I Karadorđevića 111, Banja Luka ili

POZOVITE 051/324-440 REFOT BH

u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili

POŠALJITE NAM E-MAIL NA:

preplata@refoto.co.rs

www.refoto.co.rs info.refoto@refoto.co.rs

NARUČITE

ČASOPIS ILI NAŠA DRUGA IZDANJA

"Elementarna
tehnika fotografije"
prof. Dragoljub Kažić,
din. 450 + 140 PTT

Povezan komplet REFoto
časopisa za 2004, 2006 i
2007. godinu ~ 2.000 din.
+ 160 PTT po kompletu;
Cena za 2008. godinu je
3.000 din + 160 PTT

"Dragoljub Tošić - Fotografije",
Foto-monografija,
din. 1.500 + 180 PTT

SPECIJALNA PONUDA STARIH BROJEVA

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA REFoto

(brojevi od 1 do 6, 9, 43 i 45 su rasprodati),
OD BROJA 7 DO 44 CENA PO KOMADU JE 150 DIN.
OD BROJA 45 IZNOSI 250 DIN PLUS POŠTARINA OD 60 DINARA PO KOMADU

BUDITE I VI KREATOR VAŠEG OMILJENOG ČASOPISA

POZIV ČITAOCIMA

Ako mislite da imate sjajne fotografije koje i ostatak sveta treba da vidi, informišite se za koje rubrike možete poslati fotografije i kako

KONKURSI

- Konkurs časopisa PRAKSA NA DELU;
- Konkurs s temom SVET U FOKUSU;
- Konkurs s temom AKT;

RUBRIKE

- PUTOPIS

Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- U FOKUSU

Pošaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- DIGITALAN FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

INT@RNET

- Na našoj internet-prezentaciji odredili smo prostor za veb-galeriju. Do deset fotografija, portret i kratak tekst o vama. Fotografije veličine do 500 piksela (duža strana) u rezoluciji 72 dpi, JPEG, RGB.
 - Na ovoj adresi možete poslati vaše fotografije za sve konkurse:
- <http://www.refoto.co.yu/prijava.php>

Kako da pošaljete fotografije

@-POŠTOM

- prikažite samo jednu fotografiju uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;
- ograničite veličinu fotografije na 1,5 MB;

U FOKUSU, citaoci@refoto.co.yu, subject: U fokus
FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.yu,
subject: Foto-komentar
DIGITALAN FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.yu,
subject: Digitalan foto-komentar

POŠTOM

Fotografije odštampane na papiru ili narezane na CD (a možete i jedno i drugo). Ako ih šaljete za više rubrika, nije potrebno da šaljete više kompakt-diskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme. **Obavezno napišite podatke na poleđini fotografije ili u fajlu info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehnička rada).** Pažljivo ih upakujte (najbolje u koverte s vazdušnim jastucima) ili ih dodatno ojačajte kartonom.

Adresa je REFoto, Pčinjska 17, 11 000 Beograd.

U NOVOM BROJU 63 OKTOBAR, 2009

Portfolio

Nenad Marjanović – njegova fotografija krasila je prvo izdanje našeg časopisa, tada pod imenom *Foto*, a povodom skrašnjeg izlaska njegove monografije "Ego Beyond" ponovo ćemo zaviriti u njegov fotografski svet gde atraktivne žene suvereno vladaju

- Moje iskustvo – Postoji li umetnička fotografija? Razmišljanja Svetislava Dragovića o često zloupotrebljivanom izrazu "umetnička" fotografija
- Talenti – Nikola Tomović pravi je ljubitelj i znalac HDR-a. Član je grupe "Sprski fotografi" na fotografском portalu Flickr
- Foto-kolaži, stara fotografска disciplina zaodentuta u novo ruho digitalne tehnologije koja je nekad mukotrpu tehniku pretvorila u nekoliko klika mišem
- Digitalna foto-škola – Milan Živković još jednom će se vratiti prvim koracima u Photoshopu jer ste "vi to tražili"
- Ljubomir Zlatanović razotkriva šta su klišei u fotografiji, kako nastaju i zašto i kako da ih se oslobođimo

D-SLR ZA DOBAR POČETAK
Testiraćemo pet D-SLR fotoaparata (Canon EOS 1000D, Nikon D3000, Olympus E-450, Pentax K10D i Sony Alpha 230) namenjenih početnicima i svima onima koji ne namejavaju da potroše puno novca za svoj prvi D-SLR fotoaparat.

CANON STAMPARI
Leto se završilo i sada je vreme da neke od snimljenih fotografija i oštampamo. Mi smo zato testirali tri nova Canonova štampača Pixma iP1900, Pixma iP3600 i Pixma iP4600 koji štampaju do A4 formata.

NIKON COOLPIX S1000PJ
Ovo nije samo džepni digitalni fotoaparat već može i da projektuje snimljene fotografije. Probali smo kako to u praksi funkcioniše i da koje potrebe se može upotrebiti.

PISMA

 BORIS MRĐA, BEOGRAD
TESTIRANJE ŽIRIJA I DRUGE
"MONTERSKE" PRIČE

Ova fotografija (čitaj: bezočna montaža) urađena je namenski za izložbu Žisel (Život sela, Omoljica 2009) i to u nadi da će biti odbijena... Zašto? Pa ne bi li mi to povratilo veru u žirije izložbi u organizaciji FSS-a. Čak i posle nedavnog "incidenta" u dodeli nagrada u Banatskom Breštvu, to jest nagrađivanja dve montaže koje ne ispunjavaju ni najšire shvatana pravila fotografije, a kamoli FIAP "nature photography" pravila, priča se nastavlja i ova montaža prolazi kroz žiri u Omoljici (hvala bogovima te nije dobila neku pohvalu ili nagradu) zajedno s ko zna koliko "radova" nastalih na sličan način. Ton i motiv namerni su odabrani da bi se uklopili u estetiku "srpske škole", tj. da fotografija možda prođe prvi krug, ali da svi nedostaci budu dovoljno očigledni. Hajde da ih nabrojimo: različiti ugao svetla, različiti "kvalitet" svetla, perspektiva, proporcije, leteće koze, loše sećenje, leteći seljak, lepljeno nebo (ok, hajde, ovo može da prođe). Ako

sam nešto zaboravio, dopunite me. Stopostotno sam siguran da svi vi na BPC-u koji ste ocenili ovu fotografiju bilo pre ili posle je istaknuto da je montaža, znali ste da to nije to. Ali, ovo je BPC, ne izložba pod patronatom FSS-a ili FIAP-a. Za razmišljanje (a možda i delanje): ako ova tendencija degradiranja fotografске umetnosti kod nas traje već neko vreme (a traje), možete samo zamisliti kako onda slavna "srpska škola" izgleda ozbiljnim fotografima po svetu. Ostaje samo da se zapitamo (i žiriji i mi koji prihvatamo mekana pravila) da li smo sigurni da želimo da nas prati takav glas....

 Moram priznati da mi se svidela reakcija i svi komentari na BPC-u koje je pokrenula priča o montažama. Problem postoji samo u definisanju pravca rasprave. Nikada nisam i nikada neću biti protiv retuša, montaža, pa čak ni HDR-a (koji ne volim – barem ne u preteranim dozama), ako nije u suprotnosti s pravilima određene izložbe gde ne može funkcionišati alternativna stvarnost. Fotografija je vizuelna umetnost i ne služi samo kao dokument trenutka, osim u novinske i reportažne svrhe. Stvari su se polarizovale podelom na "čistunce" i one koji "brljaju". Ni ovi prvi, ipak, nisu baš sasvim čisti (jer po toj logici ne bi smeli ni da pridružuju, a kamoli da uključe automatiku ekspozicije, balansa belog...), a ovi drugi morali bi da biraju između fotografije i digital-

nog arta. Pre nekoliko godina uporno sam pokušavao da kao član žirija ili selektor ovo razvojim na jednostavan način: organizator bi dodeljivao posebne diplome za eksperiment i nove tehnologije i нико ne može da kaže da je oštećen. Ova praksa, nažalost, nije zaživela jer nemaju svi isto mišljenje o tome. Problem koji uočavam isključivo ima veze s poštovanjem pravila i propozicija, a ne s montažom koja postoji u fotografiji bukvalno od njenog nastanka. Kako sam ove godine bio član žirija u Omoljici, odlučio sam da nastavim raspravu koja bi možda mogla ponovo aktivirati pitanje "Šta je digitalno u digitalnoj fotografiji?" Fotografija se nalazi na adresi <http://www.balkanphotocontest.com/index.php?menu=7&img=206507&tip=comm&strl=1>, tako da svi mogu da je pogledaju. Na festival u Omoljici primaju se sve fotografije koje zadovoljavaju temom i kvalitetom, montaža nije bitna jer to je slobodna, autorska interpretacija. Što se tiče montaže, ona jeste bila primećena, i ja sam se čak šalio da mi najviše smetaju crni "glow" efekti kojima su drugi sakrivali svoje loše montaže, za razliku od one koja je ispalta prilično dobro – čak iako je cilj bio da se testira žiri. Pitanje svetla koje pada jeste da diskusiju jer i ono može da se odbija od belih omotača na balama slame. A što se tiče koza, mislim da većina ljudi koji su ih komentarisali može da ih vidi jedino na TV ekranu, pa možemo uvek raspravljati o njihovoj veličini. Čini mi se da nema problema nazvanog "srpska škola", kao što ne postoji problem slanja takvih radova na izložbe bilo gde u svetu. Postoji i nekoliko kontradiktornosti u vezi s ovom raspravom: termin "slavna srpska škola" trebalo bi da se odnosi na članove FSS-a, a oni srpski fotografi koji su članovi BPC-a su, pretpostavljaju, mnogo širih shvatanja jer su, po navedenoj logici, balkanci. Pored toga, pomenuto je da mi loše izgledamo "ozbilnjim" svetskim fotografima, a potom kako je očajna selekcija na svetskom nivou – FIAP kupu. Mislim da je jasno da svi mi zajedno (priznali to ili ne) činimo aktuelnu fotografsku scenu u Srbiji. Smatram, takođe, da je priča u vezi s ovakvim "foto-savetovalištima" na vebu dobra i čak potrebna zabava, ali da bi svi koji žele da učestvuju u bilo kakvoj ozbiljnoj raspravi morali da uz nju prilože svoje kopije izlagackog formata (minimum 20 x 30 cm), jer na 5 x 7 cm (koliko su realno velike fotografije postavljene na Netu), svašta može da se sakrije, tako da i najveće budalaštine mogu izgledati dobro. Mislim da tek tada može početi uzajamna kritika, a ne samo priče ljudi koji bezbedno sakriveni iz "nick name-a" (čast izuzecima) kritikuju druge, a istovremeno nemaju ništa konkretno da pokažu.

Razvoj tehnologija menja ne samo načine rada nego i načine razmišljanja. Imao sam sreću da svoja znanja zasnovam na fotografijama nastalim radom u mračnoj komori, ali i pored toga ne ubrajam se u one koji će reći da je jedino to prava fotografija. Isto kao što ni oni koji su sami pravili svoje ploče i povećavali "plemenitim" postupcima nisu pobegli od fotoaparata kada

se pojavio prvi "idiot" autofokusni fotoaparat. Sve se menja, ukusi su bili i ostaju različiti, dok fotografija ovih dana ide samo u digitalnom pravcu. Šta će biti sutra – ostaje da se vidi. Milan Živković

 IVAN MATIJEVIĆ, NOVI SAD
POHVALE I JEDNA ZAMERKA

Posle pedeset godina prešao sam s analogne na digitalnu tehnologiju, Refoto mi je u tome izuzetno mnogo pomogao. Istina, nisam dostigao još nivo znanja da sve članke o digitalnoj obradi slika mogu pratiti, a nemam ni sve programe koji se pominju, tako da taj deo časopisa uglavnom "preskačem". Kako sam u analognoj tehnici radio sa slajdovima, "filozofija" stvaranja i obrade fotografije mi se nije mnogo promenila ni sada u digitalnoj tehnici, a ostao sam zato i protivnik "virtuelizacije" fotografije. Želim posebno pohvaliti Vaš trud da proširite granice delovanja, dakle, da se povezujete sa svim ljubiteljima na teritoriji eks-Jugoslavije. Naravno, pohvale posebno zaslужuju rubrike "Tehnika", "U fokusu", "Konkursi", "Praksa na delu", "Fotografi" i "Foto-komentar". Jedina zamerka je na rokove za slanje radova na pojedine konkurse, kada ti rokovi iznose do 10. u mesecu.

 JASMINA GUDURIĆ, POZEGA
MINA VOLI DA "ŠKLJOCA"

Dragi Refoto, prvi put vam pišem, iako je to trebalo da uradim mnogo pre. Pre svega, da vam čestitam na izvanrednom časopisu. Konačno, nešto što se izdvaja od drugih "fansy" časopisa i uobičajenih tema. Takođe, hvala za veoma lep komentar na moju fotografiju (br. 54, str. 84). Bolji poklon u Novu godinu nisam mogla da poneseam. Planiram da uskoro kupim novi fotoaparat, pa bih volela da čujem koji mi predlažete kao mlađom fotografu amateru koji je istinski zaljubljenik u fotografiju oko 3 godine. Uglavnom fotografijem sve što mi izgleda zanimljivo. Do sada sam koristila digitalni fotoaparat Practika DCE 6.3. Nemam nikakvih zamerki, stoga ostanite isti, sve najbolje!

 Za sledeći broj časopisa Boris Bjelica priprema članak tačno za vas: o D-SLR fotoaparatima za početnike. Ne propustite ga!

 PLASTIČNA REALNOST...

Nakon uvodnih reči urednika nisam mogla da odolim a da Vam se ne obratim. Već neko vreme razmišljam o tome kako bi bilo super da se pokrenu teme "Fotografije iz plastičnog fotoaparata" ili neka lomo priča. Pre trinaest godina sam kupila svoj prvi plastični Kodak KB10, koji rado i danas koristim, uz njega obavezno ide i plastični fotoaparat za jednokratnu upotrebu. Ovih dana sam u intenzivnoj potrazi za Smenom ili nekim lomo fotoaparatom. Radujem se novim temama vezanim za analognu fotografiju :)

 Priče o lomo fotografiji svakako će biti, a spremamo još neke "egzotične" teme vezane za analognu fotografiju koja će vam se sigurno svideti.

VAŠ TALENAT EPSON TEHNOLOGIJ

Epson Stylus Photo PX700W odlikuje Epson Claria™ Photographic mastilo i ugradeeni Wi-Fi kako bi sa bilo kog mesta u Vašoj kući mogli da izrađujete fotografije koje prevazilaze laboratorijski kvalitet. Novi Epson Stylus Photo PX700W je multifunkcijski uređaj za ozbiljnog fotografa. Idealan je partner za vaš D-SLR ili kompaktni fotoaparat. Moderan i kompaktan dizajn ovog uređaja omogućuje da se on lako uklopi u Vaše okruženje. Talenat i tehnologija-kombinacija koja pobeduje!

Za više informacija o ovom uređaju, posetite web sajt www.epson.rs

EPSON®
EXCEED YOUR VISION

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

Claria
Photographic Ink

Svakog vikenda tokom avgusta meseca u kafiću "Sunset" na Adi Ciganliji, Epson nagrađuje najbolju fotografiju, poklon stampačem! Ne propustite priliku da besplatno dobijete fotografiju vašeg mališana i postanete potencijalni dobitnik vredne nagrade!

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:
 BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 11 25•BIG APPLE ELECTRONICS 334 46 96•BIG BANG 22 86 652•DESK 329 21 40•EWE COMP 3165 111•GIGATRON 24 11 479•GRAPPOLO INTERNATIONAL 309 14 21•MARKANTEK 712 91 17•MEGASTORES ELEKTRONIKI DOO 22 22 898•MULTICOM 32 25 123•ONLINE COMPUTERS 328 44 55•PC PRACTIC 208 36 77•PC4U 218 01 349•WIN WIN 26 88 933•BOR: SIM COMPUTERS 030 459 210•ČUPRIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 077•GORNIJ MILANOVAC: USPON 032 714 552•NOVI SAD: IQ COMPUTERS 021 453 833•LIM-IT 021 422 447•PC4U 021 472 688•POSITIVE 021 472 03 88•SOROBAN 021 469 977•WIN WIN 021 63 96 950•NIŠ: PAKOM SHOP 018 513 153•COMTEL 018 530 353•WIN WIN 018 517 477•ČAČAK: USPON 032 340 410•WIN WIN 032 303 000•JAGODINA: LINK 035 245 245•KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 32 102•KRAGUJEVAC: MINE DOO 034 304 970•MULTICOM 034 36 57 75•WIN WIN 034 365 735•KRALJEVO: USPON 036 235 749•WIN WIN 036 235 875•KRUSHEVAC: LINKOM 037 44 33 71•LESKOVAC: IT LESKOVAC 125•PANČEVO: DM COMPUTERS 013 355 567•RAŠKA: USPON 036 736 050•RUMA: LIM-IT 022 432 552•SENTRA: SABOTRONIC 024 815 307•SMEDEREVO: PLANINKA 026 643 021•SREMSKA MITROVICA: LIM-IT 022 615 154•STARAZ PAZOVA: ALF-COMPUTERS 022 316 419•SUBOTICA: DG COMPUTERS 024 557 689•TUTIN: ANSOFT 020 810 180•UŽICE: DATA COMM 031 512 122•PETAR PAN 031 511 139•WIN WIN 031 524 981•VRŠAC: AB KANON TEHNOBIRO 013 838 884•ZAJECAR: GENIUS SHOP 019 42 67 68•ZRENJANIN: FEDRA COMPUTERS 023 589 780•MPA 023 566 414•BRČKO: BSP +387 (49) 230 290

Spoljašnja zaštita vaše unutrašnje vizije

Lowepro

Predstavljamo vam
Terraclime seriju

Proizvedeno od 100%
recikliranog materijala.

Na džepovima su korišćeni
najkvalitetniji patenti za
zatvaranje.

Unutrašnja zaštitna torbica
omogućava dodatnu sigurnost
vašoj foto opremi

Džepovi za memoriske
kartice omogućavaju brz
pristup istim.

Za kompletну specifikaciju svih Lowepro proizvoda, posetite www.lowepro.com

REFOT B, ekskluzivni uvoznik i distributer, Pčinjska 17, 11000 Beograd, t. 011 6456 151, f. 011 786 0234, e-mail: info@refot.com, www.refot.com, www.lowepro.com